

Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből.

- I. k.** I. Solon adótörvényéről. *Tilly Ivántól.* Ára 10 kr. — II. Adalékok az attikai törvénykönyvhöz. *Tilly Ivántól.* 10 kr. — III. A legújabb magyar Szentírásról. *Tarkányi J. Belától.* 20 kr. — IV. A Nibelungének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. *Seass Károlytól.* 10 kr. — V. Tudománybeli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akademiánk feladása. *Toldy Ferencztől.* 10 kr. — VI. A keleti török nyelvről. *Vambéry Armintól.* 10 kr. — VII. Gelji Katona István főleg mint nyelvész. *Imre Sándortól.* 30 kr. — VIII. A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. *Bartalus Istvántól.* Hangjegyekkel. 60 kr. — IX. Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. (1. Sztárai Mihálynak eddig ismeretlen szindarabjai. 1550—59. — 2. Egy népirodalmi emlék 1550—75-ből. 3. Baldi Magyar olasz szótárkájja 1583-ból. — 4. Báthory István országbíró mint író. 60 kr. — 5. Szecezi Molnár Albert 1574—1633). *Toldy Ferencztől.* — X. A magyar bővített mondat. *Brassai Samueltól.* 20 kr. — XI. Jelentés a felső-ausztriai kolostoroknak Magyarországot illető kézíratai- és nyomtatványairól. *Bartalus Istvántól.* 20 kr. (1867—1869.)
- II. k.** I. A Konstantinápolyból legújabbban érkezett négy Corvin-codexről. *Mátray Gábor* I. tagtól. 10 kr. — II. A tragikai felfogásról. Székfoglaló. *Szász-Károly* r. tagtól. 20 kr. — III. Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez. *Jocannovits Gy.* I. tagtól. 20 kr. — IV. Adalékok a magyar rokonértelmi szók értelmezéséhez. *Fínaly Henrik* I. tagtól. 20 kr. — V. Solomos Dénes költeményei és a hét-szigeti görög népnyelv. *Tilly Iván* lev. tagtól. 20 kr. — VI. Q. Horatius satirái (Éthikai tanulmány). Székfoglaló. *Zichy Antal* I. tagtól. 20 kr. — VII. Újabb adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez (I. Magyar Pál XIII. századbeli kanonista. II. Margit kir. hercegnő, mint ethikai író. III. Baldi Bernardin magyar-olasz szótárkájja 1582-ből. Második közlés. IV. Egy XVI. századbeli növényzeti névtár XVII. és XVIII. századi párhuzamokkal. V. Akadémiai eszme Magyarországon Beasenyei előtt). *Toldy Ferencz* r. tagtól. 40 kr. — VIII. A sémi magánhangzókról és megjelölések módjairól. *Gr. Kun Géza* lev. tagtól. 20 kr. — IX. Magyar szófejtetések. *Szilády Aron* I. tagtól. 10 kr. — X. A latin nyelv és dialektusai. Székfoglaló. *Szecezi Sándor* I. tagtól. 30 kr. — XI. A dafterekről. *Szilády Aron* lev. tagtól. 30 kr. — XII. Emlékbeszéd Árvay Gergely felett. *Szvorényi Josséftól.* 10 kr. (1869—1872.)
- III. k.** I. Commentator commentatus. Parlózatok Horatius satiráinak magyarozói után. *Brassai Samuel* r. tagtól. 40 kr. — II. Apáczai Csérei János Barczai Akos fejedelemhez benyújtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében. *Szabo Károly* r. tagtól. 10 krajczár. — III. Emlékbeszéd Bitúitz Lajos felett. *Szabo Imre* I. tagtól. 10 kr. — IV. Az első magyar lírszadalmi regény. Székfoglaló. *Vadnai Károly* I. tagtól. 20 kr. — V. Emlékbeszéd Engel József felett. *Fínaly Henrik* I. tagtól. 10 kr. — VI. A finn költészetéről, tekintettel a magyar ösköltészetre. *Barna Ferdinánd* I. tagtól. 40 kr. — VII. Emlékbeszéd Schleichner Agost, külső I. tag felett. *Riedl Szende* I. tagtól. 10 kr. — VIII. A nemzetiségi kérdés az araboknál. *Dr. Goldsáher Ignác*tól. 30 kr. — IX. Emlékbeszéd Grimm Jakab felett. *Riedl Szende* I. tagtól. 10 kr. — X. Adalékok Krim történetéhez. *Gr. Kun Géza* I. tagtól. 20 kr. — XI. Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. *Riedl Szende* lev. tagtól. 20 kr. (1872—1873.)
- IV. k.** I. szám. Paraleipomena kai diorthomena. A mit nem mondtak s a mit vesztel mondtak a commentatorok Virgilius Aeneide II-ik könyvére, különös tekintettel a magyarra. *Brassai Samuel* r. tagtól. 40 kr. — II. szám. Rállinthe Gábor jelentése Oroszország- és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. Melléklet öt khálymik dana hangjegye. 20 kr. — III. szám. A classica philológiának és az összehasonlító írja nyelvtudománynak művelése hazánkban. Székfoglaló. *Bartal Antal* I. tagtól. 40 kr. — IV. szám. A határozott és határozatlan mondatról. *Barna Ferdinánd* I. tagtól. 20 kr. — V. szám. Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletre hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. *Dr. Goldsáher Ignác*tól. 20 kr. — VI. szám. Jelentések: I. Az orientalistáknak Londonban tartott nemzetközi gyűléséről. *Hunyady Pál* r. tagtól. — II. A németországi philologok és tanfériak 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről. *Budenz József* r. tagtól. 15 kr. — VII. szám. Az új szókról. *Fogarasi János* r. tagtól. 15 kr. — VIII. szám. Az új magyar orthologia. *Toldy Ferencz* r. tagtól. 15 kr. — IX. szám. Az ik-es igékről. *Barna Ferdinánd* I. tagtól. 15 kr. — X. szám. A nyelvújításról. *Szarvas Gábor* I. tagtól. 1875. 15 kr. (1874—1875.)
- V. k.** I. szám. Nyelvészeti hajlamok a magyar népnél. *Barna Ferdinánd* lev. tagtól. 25 kr. — II. szám. A neo- és palaeologia ügyében. *Brassai Samuel* r. tagtól. 30 kr. — III. szám. A hangulyról a magyar nyelvben. *Barna Ferdinánd* lev.

NASZREDDIN HODSA

TRÉFÁI.

خواجه نصر الدين لطائفی

TÖRÖK (KISÁZSIAI) SZÖVEGÉT GYŰJTÖTTE, FORDITÁSSAL ÉS

JEGYZETEKSEL ELLÁTTA

D' KÚNOS IGNÁCZ.

MAGY. AKADEMIÁK
KÖNYVTÁRA

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA.

1899.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMTÁJA.

Naszreddin hodsa tréfái.

(Olvastatott a M. Tud. Akadémia I. osztályának 1898. márcz. 21-én tartott ülésében.)

Alig van országa a mohamedán keletnek, a hol a kis-ázsiai eredetű Naszreddin neve a legismertebbek közé ne tartoznék. A bohókás hodsa a legötletesebb tréfákat és történetkéket juttatja a keletvilági ember eszébe, és azok a *lataif* (tréfa) néven ismeretes adomák, melyek ma sem tévesztik el vidító hatásukat, mind a Naszreddin mosoly fakasztó nevéhez fűződnek. A tudós híri hodsanak már-már legendaivá szűrődött alakját mély homály fedi a történelemben. Vannak, a kik a hodsa létezését egyáltalában kétségbe vonják, és a népeletnek ez erősen kidomborodott alakját, a hozzája fűződő hagyományokkal egyetemben, a nép képzeletének, népalkotásnak tulajdonítják. A valóság az, hogy életrajzi adatai rendkívül hiányosak, és a mi keveset kikutattak, az sem egészen megbízható. Egy messze keleti hagyomány azt vallja róla, hogy Harun-al-Rasid idejében élt, és mint Muhammed Naszreddin egyike volt kora legtudósabb molláinak. Tanai miatt, melyek az akkori vallásos fölfogást sértették, állítólag halálra ítélték és hogy megmenthesse életét, elméjében megzavarodottnak, amolyan félbolond-félének tette magát. Több körülmény szól a mellett, hogy ez a hiedelem, mely különben sem mondható elterjedtnek, aránylag újabb időkben keletkezett. Mintha csak azt a sok együgyű tréfát akarnák vele igazolni, melyek sehogy sem illeszthetők a hodsa nevéhez fűződő egyéb történetkéik mellé. Több valószínűség szól a mellett és könnyebben is bizonyítható, hogy a hodsa Kis-Ázsiában, némelyek szerint az Angora-vidékebeli Szivri-hiszárban, egyéb

adatok szerint pedig magában Ak-sehirben született.*) Annyi kétségtelen, hogy Ak-sehir városában élte le napjait, és hogy ugyanott porladoznak a hamvai is.

A hagyomány, mely mai napig sem feledkezett meg róla, főleg azokban az időkben szerepelteti, a mikor a sánta Timur, más szóval Demirlenk portyáztatott Anatóliában, a mi időszámításunk szerint a XIV. század legelső éveiben. A hodsa nevéhez fűződő tréfákban többnyire Ak-sehir, Szivri-liszár, Kónia és Jeni-sehir nevű helynevek fordulnak elő; történeti nevek szereplői közül pedig Ala-Eddin szultán, Timur-lenk sah és Bajazid. Csupa olyan hely és személynevek, melyek közt, mint majd látni fogjuk, a tudatos és okozati kapcsolat kétségtelen. Az azon korbéli Kis-Ázsia több, egymástól független fejedelemségből, úgynevezett bejlik vagyis bejségekből állott. Ilyen fejedelemség volt Karamánia, melynek fővárosa Kónia, hét tartományai egyikének a főhelye pedig Ak-sehir, a hodsa nevéhez fűződő tréfáknak leggyakoribb központja. Ugyancsak ide tartozott a másik két város is. Ennek a karamán birodalomnak volt egyik fejedelme Ala-Eddin sah, Naszredinnek egyik uralkodói kortársa, a kívül több izben állott a villámgyors Bajazid véres és következményeiben is fontos hadakozásban. Egyizben Kóniát és Ak-sehirt hódította el a sántól, később az egész birodalmát elfoglalta és török, illetve oszmán uralom alá hajtotta. Ez volt a szeldsuki birodalom vége. Mikor Timur-lenk megjelent volt, akkor már Bajazid volt Karamánia; és épen a hodsa idejében történt, a mikor ez a tatár hódító, noha csak rövid időre, gátat vetett az oszmán hódításnak és Bajazid uralmát megtörte. Timur tudvalevőleg 1402-ben hódította meg a viszontagságos multú Karamániát. Az ő uralma sem tartott soká, mert már 1464-ben az egész karamán terület ismét oszmán uralom alatt volt, és az egykori nagy birodalomra csak a népies használatú karamán vidék ha emlékeztet. Oszmán birodalma alig volt még ekkor

*) Egy kazáni hírlap tárczájában az van mondva a hodsáról, hogy a hagyomány hol Szmirnát, hol Drinápolyt, hol még Rodusz szigetét vallja a szülővárosának. A keleti törökség úgy látszik, inkább a szélső nyugotról származtatja az oszmánli tréfalantost, a kit udvari embernek, szultánok mulattatójának tartanak. (*Kazanskij Telegraf* 1847. sz. 1899 jan. 16/28.)

száz és néhány évnél idősebb. Az új terület csak lazán függhetett össze a birodalom többi részével, és a szultáni méltóságot sem ragyogta még körül a kalifatús későbbi nimbusa. Az együvértartozás érzete épen nem volt kifejlődve, különösen Kis-Ázsia déli részeiben nem, a hol még nagyobb lehetett a törzsfők hatalma, mint a Rum országában székelő szultánoké.

Ezekben a mozgalmas időkben élt a hodsa, egymást föl-váltó és más-más nemzetiségű uralkodók idejében. Először mint Ala-Eddinnek, Karamánia független fejedelmének az alattvalója, majd az oszmanida Bajazid uralma alatt, és végül a tatár Timur udvarában, a kinek idejében valószínűleg halálát is lelte. De különböztek bár ez uralkodók egymástól fajra és még inkább hódítási törekvéseikre nézve, egyek voltak vallásban és közel állottak egymáshoz nyelvi tekintetben. A szeldsuki vagyis karamán nyelv alig különbözhetett még akkor az oszmánitól, és Timurék tatárságában is sok volt a nyelvtani és szókinésbeli hasonlatosság. Innen magyarázható meg az a körülmény, hogy mindegyikénél érvényesülhetett a hodsa, és hogy a nyelvben gyökeredző humora egyikénél sem ment veszendőbe. Noha nyelvénél, karamáni voltánál fogva mégis csak Bajazidékhoz állhatott legközelebb. Már a foglalkozása is némiképp kiváltságos helyet biztosíthatott neki. A mohamedán hierarchiában előkelő helye jut a hodsának, az egyházi és világi ügyekben egyaránt ítélkező törvény- és vallástudónak. Hodsa, azaz egyházi volt Naszreddin is, amolyan bíró és tanítóféle egy személyben, községének mindenféle szellemi ügyeiben a vezetője. Nem egy hagyomány fűződik hozzá, hogy a mikor a hódító deszpoták sorra foglalták a kisázsiai helységeket, mindig a leleményes hírében álló hodsa volt a kiszemelt, a ki városának a képviselőjében az uralkodó fényes-séges színe elé járulhatott. Ekkortájt kezdődött a tatár betörés, és Timur győzedelemeinek fényesnél fényesebb sorozata. Nagy lehetett a helységek rémülete, a mint Timur-lenk jöttének vagy közeledtének a nészét vették. Ellentállás nélkül hódoltak meg előtte az anatóliai kis bejségek, és szerencsésnek vallhatta magát az a vidék, melyet a föld porával nem tett egyenlővé. Előre retgették a jöttét és követeket menesztettek eléje, hogy kérlelhetetlen haragját csak némiképp is enyhítsék. Naszreddin községét is elérte a sorsa. Mint irástudó embert a hodsát állítja a hagyomány sorompóba, és ő volt azzal a nem könnyű

föladattal is megbizva, hogy ismert furlangjával és az ékes-szólás tudományával útját állja a végromlást hozó veszedelemnek. Nem egyszer emlékszik meg róla az irás, hogy minő eselfogásokkal élt ilyenkor a hodsza, és hogyan tudta a megszorult községeket és e községek lakóit megmenteni. A következő hagyományt magamnak volt alkalmam följegyezni. Aksehir felé közeledett a rettegett hódító és a halálra ijedt város lakói a hodsához fordultak, hogy a szó fegyverével álljon ellent, és nyerje meg valahogyan a sáh kegyét. Hajlott a hodsza a kérő szóra és hozzálátott a készülődéshez. Egy óriási nagy turbánt illeszt a fejére, meztelenre vetkőzik, és a városon kívül leül az út szélére, a merről Timurnak a jöttét várták. A hódító csakhamar megérkezett. A mint megpillantja a különös öltözötű hodsát, kérdi a körülötte levőktől, hogy mit tudnak erről az emberről. Kiséretéből többen ismerték már a hodsát, a kik hírül adták a sáhnak, hogy Naszreddin ez az ember, a szépen folyó szavú és a mosolygós beszédű. Leszáll az uralkodó a lováról, odamegy a hodsához, és: «Ki vagy?» kérdi tőle. A hodsza Istennek mondja magát, a ki azért ül e helyen, hogy egyet-mást megteremtsen. Mosolyog a sáh, odaínt magához egy apró szemű emberket és ráparancsol a hodsára, hogy ha csakugyan rendelkezik azzal a teremtő erővel, hát nagyobbítsa meg ennek az embernek a szeme nyílásait. A hodsza azzal szabadkozik, hogy ő a föld istene, és hogy ennél fogva csak odáig terjed a hatalma, a meddig a köldök van. Azonfölül nem tehet ugyan semmit, de a köldökön alul, ha a padisah úgy parancsolja, javíthat egyet-mást. Megtetszett az uralkodónak a furlangos válasz, a hodsát kegyeibe fogadta, és ennek révén kimélettől bánt el a várossal és lakóival egyetemben.

A hodsának Timurral való találkozása többféleképen van megörökítve. A többek közt olyan történetekkel is kapcsolatban, melyeknek mását a hodsáénál régibb korból, sőt egészen idegen népeknél is találni. A minthogy nem egy oly tréfával fogunk találkozni, melyek úgyszólván nemzetköziek, és a melyek csak újabb időkben jöhettek a hodsával kapcsolatba. Ezek közül való a hodsára és Timurra átvitt következő hagyomány is. Kedveskedni akart a hodsza a nagy hódítónak, és a feleségéhez fordul tanácsért, hogy mit vigyen Timurnak ajándékba, fűgét-e vagy birsalmát. Felesége a birsalmát ajánlotta,

mert formásabb is nagyobb is a fűgénél. A hodsának azonban megvan az az elve, hogy nem jó dolog az asszony szava után indulni, és épen azért — a fűgében állapotodott meg. Viszi az ajándékot a nagy kényurnak és térde-fejet hajtván előtte, ruhája szegélyéhez dörzsöli arezát és átnyújtja az adományát. Timur, a kinek ez a csekélyke ajándék sehogya sem nyerte meg a tetszését, oly sértőnek találta ez olesó kedveskedést, hogy a fűgét egyenként elővételre és a hodsza tar fejéhez csapdosta. «Aldassék Allah» — kiáltott föl mindannyiszor a hodsza, valahányszor egy-egy fűge fültövön vagy feje búbját érte. Timurt ez a különös bálálkodás szerfölött kíváncsivá tette, és abba hagyva a büntetést, kérdi a hodsától viselkedése magyarázatját. «Azért aldassék Allah» — feleli neki a hodsza — hogy meg nem fogadtam a feleségem szavát. Ha az ő tanácsára hallgatók, és a fűge helyébe birsalmát talállok hozni, rég darabokra zuzódott volna már a fejem.»*)

Azoknak az ötletes hagyományoknak, melyek Timur személyéhez fűződnek, se szeri, se száma. A minthogy nem egy tréfában van megörökítve az a bizarrszerűen különös viszony is, melyben a szókimondó hodsza a tréfaért, de tréfálkozásában is szigorú kényúrhoz állott. Mintha rá lettek volna egymásra utalva. Főleg Timur sáh a hodsára, a kinek feleleteiből sohasem hiányzott az őszinteség, és a ki olyankor is meg mert szólalni, a mikor más valaki talán a fejével játszott volna. Tréfás történetkéivel, olykor-olykor trágár szólásaival mulattatta, és talpra esett feleleteivel, melyek nem mindig voltak egy-egy mély értelem és elburkolt ezézés hijával, szórakoztatta. Ha néha-néha túl talált menni a bizalmasság határán, a mi gyakran megtörténhetett a beszédes hodsával, szigorú megfedrésben, sőt olykor-olykor érzékeny büntetésekben is volt része. Így járt egyszer pórul az ugorkáival, melyek szintén ajándéknak voltak szánva. El is fogadta Timur az ajándékot,

*) Egy másik változat szerint előbb szilvát vitt a hodsza ajándékba, és csak azután szándékozott répát vinni. Mikor már útban volt a répával, akkor ajánlotta volt neki egy ismerőse, hogy a répa helyett jobb lesz, ha fűgét visz. Camerlöhner: *Meister Nasr-eddins Schwänke*. — Hasonló mesét talált Köhler egy héber nyelvű elbeszélésben, a hol a hodsza helyét egy galileai aggastyán, Timurt pedig Hadrián császár foglalja el (*Orient und Occident*).

és tíz darab arannyal jutalmazta meg a hodsza buzgólkodását. Vérszemét kapott erre a hodsza, és egy pár nap leteltével egy egész szekérrel állított be a palotába. Timur ezáltal meg sokallta a dolgot, és hogy kedvét szegje a kapzsinak, annyi botütést rendelt a hodsza talpára, a hány ugorkát csak leszedtek a szekérről. Összeolvasták, ötszáz darab volt rajta. Mikor a botütések felét már ráverték a talpára, engedélyt kért az uralkodótól, hogy a büntetés másik felét a főajtónálló kaphassa, a kívül már előzetesen megegyeztek volt, hogy az ugorkákért kijáró jutalmon osztozkodni fognak. Rá is verette a padisah a másik kétszázötvenet. (Hammer: *Geschichte des osmanischen Reiches* I. 630). — Viszont a hodsza sem mulasztott el egy-egy alkalmat, ha arról volt szó, hogy a nagyurat megboszanthassa, vagy pedig érzékenykedő büszkeségét megsértse. Vadászatra hívta meg egyszer a sáh, és egy esökönyös lovat adatott alája. Az eső megeredt, úgy hogy mindenki elvágtatott, csak a hodsza lova nem akart mozdulni. Úgy segít magán, hogy leveti a ruháit és maga alá teszi a nyeregbe. A mint megszűnt az eső, ismét felölti a ruháit és utóléri a vadászokat. Csudálkozik a khán, hogy meg nem ázott a hodsza. «Olyan szilaj ez a ló — mondja Naszreddin — hogy csak úgy ropült velem, és ennek következtében meg sem áztam». A mint hazaérnek, a legdiszesebb istállójába költeti a khán a hodsza lovát. Nemsokára ismét vadászni mennek, most már ő maga ül rá arra a lóra, és a mint ismét megered az eső, mindenki elvágtat, csak ő ázik meg a esökönyös lován. Megharagszik a hodsára, másnap magához hivatja és szemére lobbantja, hogy hozzá nem illő hazudozása miatt megázott. «Mért haragszol? — mondja a hodsza. — Ha eszed lett volna, neked is magad alá kellett volna vened a ruháidat és nem áztál volna meg».

Tudjuk a hagyományokból, hogy a hodsát nem igen tudták elragadni Timur vérengző hadakozásai. Bár nemzetiségi érzésről ez időtájt még szó sem lehetett, kiérezte az ő egészséges ösztönével, hogy Timurnak a táborozásai épen nem mondhatók áldadosnak. És a hol csak tehette, ott nyíltan ki is fejezte ebbeli véleményét. Tíz aranyat kért egy ízben a sáhtól, hogy valami emlékfélét állíthasson magának. Timur az ő megszokott bőkezű készségével és egyúttal némi kíváncsisággal teljesítette a hodsza különösnek tetsző kérését. A tíz aranyon egy türbét (siremléket) építtetett magának, melynek három

oldala nyitott volt, csak északról volt megvédve egy falazattal. Ebbe a falba egy ajtót illesztetett, és zárját egy nagy lakattal (asma kilid) látta el. A türbét négy faoszlop tartotta, és egy négyszögletű fatetővel fedte be, hogy földön nyugvó sírhelyét aláhelyezhesse. A különös építménynek, melyet az ak-sebiri mezerlikben (temető) állíttatott föl, a következő magyarázatát adta. Az utókort csak sírisra fogják Timur hatalmas köfalai fakaszthatni, míg Naszreddin türbéje nevetetni fog és derűs mosolyt kelt majd száz meg százezerek ajakán. És valósággal így is történt. E türbébe temették el idővel a hodsza földi maradványait, és a mai kor zarándokai meg nem állhatják egy-egy mosoly nélkül, a midőn kegyeletökkel a szent sír számba menő bizarr emlékhez elzarándokolnak.* Egy újabbkori hagyomány is fűződik e siremlékhez, melyet oly embertől volt alkalmam följegyezni, a ki a történetkének tanuja volt. «A tíz időszámításotok szerint — kezdte az elbeszélő — 1832-ben történt, midőn az egyiptomi Ibrahim pasa vezérlete alatt Kis-Ázsiában jártunk volt, hogy a kónia-vidéki lázongásokat elfojtsuk. A többek közt Ak-sehirt is útba kellett ejtelnünk. Útunk a temető mellett vezetett el, és nem kerülte el a pasa figyelmét, hogy a mint egy-egy pillantást vetettek a katonák a hodsza türbéjére, egyike sem tudta nevetés nélkül megállani. A pasa megálljt (dur) vezényelt és a mint rájött a dolog nyitjára, kihirdette a katonák közt, hogy a ki a türbe mellett úgy el tud haladni, hogy el nem neveti magát, azt jutalomban fogja részesíteni. Sokan meg is tették, és visszafojtott nevetéssel ki is állották. Egy albán katonára került a sor, a ki minden áron meg akarta tartani a komolyságát. Közéledik a sír felé, és alig hogy megpillantja a különös türbét,

* A hodsza e sírjához, mely a mai Ak-sehir temetőjének a főbejáratánál maig is fennáll, épen úgy elzarándokolnak, mint bármely más, szent sírben álló emberéhez. A sírhely feje föl a hodsának egy nagy türbénja van odaillesztve, és a fal részesatán ott vannak azok a fölaggatott rongyoskák is, melyeket a ezéltől tesznek oda a beteg zarándokok, hogy a türbében nyugovónak a esodatévó hatalma megszüntesse a bajukat. Naszreddinek e megmaradt emlékről gyakran tesznek említést az egykorú és későbbi történetírók. El nem mulasztják ilyenkor, hogy a hodsának e türbéjével kapcsolatos egyiket tréfát el ne beszéljék. A népies kiadású «lataife-gyűjteményekben megtalálható a türbe rajza is.

olyan kitérő nevethefnékje támadt, hogy a mint ajkát és fogait összeszorítja, szemeit pedig jó erősen behunyja, a megtartóztatás kinjában egyszerre csak elszólja magát. «Olyan ember ez a hodsa — vallotta be később — hogy ha már fölülről nem tudja, alulról neveteti meg az embert.»*) E síremlék még mai nap is egyik főnevezetessége Ak-schirnek, mely egy pár esztendő óta vasúttal is megközelíthető városa lett Anatóliának.

Már élte idejében is elterjedt lehetett Naszreddinnek a híre. A mikor még bohókás kalandjait és népies humortól dagadozó mondásait előbb közvetlenül, majd szájhagyomány útján hallhatták. A ki annyiszor segítette a mások baján, a ki úgy megtudott mindenre felelni, és a kinek a tanácsára még fejedelmek is hallgattak, az ugyanesak kiérdemelte a tudós (bilgič) hodsa nevezetet. A hodsai méltóságot különben is a szent és bölcs ember varázsa veszi körül. Minden kiejtett szavát jelentősnek, tetteit követésre méltónak hiszik, és ha bohós tréfálkozása ellenkezik is a török fajnak inkább esendesen szemlélődő természetével, humorának majdnem az együgyűségig menő naivsága és szavainak találó volta egészen beleilleszkedett fajának jellemzetes kedélyvilágába. Hiszen tanító érzélete is volt az ő humorának, és tréfáit legtöbbször csak olyankor rögtönözhetette, ha valamelyes igazságot akart belőle levonni. Mennyi igazság van az ő élcelődésében, mennyi komolyság a humorában. Így juthatott ő ahhoz a csakis istenes férfiakat megillető hirnévhez, mely a hodsa legendái emlékét még mai nap is körülövezi. Alakja nem az irodalomban, hanem a nép emlékezetében kövesedett meg, a minthogy az a műfaj is, melyet főleg az ő egyénisége teremtett meg, népies színezetű népi termék. Mondásai a folklór szavaivá finomodtak, alakja meg egy legendakör hősévé hasonult. Elannyira, hogy a kisázsiai törökségnek, és e törökség nyelvi megnyilatkozásának még mai nap is ő a legtisztább típusa. Innen magyarázható meg az a kedvelt népszerűség, mely az ő nevéhez fűződő, és az ő neve alatt ismeretessé vált tréfákat közkeletűekké, a népnek úgyszólván közkinésévé tették. Mintha csak a maga eszejárását, a maga gondolkozása módját látná benne az a pör-mohamedán, a kit a mai finomultabb izlésű

*) Ez újabbbkori adatot Ajdin városában jegyeztem volt fel.

oszmanli türknek, szöcszerint, töröknek, de átvitt értelemben parasztnak gonyol. Hisz a hodsából is első sorban ez a türk beszél, a minthogy póriásan törökös a megszólalása, nyelvezete és humorának mindenféle megnyilatkozása.

Nem egy jellemzetes és korfestő eredetiséget találhatni a naszreddini tréfákban. Noha másfelől meg kétségtelennek látszik, hogy — a mint már említettük — újabb és viszont régiebb keletű elemekkel is találkozunk bennök, és hogy még azon tréfák egy részében is, melyek személyi vonatkozásuaknak tetszenek, más népek hagyományaiban is megtalálhatók. Még pedig úgy nyelvre, mint eredetre, sőt földrajzi elhelyezésre is egymástól távol eső népeknél. De nem is szükséges, hogy minden esetben az átvétel elméletét alkalmazzuk. Lehet, hogy részben közös, és útjok- veszett forrásból eredtek, de lehetséges az is, hogy egymástól függetlenül keletkeztek. A mint hogy a humornak is lehetnek olyan közös vonásai, melyek egymástól önállóan, a népélet fejlődésének más-más fokozatában egyaránt megnyilatkozhattak. Ilyen a többek közt a hármás kérdésekre való megfelelés motívuma. Ismeretes a három bölcs férfi megjelenésének a mondája, melynek naszreddini változata a következő. Megjelenik e három férfi Anatóliában is, természetesen Ak-schirben. A hodsanak kell ezúttal sikra szállania, hogy a kérdésekre, melyek megfejtésével jutalom is jár, méltóan megadja a választ. Az első kérdésre, hogy hol a világ közepe, a hodsa odamutat a botjával a számara elülső két lába egyikére, hogy ime ott van. Ha nem hiszik el neki, feleli a faggatóknak, fogjanak hozzá és mérjék ki. Másodiknak azt kérdik tőle, hogy hány csillag van a községében, Ak-schirben. Épen annyi, feleli a hodsa, a hány szőrszál a számara farkán van. Ha nem hiszik el neki, olvassák össze. «Ha már a szőrszálakat emlegeted — áll elő a harmadik bölcs — arra felelj nekem jó hodsa, hogy hány szőrszál van a szakállamban?» «Épen annyi — vág vissza Naszreddin — a hány a számaram farkában van». Kétkedik benne a szakálas bölcs. «Ha nem hiszed el, jör mérjük össze. Szálanként tépjük ki a te szakálladat, a számaram farka szőreit és legott kitünik a valóság». E történet változatait, melyek közé Bürgernek *Kaiser und Abfja* is tartozik, Köhler mutatta ki, többször idézett értekezésében. Ugyancsak ő állított össze több olyan *latáifot*, melyeknek

Nyugot országában is ismeretesek a változatai. Hogy csak néhányat említsünk meg belőlök, ilyen az az eset is, a mikor vizet merített a hodsza és a mint belenézett a kútba, a holdvilágot pillantotta meg benne. «A kútba esett a hold» kiáltozza, horgos kötelet hoz, és lebocsátja a kútba. Addig erőlködik, míg a horog egy kőbe ütődik és a mint küszködik vele, a kötél elszakad, a hodsza hanyatt vágódik és a hogz az égre esik a pillantása, meglátja rajta a holdat. «Áldassék Allah, — fohász-kodik a hodsza — sokaig fáradoztam, de helyére is került a hold». — A német 'Claus Narr' és hasonló társaira emlékeztet a hodsának az az esete, mikor egy csörgedező forrás mellett elfogta a kis dolog, és a forrás okozta zajt összetévesztvén, egy nap és egy éjjel föl se kél az ültő helyéből. Nyugoton a részeg emberekre alkalmazzák inkább. — Sokféle változata ismeretes annak a mondának, a mikor maga alatt vágja le a hodsza a fát, vagy arról a tolvajról szóló história, a ki a holdsugarakon ereszkedik alá, és Grimm egyik meséjére emlékeztet a hodsának az az ötlete, hogy pénzt dob le a tavi békáknak, hogy édességfeléket vásároljanak rajta. Ugyancsak széleskörű a rokonsága a Naszreddin zsidájának, a kitől nemesak ezer aranyat, hanem egy szamarat és bundát is elesalafintáz; avagy a hodsza híres szamarának, mely épen akkor ordítja el magát, mikor elakarja a gazdája tagadni. Az sem pusztán Timurlenkkel esett meg, hogy az ajándék libának csak fellába lett volna, és egyéb kalandjai a hodsának, melyeknek számos változatai után ítélve, csak utólag fűződhetek a hodsza nevéhez. És ennek annál könnyebb volt a lehetősége, mert hisz e tréfák még rendszeresen összegyűjtve sínesenek és csak szájról szájra, apárul flura szállottak. A változatokon még itt-ott az avatatlanok keze, illetve szája is meglátszik. Csupán egyes kis füzeteket, népvásmánynak szánt ponyvatermékeket ismerünk, melyeket rendszeren hozzá nem értő emberek állítottak össze, mint a hodsával megesezt kalandok sorozatát. Ezek alapján készültek azok az idegen nyelvű átültetések is, melyek a világ-irodalomban a török Eulenspiegel vagy a török Aesopus jelzőjével ajándékozták meg az ak-sehiri néphöleket.*) A hodsának

*) A hodsza tréfának első török gyűjteménye e század első felében 1837 körül jelent meg Szatambulban. Azóta egymást érik a többekévesebbé megbízható kiadások, melyek leggondosabbika az 1883-iki.

a német Eulenspiegelrel való összehasonlítása a nagy tudomány Schottól származik. Teljesen jogosultnak tartjuk Kohler abbeli nézetét, hogy ez az analogikus elnevezés, melyet azóta hagyományszerűen alkalmaznak a hodsára, nem eléggé igazolt. A ravasz Eulenspiegel sohse tesz és követ el olyan naiv és együgyű dolgokat, mint a hodsza, hanem inkább azon van, hogy másokat kigunyoljon és megboszantson. Viszont olyan Klaus Narr'-félének sem vallhatjuk Naszreddint, a minőnek Köhler akarja föltüntetni. A hodsza látszólagos együgyűsége inkább csak színlelt és részben mulattatás, részben pedig okulás czéljából való. Nem olyan bolond ő, mint a milyennek mutatkozik, a mit akkor bizonyít be legjobban, a mikor örteni valót visz egyszer a malomba, és egy másiknak a zsákjából buzát lop a magáéba. A molnár rajta kapja és a mikor kérdőre vonja érte, azzal mentegetődzik, hogy mint félbolond követte el. „Ha félbolond vagy, — mondja a molnár — akkor miért nem a magad zsákjából loptál, és tetted volna a másikéba.” «Ha úgy tennék — feleli a hodsza — nem fél, hanem egész bolond lennék».

A hodsza tréfáival kevesen foglalkoztak még eddigelé. Behatóbb tanulmányozás tárgyává nem tették és lehető kiegészítőkre sem igen gondoltak. E hézagosság adott nekem némi ösztönzést és midőn évekkkel ezelőtt a hodsza egykori székhelyében, az ájdin-kóniai vilájetekben jártam, fölhasználtam a kínálkozó alkalmat és naszreddini emlékek és hagyományok után kutattam. Ebben az irányban tett nyomozásaimnak megvolt a kívánt és nem is remélt eredménye. Nemesak hogy kiveszöben nem voltak a hodsza tréfái és humoros mondásai,

Mehemed Tefik gondozása mellett megjelent füzetke. Német fordítása az *Universal-Bibliothek*-ban jelent meg. Müllendorff fordításában (2735 sz.). Kéziratban több európai könyvtár őrzi a hodsza ellenőrizhetetlen tréfáit. L. Decourdemanche: *Les plaisanteries de Nasreddin hodsza*, Paris és Bruxelles. A nyugati nyelvek közül németül, francziául, olaszul, románul és új görög nyelven jelentek meg naszreddini kiadások. Ez utóbbiak közül az athéni (1896) kiadás a legfigyelemreméltóbb, melyet Valavani látott el egy eléggé tartalmas bevezetéssel. Egy képes angol kiadás is van készülöben, melyet Konstantinidi rendez sajtó alá. Vannak még ezeken kívül örmény, szerb, horvát és bosnyák nyelvű kiadások is, nem tekintve a keleti nyelvű (arab, perzsa, tatár) és itt-ott képekkel díszített nyomtatásokat.

hanem közvetlen a nép ajkáról el is leshettem és lejegyezhettem őket. Talán megközelítőleg abban a formában, a hogyan századokkal ezelőtt a hodsza ajkáról elhangzottak. De mindenesetre a nép nyelvén, a karamáni tájszólás népies közvetlenségével és zamatjával. Emléke oly elevenen él még a községében, és annyira a magokénak vallják a hodsát, hogy szinte féltékenyen őrzik azokat a megmaradt reliquiákat, melyeket a hodsáénak tulajdonít a hagyomány. A közeli Jeni-sehírről, melyről egy-egy tréfa szintén megemlékszik, mindenáron le akarják tagadni, hogy valaha ott is hodsáskodott volna a tréfák mestere.

De egyebekben is megmaradt még a hodsának máig is beszélő nyoma. Lépten-nyomon egy-egy új emlékére bukkan-tam, és mintha csak a tréfák világa elevenedett volna föl előttem, sorra láthatóvá lettek mindazok a helyek, a melyekhez a hodsának egy-egy mondása vagy valamelyes eselokedete fűződött. A legrégebb hagyomány egy hegytetőhöz fűződik, mely a város határán van, és a mely, valószínűleg egy régebb földrengés következtében, mintha ketté volna hasadva. Erről jelennek meg az esőt hozó fellegek, és erre felé vizsgálódnak, ha az időjárásról akarnak egyet-mást megtudni. Különösen jellemzi a hodsát az a hagyomány, mely e hegyhez és hasadékához fűződik. Megharagudott egyszer a hodsza az ak-sehírbeliekre és hogy boszút álljon a városra, fölment arra a hegyre és ráterítette a szőnyegét a hasadékra. Ezzel azt érte el, hogy a fellegek nem húzódhattak a város felé, és ennek következtében eső nélkül maradt az egész környék. Nagy lett az ak-sehírbeliek rémülete, és küldöttséget menesztettek a hodsához, hogy emelje le a hegyről azt a végzetes szőnyeget és ne hozzon romlást a fejökre. A jószívű hodsza megilletődött e kérésen, és alig hogy lelibbentette a szőnyeg egyik csücskét, már is kellemes szellő fujdogált és szinte fölfrissítette a hőség eltikkasztotta várost és lakókat. Csakhamar az ég is megereszté a csatornáit, és áldás támadt a nyomában, áldván Allah-t és utána a hodsza könyörületességét.*) (L. Valavani fentemlített bevezetését.) Magában a városban is találni még naszreddini emlékeket és az egyes emlékekhez fűződő tréfákat. Alig van

*) Ezt a hagyományt, mely főleg Valavani följegyzéséből ismeretes, egy sztambuli kiadás primitív rajzában is fölísmertem.

a városnak egy-egy tere vagy utcája, forráskútja (écsmé) vagy dsámija, melyre a hodsának egy-egy szálló hagyománya ne emlékeztetne. Dsámik és mecsetek (meszsid) vetekednek a dicsőségért, hogy Naszreddint vallhassák egykori imámjoknak és több *mimber* (szószék) akarja az igazhívő világgal elhitetni, hogy rólok hangzottak el először a hodsának elévülhetetlen mondásai. Innen bocsátotta a többek közt világgá az isteni hatalom létezésének következő magyarázatját: «A mióta az eszemet tudom, mindig csak az történik, a mit a mindenható akar. Ha nem az isteni hatalom keze intézne mindent, akkor egyszer legalább olyannak is meg kellett volna valósulnia, a mit én akartam». Különös előszeretettel és büszkeséggel mutogatják egy meszsidnek azt a helyét, a honnan a következőkép prédikált a hieveinek: «Tudjátok-e óh muszulmánok, hogy mit leszek én nektek mondandó?» — „Nem tudjuk”, válaszolják neki a muszulmán hievei. „Ha nem tudjátok, akkor hát minék mondjam el”, felelt vissza a hodsza. — A következő napon ismét fölkerül a szószékre, és megint azt kérde a hieveitől, hogy tudják-e, mit akar nekik mondani. „Tudjuk, óh hodsza”, felelik ravaszul vissza. «No ha tudjátok, akkor kár nekem elmondani», szól és leszáll a szószékről. A jámbor hívők megütköznek e feleleteken, és legott megbeszélik egymás közt, hogy hogyan fognak majd ki a hodsán. Harmadnapra, épen a Ramazán hónapjában volt, megint elkezd a szószékről, hogy: «Tudjátok-e óh hieveim, mit leszek nektek mondandó?». A hívők egyik csoportja azt feleli hogy: „tudjuk, a másik csoportja, hogy: „nem tudjuk.” — «Aferim (pompás), — örvendez a hodsza, — a kik tudják, azok majd elmondhatják a nem tudóknak». Ezzel leszáll és ott hagyja az elképedt hívőket.

Nemesak vallásos, hanem profán művelkedéseinek is több emlékét őrzik a helyi hagyományok. Émítt volt az a tó, a melybe egyszer — a hagyomány szerint — belefuladt volt a hodsának egyetlen kacsa. Naszreddin azóta mindennap el-eljárt a tóhoz, kenyeret aprítgatott beleje és úgy szűrösöltette a kanálával. „Mit művelsz hodsza?” kérdik tőle az álmélkodó emberek. «Kacsalevest eszem», volt rá a hodsza válasza. — Másutt ismét egy átluggatott kaftánját mutogatták, melyet valamikor száritani tett ki a hodsza. A kaftán akkor még természetesen ép állapotban volt. A félhomályban tolvajnak nézte a kiterített ruhadarabját és ijával, nyilával keresztül-

kasul lődözte. Midőn másnap reggel megtudta a valót, hálát adott az Istennek, hogy épen akkor benne nem volt a kaftánjában, mert halálra sebezte volna magát. — Épen ilyen módon örült akkor is, mikor a szamara elveszett. «Ha Allah őrizzen — szólt — a szamaram mellett lettem volna, én is vele együtt veszttem volna oda».

Különben is nagyon sok volt az évődése egyetlen szamarával. Az aksehir-i kávéházakban mai nap is el-mulatoznak rajta, és sorba mondogatják azokat a tréfás kalandokat, melyeknek főhőse a hodsa négylábuja volt. Egyszer a midőn kölesön kérték tőle, eltagadta, hogy nincs is neki szamara. E pillanatban azonban megszólalt a füles az istállóban, és legott szemére vetik neki a füllentését. «Ej, ej, szólt a hodsa megsértődve, hát ti inkább hisztek egy szamar ordításának, mint a hodsátok szavának». — El akarta a hodsa adni a szamarát, és kihajtotta a csársiba (vásárra). Nagy sár volt azonban az úton, és hogy hogy nem, a szamar farka besározódott. Veszi erre Naszreddin a kését, levágja vele a szamar sáros farkát és beteszi az iszákjába. Már akadt volna revője a szamarának, ha észre nem veszi a levágott farkot. «Azon ne aggódjál, — nyugtatja meg a hodsa — a farka benn van az iszákban». — Útban volt egyszer a hodsa a szamarával, és mialatt pihenőt tartottak, ráteríti a kaftánját a megnyergelt fülese hátára. A hodsa elszunyókált a pihenés alatt, és mire fölébred, látja, hogy hült helye a kaftánjának. Időközben lelopta valaki a szamarról. Lerántja a szamar hátáról a nyergét, fölilleszti a maga hátára, és mérgesen rárivall a szamarára: «Ha majd megkerül a kaftánom, visszakapod a nyergedet».

Még a hodsa híres kazánját is mutogatják az ak-sehir-beliek. Eredetileg nem is az övé volt, hanem a szomszédjáé, a kitől egyszer kölesön kérte egy pár napra. Egy kis tányér is volt a kazánban, a mikor visszavitte, és a mikor kérdi tőle a szomszédja, hogy mit keres benne az az edény, azt feleli rá a hodsa, hogy a kazán szülte. Belenyugszik a szomszéd a magyarázatba, és elteszi az újszülöttet. Rövid idő multán ismét szüksege volt a hodsának a kazánra, érte megy és egy pár napra elviszi. A pár naphól pár hét is lett, a kazán nem mutatkozik. Odamegy a hodsához, és kéri a kazánját. «Megtaláltam», mondja a hodsa. «Hát meghalhat egy kazán?» kérdi a szomszédja. «Ha

el tudtal binni, hogy szülni tud, hidd el azt is, hogy meg is halhat», volt a hodsa furfangos válasza.

Mindezek a tréfák még mai nap is közkeletűek. Milyen színesebb nyelven, mennyi közvetlenséggel hangzottak el a történetkéik, és mennyire különbözött a humoruk a népkönyvek száraz és nyelvi hibákkal telt leírásától. De meg inkább is volt módomban az egyes lataifokat megválogatni és csakis az olyanokat beleilleszteni a gyűjteményembe, melyek vagy szorosabb kapcsolatban voltak a hodsa egyéniségével, vagy pedig inkább megfeleltek az anatóliai néphumor sajátosságainak. Főleg a helyi színezetűek kötötték le a figyelmemet. Az olyan tréfák, melyek vagy még maig is fönmaradt tárgyakhoz vagy emlékekhez fűződnek, vagy pedig a török nép psychikumának a megnyilatkozásai.

A hodsa tréfái a lehető legkülönfélébb fogalmi körökre terjednek. Nagy tér jut bennök, a többek közt, a vendéglátáshoz fűződő eseményeknek, és az idegenből jött ember majdnem kötelező és közös megvendéglésének. Különös érdekességgel nyilatkozik ez meg az iszlám hitű török népeknél, főleg Anatóliában, a hol a karaván-szerúj intézményei mellett minden egyes háznak is divik a külön-külön dávetje (meghívás). „Dávet var“ (meghívás van) hangzik még mai napság is, ha idegent pillant meg a ház valamelyik lakója. Nem egy vendég fordulhatott meg a hodsa házában is, a kinek azonfelül még a híre neve is vonzhatta a jámbor utasokat. De azért ki tudott fogni azokon az embereken, a kik a vendéglátás szabadságával és előnyeivel vissza akartak élni. Lett légyen ez szándékos, vagy bárgyuságból eredő. Egy ak-sehiri ember beszélt el a hodsának ezt a következő esetét. Egy szomszéd községnek, tulán Jeni-sehirnek egy *türkje* beállít egy nap a hodsához és egy nyulat ad át neki ajándékba. Naszreddin megköszöni az adományt, és a mint szokásban volt, megvendégeli az ajándékozót. Egy hét leteltével ismét meglátogatja a türk, megint megvendégeli levessel. Alig mulik el azonban egy-két nap, vagy öt-hat ember jön a hodsa házába, és ott maradnak vendégekül. «Kik vagytok», kérdi tőlök a hodsa. „Mi annak a földünknek a szomszédjai vagyunk, a ki a minapi nyulat hozta volt neked.“ A hodsa szó nélkül megvendégeli ezeket is. De ime, még egy hét sem telt el, ismét egy pár ember toppan be a hodsához. «Hát ti kik vagytok?», kérdi tőlök a hodsa. „Mi annak

a nyulat hozó ember szomszédjának a szomszédjai vagyunk. — A hodsza üdvözlí, majd leülteti őket és egy jókora nagy üst vizet talaltat elibök. „Hát ez mi?” kérdik a vendégei. „Ez a víz annak a nyul levesének a leveséből való”, magyarázza nekik a hodsza. — Egy másik alkalommal ő jelent meg valahol vendégnek, de mivel kopottas volt a kaftánja, ügyet sem vetettek rá. Logott visszatért a házába, új kaftánt öltött magára és abban jelent meg újra a vendéglátóknál. Ezúttal szívesen fogadták, és főhelyre ültették, a bársonypuha vankosokra. A mint az ételeket elibe talalják, fogja a kaftánja szegélyét és belemártogatja az ételekbe. „Mít művelsz, hodsza?” kérdi a házigazda. „Szíves fogadtatásod a kaftánomnak szól, az hadd lakják jól”, volt a hodsza válasza.

A nászreddini latúifok különben sínesenek híjával az erkölcsi háttérnek. És az ilyféle oktatásokra a hodsának, mint községe birája és tanítójának, különben is bőségesen nyílt alkalma. Tréfáinak egyik forrása épen az ítélkezéseiben és tanácsaiban rejlik, melyek hol pöríasan furfangosak, hol nevetetően együgyűek, de mindig találók és jellemzések. Messze földről jönnek hozzá az emberek, hogy igazságot vagy tanácsot kérjenek tőle, vagy hogy legalább is vitatkozhassanak vele. Néha csak azért, hogy hátha tréfáló kedvében találják. Kérdéseket intéznek hozzá, hogy zavarba hozzák, és a kérdéseket ő hozza zavarba, esipős és szokimondó, néha maliciosusan bántó feleleteivel. Különbben is sajátos vonásai közé tartozik, hogy humorát nagyobbára a kérdésekre adott feleleteiben nyilvánítja. És ha rejtett ravaszság lappang a hozzá intézett kérdésekben, még nagyobb a esalafintaság naivnak, olykor együgyűnek tetsző, de azért mély értelmű feleleteiben. Ebben a szándékos és tettetett naivitásban nyilatkozik meg leginkább nemesak az ő, hanem általában a török nép humora. Érti a kérdésnek naivul nevelsége voltát és feleleteivel még fokozza azt. Hallgatóiról azonban fölteszi, hogy szavait megértik és szókba burkolt ezélatat fölismerik és helyeslik. Így a mikor azt kérdik a hodsától, hogy újhódkor mit esinálnak a régivel, azzal vág vissza, hogy apróra darabolják és esillagokat faragnak belőle.* — Éjjél volt már és a szubasi (rendőr) az utcán

*) Még eredetibb annak a tréfának egy másik változata, a melyben arra a kérdésre, hogy a kicsinyné váló, majd megint megnövő

találja még a hodsát. „Mít keresz ily későn az utcán?” förmed rá a rend embere. „Az álomtól el, azt keresem”, feleli nyugodtan a hodsza, és indul tovább a keresésére.

Ritka esetek közé tartozott, ha zavarba hozhatták a hodsát. Pedig hányszor játszottak össze a hivesi, hogy valamikép túljárjanak az eszén. Különösen azt a gyengéjét szerették szellőztetni, hogy az olesó ajándékozgatásnak nem igen volt embere. A hodsza inkább az ajándékfogadásban találta örömet. Ha a negyven esztendősi hírében álló ezetjéből kértek, azt felelte rá, hogy ha eddig is adott volna belőle, nem érte volna el ezt a magas kort. — Egy barátja meg néhány garast (piaszter) kért tőle kölesön, rövid határidős visszafizetésre. „Pénzt azt nem adhatok, — válaszolt a hodsza — de mivel jó barátom vagy, határidőt adok annyit, a mennyit csak kívánsz”. — Fúkar volt a hodsza, és ennél fogva kapzsi is. Ha csak szerét ejthette, attól sem riadt vissza, hogy meg nem engedett úton juttasson egyet-mást magának. Attól azonban őrizkedett, hogy a lopás gyanújába ne keveredjék valahogy. Az volt a hodsának az elve, hogy lopást csak akkor követ el, ha rá is tudja bizonyítani. Rávasott egyszer a foga a szomszédja szép veteményes kertjére. Létrát vesz elő, odatámasztja a kert falához, és fölmászik rá. Észreveszi azonban a kert gazdája és rászól a hodsára, hogy mi keresni valója van ott. „Létrát árulok”, válaszolt a hodsza. „Itt szoktak létrát árulni”, kérdi a szomszéd. „Óh mily együgyű vagy, — válaszol a fufang mestere — ott árulnak létrát, a hol van.”*) Viszont a hodsza

és ismét fogyó holddal mit esinálnak, azt feldí, hogy a régi holdat kinyújtják, és villámot esinálnak belőle. Köhler Heine irataiból közöl egy ehhez hasonló hagyományt, melyet egy oroszági nő szájába ad, a kinek hasonló kérdésére azt felelte az anyja hogy „a régi holdat darabokra tördeli a jó Isten és kis esillagocskákat csinál belőle”.

*) Ugyanennek egy következő változata is ismeretes: Egy veteményes kertbe tévedt egyszer a hodsza. Mindenből, a mit csak talált, kiszakított egy darabot és toletöltötte vele a zsákját. A kertész azonban rajtakapta, és kérdi tőle, hogy mi itt a keresni valója. „Nagy szél fújt az imént, ide sodort ebbe a kertbe”, feleli a hodsza. „Hát ezeket ki szakította ki?” faggatja a kertész. „Olyan erős volt a szél — mentegetőzik a hodsza — hogy csakúgy dobált ide-oda, és minden a mihez nyultam, a kezembe ragadt”. — „De ki töltötte meg ezt a zsákodat?” kérdi tovább a kertész. „No nézd csak, — szól a hodsza — igazán esodálatos dolog. Jár esodálkozunk rajta mindaketten”.

is szőrmentén bánt azokkal, a kik elvettek tőle valamit. Egy tolvaj lopózkodott egyszer a házába, és midőn figyelmeztette rá a felesége, a hodsza óvatosan körültekint és így szól: «Hadd lopjon, lehet, hogy talál valamit nálunk; ha igen, akkor elvesszem tőle.» — Olyankor is meglopta egyszer egy tolvaj, mikor bővében volt az elvinni való. Mikor már mindent összeszedett a zsvány, a hodsza is kap valamit a kezébe, és megy a tolvaj után, egészen a házáig. Bekopogtat hozzá, és midőn kérdi a tolvaj a szándékát, nagy jámboran azt feleli a hodsza: «Nos, hát ide költözködtünk, én is segítettem valamieskét».

A lataifok egy jó része a hodsza bírói és predikátori szereplésével foglalkozik. Mint községének imámja neki kell a szószék teendőit ellátni, és a pereskedők ügyes-bajos dolgait is elintézni. És a hodsza ugyancsak ért hozzá, hogy a való igazságot kikutassa, és mellesleg neki is meg legyen belőle a haszna. Tréfát szeret üni a perlekedőkkel, és jaj annak a félnek, a ki a hodsza eszén merészelne túljárni. Furfangját ilyenkor esillogtatja a legfényesebben, és akkor ül legörömbösebben a bírói székbe, ha olyan ügyes-ajos dolgokat kell elintéznie, melyek csak éleselméjű ugyafu rtággal oldhatók meg. Főleg akkor van elemében, ha fogas és látszólag megoldhatatlan bonyodalmakkal állanak elébe. Mindenre kész az ő bírói felelete, és igen sokszor szerepelteti a hagyomány, mikor a bírói ítélet mögött jókora tréfa és furfangosság rejtőzik. — Két veszekedő fél jelent meg egyszer előtte. Az egyik azt állította a másikáról, hogy beleharapott a fülébe, a másik pedig azt erősítette, hogy saját maga harapta meg a fülét. A hodsza elküldte őket, hogy jöjjenek valamivel később. A hodsza, mikor egyedül maradt, fültörvön kapja magát, hogy hátha beleharaphatna. De addig húzza, ránczigálja, míg hanyatt vágódott, és megsebesítette a tarkóját. Mikor visszakerül a két perlekedő, így szól nekik a hodsza: «Fülharapásról szó sem lehet; talán hanyatt vágódott, és megsebesítette a fejét». — Sokkal ravaszabb volt a hodsza egy másik alkalommal, mikor ő került a bírói ítélőszéke elé. Egyszer — beszél a hagyomány — a mint Ak-sehir utezám sétálgatott, így beszélgetett magában: «Óh nagy Allah, megajándékozhatnál egyszer ezer arannyal. De csakis ezerrel, egygyel kevesebb ha volna, el sem fogadnám». Egy jómódú zsidó szomszédja volt a hodsának, a ki véletlenül tanúja volt a hodsza óhajának és föltette magában, hogy próbára teszi az állhatatos-

ságát. Beletett egy zacskóba kilencszázkilenczvenkilencz aranyat, és a kényemen át bedobta a hodsához. Naszreddin halát adott a Mindenhatónak hogy kérését meghallgatta, és miután észrevette, hogy egy darab arany hiányzik az ezerből, azzal vigasztalódott, hogy a ki ennyi pénzt juttatott neki, az majd csak megadja neki az ezrediket is. Szomszédja azonban nagyon is megszeppent, mikor látta, hogy ugyancsak költögeti a hodsza az aranyakat. Odamegy Naszreddinhez és bevallva neki mindent, visszaköveteli a pénzt. A hodsza hallani sem akart róla, a pénzt Allahtól kérte Allahtól kapta. Bíró elé vitték a dolgot. A hodsának csak úgy akaródzott a törvény elé állani, ha prémes bundát ad rá a zsidó, alája pedig öszvért. A szomszédjának bele kellett nyugodnia, és a bíró elé viszi a hodsát, a hól előadja a panaszát. A hodsza hivatkozik a fohászára, az isteni gondviselés beleavatkozására, és végezetül így szól: «Ez a jahudi bizony még arra is képes volna, hogy a rajtam levő bundát és az öszvéremet odakint is a magáénak vallja». — «Az enyém hát, — kiáltja a zsidó — én adtam neki kölesön». De ezzel csak a bíró haragját vonta magára, és a hodsáé lett az igazság aranyastul, bundástul, öszvérestül.

Ugyancsak így vagyunk vele, mint prédikáló hodsával is. A híveit oktatja ugyan a szószékről, de nem annyira a morál, mint inkább a gúny és nevetségesség pengejével okozza az érzékeny sebeket. Olyankor is prédikál, mikor látszólag nincs is mit mondania, és hogy ilyenkor nem egyszer nevettei meg a hívőket, arra lépten-nyomon találunk a lataifokban példákat. Egy alkalommal így szólal meg a hívők előtt: «Ezer a szerenésétek, hogy a tevéket szárnyasoknak nem teremtette Allah. Mert ha szárnyaik volnának, és a házaik fedelére szállanának, rég ugyan zúztak volna benneteket». — Egy másik alkalommal, midőn egy távolabbi helységbe ment prédikálni, azon kezdte a mondókáját, hogy ugyanolyan világ van ebben a községben is, mint az övében. «Miből sejtet?» kérdik tőle. «Abból — feleli — hogy nálatok is ugyanazok a csillagok ragyognak az égen, mint nálunk Ak-sehirben».

Nem kevésbé jellemzők azok a tréfás történetek is, melyek az idejebeli iskoláztatás módjának és fokának adják egy-egy mozaikszerű képét. Mint községe hodsájának első sorban a tanítás volt a kötelessége. Köréje gyülekeztek a tudományért égő (szofta) ifjak, és bizonyára több életbölcséséget

és fufangot tanultak el a mesteröktől mint a szent könyvet illető magyarázatokat. Innen van, hogy a tanítványok is nem egyszer tréfálják meg a mestert. Szintén látjuk, hogyan ül a hodsza az iskolául szolgáló dsáminak a szőnyegén, körülötte félkörben a tanítványai, és hogyan vegyít a tanításába egy-egy világibb vagy nevetetőbb hangot, melylyel a tanítás komolyabb és hivatásosabb részét fűszerezi. Itt-ott meg is tréfálja őket. Találkozik egyszer velök az utczán, és magával hívja őket a lakására. A háza kapujánál arra kéri őket, hogy várjanak egy kissé, míg odabent rendet csinál. Bent pedig azt mondja a feleségének, hogy menjen ki az utczára, és mondja meg a tanítványainak, hogy nincs itthon a hodsza. Az asszony kimegy és elakarja küldeni az ifjakat. «Mit beszélsz jó asszony — felelik neki — hisz együtt jöttünk a hodsával». Az asszony csak erősítgeti, hogy nincs otthon, az ifjak meg nem hagyják, és addig addig míg veszekedés nem lett belőle. A hodsza megneszeli belőlről a dolgot, kidugja a fejét az ablakon és leszól a tanítványaihoz: «Mit veszekedtek, jó fiúk. Lehet hogy két kapuja van ennek a háznak; az egyikén hazajött, a másikon meg elment». — Meg akarták ezért tréfálni a tanítványai, és átöltözködik az egyik kéregetőnek. Odamegy a hodsza házához, és kopogtat az ajtaján. A hodsza lekiált az emeletről, hogy ki kopogtat odalent. «Jőjj ide le», szólnak neki vissza. A hodsza lemegy és kéri az ismeretlentől, hogy mit akar. «Alamizsnát akarok», volt a hodsza bosszantására szánt válasz. Naszreddin azonban föl hívja az emeletre, és mikor fölértek, azt mondja az álkéregetőnek, hogy Allah adjon. «Nem tudtad ezt lent megmondani?» kéri az ifjú. «Hát te mért nem kértél lentről?» volt a hodsza ravasz válasza. A hodsának egyébként egyes tanításai és tanítványaihoz való viszonya nem egy hagyományban van megörökítve.

Ugyanílyen humor nyilatkozik meg a hodsza családi viszonyaiban is. Feleségével el-elmókázik és nagy örömet lel benne, ha maga ellen fölingerelheti. Egyszer összeszedik a fehér ruhákat, és elviszik a folyó szélire, hogy mosást tartssanak. De alig hogy hozzá kezdenek a mosáshoz, arra felé repül egy holló, fölkapja a szappant és eltűnik vele. Visong az asszony az urának, hogy fusson utána és kerítse elő a szappant. «Ne bántsd — csitítja a hodsza — piszkosabb az a holló nálunknál, hadd mosakodjék meg azzal a szappannal». —

Másodízben búzasodott a hodsza, és lakomára hívja a szomszédjait. Hozzálátnak az evéshez, de eszökbe sem jut, hogy a szerénykedő hodsát is meghívják az étkezéshez. Ezen annyira megboszankodott, hogy otthagyta őket. Keresik később a hodsát, de nem találják. Mikor végre hosszas keresés után ráakudnak, és küldik a menyasszonyához, rájuk mordul, hogy az asszonyhoz is csak az menjen, a ki ételével, italával jólakott. — Megakarta ezért az asszonya bosszantani. Levest főzetett a hodsának, és oly forrora forralta, hogy szinte égetett. Mikor az asztalra került a leves, megfélekedett a dologról az asszony, és a hogy egy kanállal lenyelt belőle, úgy megégette vele a torkát, hogy a könnyek is kipotyogtak a szeméből. «Mi baj asszony, — kéri a hodsza — tán forró volt a leves?» «Dehogy — feleli a hodsané — csak az jutott eszembe, hogy szegény megboldogult anyám mennyire szerette ezt a levest». Gyanutlanul fog hozzá a hodsza a leveshez, és a hogy ő is megégeti vele a torkát, egyszerre keserves sirásra, sóhajtozásra fakad. «Mi bajod, mért sírsz?» kéri a felesége. «Azon sírok, hogy oly szerenesetlen volt az anyád, hogy tégedet hozott a világra.»

A hodsza nevéhez fűződő tréfák tárgyak szerint is csoportosíthatók. Külön helyet foglalnak el a történeti és külön a helyhez kötött hagyományok, és ismét más csoportba illeszthetők azok a lataifok, melyek Naszreddin koránál újabb keletieknek látszanak. Mert ilyenek is jó számmal fordulnak elő bennök. És a mint hogy régibb keletű tréfákat Naszreddin nevével hoztak a később koriak összeköttetésbe, azon mód találunk újabb keletű, sőt európai úton átjött adomákat is, melyeket a hodsának szokás fölroni.*) Még mai nap is szokásban van, hogy egy újabban és rendesen a nép ajkán keletkezett tréfát úgy beszélnek el, mintha az a hodsza korával, sőt magával a hodsával esett volna meg. Így inkább megmosolyogják, és jobban el is hiszik. Elannyira, hogy alig hangozhatnak el egy-egy jó ötlet, a nélkül, hogy a hodsza személyéhez ne fűzzenek az eredetét. Sőt még a történeti alapú, illetve azokban a tréfákban is, melyek vagy Timurlenkkel vagy Bajaziddal és

*) Naszreddinnek egy horvát kiadásában Bacchus neve van a hodsza szájába adva. Lásd a «Bacchov konj»-nak elnevezett tréfát «Pošurice i šale Nasredina» (Zagreb) című népies kiadásban.

Ala-edinnel vannak összekötve, szintén találunk újabb idők mellett bizonyító motivumokat. Noha nem volna nehéz épen azokat a lataifokat külön választani, melyek minden kétséget kizárólag bizonyítják a hodsa egyéniségének teremtő humorát. Annyira egyéniek, annyira sajátosak a megnyilatkozásai, hogy az újabb viszonyok humorával nem is téveszthetők össze. Ilyenek első sorban azok, melyek a hodsa korabeli közigazgatási és társadalmi szokásokra és életmódra vonatkoznak. És e szokásokkal és ez életmóddal oly benső kapcsolatban állanak a tréfa mesterének a mondásai és ötletes eszelekedetei, hogy csakis az ő korában, és főleg az ő személyével történhettek meg. A hodsának különben is megvolt a maga körülírt hatásköre. Ha egy istenfélő vagy világlátott ember kerül a községébe, neki kell vele szóba állania, és vallásosságát, világlátottságát, tudását próbára tenni. Ő fogadja az idegenből jött küldötteket, és őt küldik idegenbe, hogy a különféle vitás kérdéseket elintézzé, és hogy helyt álljon a feleleteivel. Hogy a legtöbbször nem úgy viseli magát, a hogyan kiválasztott voltának a méltósága megkövetelné, azt ismét csak a mindent és mindenkit kibékítő humorának lehet főlróni. Szókimondó, sőt igen sokszor triviális és pórias volta különben sem szűrt akkortájt szemét. Az ilyféle tréfái az akkori közizlésnek a hőmérői, és az e csoportba tartozó lataifokból csak érdekes tanulságokat vonhatunk le az idejebeli társadalmi és erkölcsi világnézletekre. Hisz nagyjában még ugyanolyan állapotokat mutat a mai Kis-Ázsia is, mint a milyenek a hodsa idejében dívhattak. Főleg azon a vidéken, a mely az idegen kultúra befolyásától el van zárva, és a hol a török faj kevésbé érintkezhetik idegen fajú és vallású elemekkel. A török humornak ez a triviális, és néha obscoen vonása egyéb népi eredetű műfajokban is megnyilatkozik. A Karagöz sikamlós párbeszédei mellett egyik legnépszerűbb alakja a ramazani népmulattatóknak a meddah, népiesen metahcsi vagyis elbeszélő. Ennek a történetkéiben gyakran találkozunk naszreddini elemekkel, vagyis olyan hosszúra nyújtott elbeszélésekkel, melyek eredetileg a hodsa egy-egy tréfájának a kiszínezései. Ezek a történetek *hikjaje* vagyis elbeszélés néven ismeretesek, és divatozó formájok valószínűleg az araboktól van átkölesönözve. Mai napság az egész török területen el vannak terjedve, és tartalmuknál fogva eredetiüknek tekinthetők. Keletszerre ismeretes az a tréfás

elbeszélés, melynek humoros éle abban a mondásban eszesododik ki, hogy *čevir kaz janmasin*, azaz: «forgasd a libát, hogy meg ne égjen». Alig mulhatik el Ramazán a nélkül, hogy ez a történetke meg ne nevettesse a hallgatókat, és alig eshetik szó Naszreddinről, a nélkül hogy vele is kapcsolatba ne kerülne ez a minden ízében népies történet.

Össze kell még végezetül foglalnunk a hodsa humorának jelentősebb vonásait. Gyakori jelensége a lataifoknak a hodsa bárgyuskodó együgyűsége és ennek következtében gyakran ismétlődő póruljárása. Hány meg hány tréfa esik meg a hodsa rovására, hányszor vall a tudatlanságával, és pórias együgyűségével kudarcot. Mintha csak az volna a főczél, hogy mentül nevetségesebb és ezáltal mentül mulattatóbb alakká váljék. Ilyenkor nem ő mulat másokon, hanem mások ő rajta. És ez főleg az a vonás, mely nemcsak Naszreddint, hanem általában a török néphumort, és e humor nyelvi megjelenését, a legjobban jellemzi. Ez a sajátosága teszi Naszreddint a török néphumor legtisztább megtestesítőjének. A mi a török árnyjátékok Karagöz nevű alakja, a népszínjátékok Hadsejvat mestere, a népmesék együgyű Mehemedje, ugyanolyan alakja a lataifoknak Naszreddin apó. Csak valamennyinél közvetlenebb, valamennyinél őseredetibb. Amazoknál már keretezett a humor, ő nála még pórén van; amott más-más műfajokba illeszkedett, itten pedig egymagában is külön műfaj.

Valóban az *ak-sehiri* böles tekinthető a török néphumor legősibb és legközvetlenebb megnyilatkozásának. Innen van, hogy azok a tréfás történetkék is, melyek a nép lelkületéből termettek, még leginkább hasonlítanak a hodsa tréfáihoz, és hogy azok a népies lataifok, melyek rendszerén a *bu adam* (ez az ember) szócskával kezdődnek, a hodsa adomáinak egy részével vannak összevegyülve. Szinte érthetetlen, hogy négy száz esztendő kellett hozzá, míg akadt a hodsa tréfáinak, ha mindjárt avatatlan kezű, de azért a teljességre igyekvő összegyűjtője. Pedig neve egy pillanatra sem merült a feledés homályába, és eredeti tréfáinak a leírása, noha elszórtan és alkalomszerűen, számos történeti és életrajzi kötetben maradt megörökítve. A hodsa humorával még a Karagöz népies tréfái hasonlíthatók legjobban össze. Egyformán jut nálók kifejezésre a török néphumor legeredetibb megnyilatkozása, és épen oly legendakör burkolja be az egyiket, mint a másikat.

Lényegben majdnem azonosak, csak a formában és némi-képen a hangban is, különböznek egymástól. Tatár források alapján lett ismeretessé a hodsának egy úti eleménye, melyet Ivanitskij fordított le oroszra. Egy útjában történt a hodsával, hogy sirásokkal találkozik, és azzal köszönti őket, hogy «bóke veletek». A sirások jól elverik, mert nem úgy kellett volna a hodsának köszönnie, hanem két kezét fölemelni és a halottak nyugalmaért imádkozni. A hodsza megjegyzi ezt magának és tovább megy. Egy sereg emberrel találkozik később, a kik tánczolva, dalolva baladnak el mellette és alighogy megpillantja őket a hodsza, kezeit fölemeli és belekezd egy halotti imába. Ezek is elverik a hodsát, mert lakodalmassokat nem ily imával kell fogadni, hanem velök együtt ugrádozni és tánczolni. Ezt is megjegyzi magának a hodsza. További útjában egy vadászszal találkozik, a ki épen egy nyul nyomában járt. A hodsza ugrál, tánczol, és lármájával elriasztja a nyulat. Rátámad a vadász, és úti a puskaagyával, hogy miért nem ment lábújjhegyen, majd lehajolva majd fölemelkedve. A hodsza ezt is megjegyzi magának. Majd meg pásztorok mellett haladt el az útja, a kik egy nagy juhnyáját hajtottak és a mint a hodsza majd lehajol majd fölemelkedik, úgy megrémültek az állatok, hogy százfélé szaladtak. Ennek is a hodsza vallotta kárát.

Hasonló eset történik Karagözzel is.*) Noha épen ez a motivum másutt is megvan, és nem lehetetlen hogy orosz részről jutott el a tatárok hodsájához, a hol Ivan Durakról vagy Ivanuskáról mesélnek el hasonló történeteket. A találkozás mindenesetre föltűnő. A mai élő nyelvhez is fűződik egy-két emléke a hodsának. Annyira átment volt Naszreddin neve a közludatba, hogy szinte közmondásszerűvé vált, és egyes szólásokba is beleilleszkedett. A minthogy máig is fönnmaradtak még olyan közmondások és szólásmódfélék, melyek Naszreddin humorával a legszorosabb kapcsolatban vannak. És e mondások nemcsak egyes vidékéké, hanem közkincsévé lettek az összes oszmán törökségnek. Némelyikének még a történetét is tudjuk. — A csársiba ment egy alkalommal a hodsza, hogy egyetmást bevásároljon. Egyik szomszédja odaadja neki

*) L. Hamam Ojumu (*Fürdőjáték*) ez. kiadásomat.

pár garasát meg a boeskorát, hogy csináltassa meg a pénzen, mert szoritja a saru a lábát. Ekkor mondta a hodsza, hogy «a kinek pénze van, annak nem szoritja boeskor a lábát». Ez a mai közmondásnak a hagyomány szerinti eredete. Még tréfásabb a keletkezése annak az ismeretes szálló mondásnak, melynek az a levont tanúsága van, hogy a ki a fára mászik, az ne hagyja lent a papucsait. A hodsának akkor kellett e mondással élnie, mikor néhány jókedvű legényke fölmászatta egy nagy fára, és mialatt fönnkuksolt, elakarták lopni a papucsait. A hodsza azonban kifogott rajtuk, mert magával vitte a boeskorait a fára. Mikor azután a felsült legénykéek megkérdezték tőle, hogy minek viszi a papucsait is, azt a látszólagos naiv, de furfangos háttérű feleletet adta nekik, hogy azért, hátha valami útát talál a fán, hogy tovább folytathassa az útját.

Egy más alkalommal meg a paplanjával esett baja. Az ágyában feküdt már a hodsza, a mint zajt hall a kapuja előtt. A feleségével gyertyát gyujtat, kimegy és a sötétben lekapja valaki róla a paplant, melyet magára öltött volt. Didegve tér vissza a hodsza, és mikor kérdi a felesége a zaj okát, azt feleli, hogy valószínűleg a paplanon vesztek össze, mert (mint a közmondás vallja): «jorgan gitti, kouga bitti; a paplan oda lett, a veszekedés megszűnt.» — Szárnyas igéje a törökségnek, hogy: «imam usurunža, dsemät siçar». Ha az imam elszólja magát, a községe akár oda is rezelhet. Ezt a mondást akkor felelte a hodsza, a mikor szemrehányást tett neki az imamja, hogy a bejnél, a hol látogatóban voltak, szégyenletesen viselkedett. Igaz, hogy a bej sem tett sokkal különben. — A hodsza híres türbéjéhez fűződik az a szólás, melyet olyankor használnak, a mikor valami nyilvánvaló és el nem rejthető dolgot akarnak takargatni. Azt mondják az ilyen esetekben: «Naszreddin hodsanin türbeszine benzer» vagyis «Naszreddin hodsának a türbéjéhez hasonlít». Nem egy ily szólás kövesedett meg a népnyelvben, és nem egy szárnyas igéje gazdagítja a mai török nyelv eredeti sajátosságait. Noha azt sem szabad elfelednünk, hogy már egy meglevő szóláshoz is hozzáfűződhett egy-egy tréfa, melyre szintén tudunk egy-két esetet.

A hodsza híre neve, mint már említettük volt, a törökségen túlra is átesapott. Lataifjai nemcsak a török, hanem a

mohamedán kelet többi nyelvterületein is elterjedtek, s az arab, perzsa és tatárnyelvű tréfakedvelők épen úgy ismerik a *goha*, *dsuha*, *havadse* kópéságait, akár csak ott keletkeztek volna. Különösen kedvelik a mestert a dagesztáni hegylakók, és általában a Kaukaszus mohamedán népességei, hozzáértve az iráni azerbajdsánokat is. Kazánban, a tatár tudományosság középpontjában, nemkülönben Tiflisben is, egyre vannak újabb meg újabb kiadások megjelenőben, melyek azonban többnyire török eredetiből vannak átültetve. Sőt még jóval távolabb vidékeken sem ismeretlen a hodsa alakja és humora. Katanov írja, hogy egy-két adoma a faranesi népnél is ismeretes, egy kínai területen, az Ili folyó völgyeiben lakó török törzsnél. A hodsa neve ugyan mindig és mindenütt Naszreddin, népiesebben Nuszratin, vagy a legtöbbször csak egyszerűen a hodsa, havadse, de a nemzetisége és a lakóhelye az gyakran váltakozik. A kaukázusbeliek eserkesznek vallják, a perzsák irániak, a kazániak tatárnak, és az egyiptomiak arabnak. Arról nem is szólva, hogy az oszmán birodalom rájah népeinél a görög, örmény, bolgár, szerb, horvát és román nyelven beszélőknél, ugyanúgy szólal meg a hodsa is. Pedig ha egyéb nem, a síremléke és a rajta levő néhány emléksor is török eredete mellett vall. Ha hiteles okiratokra nem is hivatkozhatunk, ott vannak a történeti tradíciók, melyek a néphagyományokat úgyszólván kiegészítik. A hodsa világraszóló sírját már századok előtt is látogatták. A költő padisáhról, Muradról, több helyütt jegyezték föl a történetirók, hogy egy hadjárat alkalmával a hodsa ak-sebiri sírjánál hosszasan időzött volt, és egy költeménye megírására is ott nyert ihletet. Történetirók is téznek róla említést, a kik nemesak néphagyományok alapján ismerhették a hodsát, hanem történeti eseményekkel is kapcsolatban. Utódjairól is nem egyszer történik említés. A XVI. században történt, hogy egy udvari hivatali ígérték volt a hodsa egy késő ivadékanak, a ki a vidékről egyenesen a szadrázami (nagyvezéri) palotába sietett, hogy úti-költségét megtéríttesse és hogy naszreddini ivadék voltát bebizonyítsa. Ettől tették függővé az alkalmaztatását. A palota előtt leszállt a lováról, melyet a palotaőrség nagy dobjához kötött. Mialatt a mi emberünk bennjárt a palotában, megtalálta a lova rántani a dobot, melynek pergése annyira megvadította, hogy vad futásnak eredt dobostul, szerszámostul. És

minél élesebben pergett a dob, annál vadabban vágatott a ló, és oly nagy riadalmat okozott ezzel az öszvérek közt, hogy az egész negyedét föllármázta. Nagynehezen lecsendesítették a nekivadult állatokat, és mikor az esetet a szadrázamnak is hírül vitték, legott megadta a hivatalt az épen nála időző hodsa-utódnak. «Nines szükségem több bizonyítékra, — szölt a nagyvezér — valóban te csak Naszreddin ivadéka lehetsz». — Kevesebb adatot találunk, alig egy-kettőt, a hodsa fiatalabb, gyermek és legénykori életéből. És a mint a hodsa gyermekeire az apjuk vonásait szeretik ráörökíteni, azonképen vannak olyan hagyományok is, melyek a fiatal Naszreddinben a későbbi évek hodsáját sejtetik. Így a midőn még legénykorában azt kérdezték tőle, hogy ő-e az idősebb avagy a testvére, azt felelte, hogy ő egy esztendővel előbb született ugyan, de egy év múlva utól fogja érni a bátyja és akkor egykorúak lesznek. Egyszer meg azt tette, hogy odalopózkodott az atyja odaliskjához. A rabnő fölriad az álmából és kérdi hogy ki az. «Csitt — mondja a fiatal Naszreddin — én az apám vagyok».

De az effélék csak elvétve találhatók, a minthogy a hodsa egész egyéniségét semmiféle korkülönbség és az ezzel járó sajátosság nem zavarja. A humor csak a javakorabeli hodsát ismeri. Sem nagyon fiatalnak nem tudja elképzelni, sem pedig túlon túl venni.

Hogy a lataifok mégis összegyűjtetlenül maradtak, annak első sorban a török nyelv természetellenes fejlődése volt az okozója. A hodsa tréfái nyanyira a nép szelleméből valók, annyira össze vannak forva a nép belső életével, hogy alakilag is csak ezen a nyelven voltak kifejezhetők, a nép egyszerű szavainak a közvetítésével. Hisz e tréfák egész fogalomköre és gondolatmenete nem igen terjed túl a népen. És míg az irodalmi nyelvszokás egy mesterkelt és a török nyelv szellemének meg nem felelő nyelvegyveleget tett divattossá és irodalom-képessé, addig az eredeti lataifokban önkénytelenül is megkövesedett a török kifejezések és szólásmódok népies zamatossága. A lataifokban megnyilatkozó humor csakis tiszta népies nyelven nyerhetett kifejezést. Ezért nem fogadta magába négy század műirodalma a saját műnyelvéhez nem illő adomákat, és azért nem akadt irodalmi színvonalon álló összegyűjtője és magyarázója. Elannyira, hogy a hodsa

élete körülményeiről is alig ismerünk valamit. És csak késő századok múlva, nem is a történetíró szavahihető lapjain, hanem a néplegenda apáról fiura szálló igéiben ha találunk egy-egy földérintő adalékot, és földi pályájának egy-egy halványodó sugarát. Naszreddin alakja ma már egy fogalomná finomult, a török néphumor meg nem hamisított fogalmává.

Az itt következő *lataifok*at, melyeket évekkal ezelőtt jegyezgettem össze, Kisázsziában Ájdin és Kónia vidékén gyűjtöttem. Valamennyije az élő kiejtést tükrözi vissza, és úgy szókincs mint mondatszerkezet tekintetében, tisztábban mutatja a népnyelvet, mint a tudakos nyelvű népkönyvek sorozata. A szöveget, hogy szélesebb körben is hozzáférhetővé tegyem, török betűs átírással is közlöm, a jegyzetekben pedig a hangtani és szókincsbeli eltérésekről adok számot.

— *Lataiflar*. Tréfák. —

1. *Hoşefendi bir gün öht virmek için zamide öht iskemlesine çızob: ej müslümannar, ben size ne dejejejim bilörmösönöz, demiş. Orada olannar dazi: hajr bilmejiz dejönze, hoşefendi annara: siz bilmejönze ben size ne söjlejejim, demiş. — Bir gün yine öht iskemlesine çızob: ej müslümannar, ben size ne söjlejejim bilörmösönöz demiş. Onnar: evet bilöröz dejönze, hoş annara: siz bildikten sonra ben size ne söjlejejim, demiş. — Banañ üzerene orada olannar hoşantñ bu işine şaşob: eñer hoş bir dazi böjle soraşaz olorsa, kimimiz bilöröz kimimiz bilmejiz demek özere söz bir edeller. Hoşa yine bir gün orada öht iskemlesine çızob: ej müslümannar — ben size ne söjlejejim bilörmösönöz, demiş; onnar: evet kimimiz bilöröz kimimiz bilmejiz demelerine: ne gözel, bilennar bilmejenneri öhrtsön, demiş.*

1. Szószékre lépett egy nap a hodsa, és így szólt a hívökhöz: 'Tudjátok-e oh müszülmánok, hogy mit leszek nektek mondandó?' — 'Nem tudjuk', válaszolják a hivei. — 'Ha nem tudjátok, hát akkor minek mondjam el', felelt vissza a hodsa. A következő napon ismét felmegy a szószékre, és megint azt kérdi a hiveitől, hogy tudják-e, mit akar nekik mondani. 'Tudjuk oh hodsa', felelik ezúttal vissza. 'No ha tudjátok, akkor minek mondjam el?' szól és leszáll a szószékről. A hívök megütököznek e feleletken, és megbeszélük egymás közt, hogy hogyan fognak majd ki rajta. Harmad napra megint elkezdí a szószékről: 'Tudjátok-e oh müszülmánok, mit leszek nektek mondandó?' A hívök egyik csoportja azt feleli, hogy: 'tudjuk', a másik csoportja, hogy: 'nem tudjuk'. — 'Pompás — szól erre a hodsa — a kik tudják, azok majd el fogják mondani a nem tudóknak'.

2. *Bir gün hoş bir göjde: ej adamlar bilmiş oloñoz ki bu göjön havasile bizim şeheriñ havasi bir dir, demiş. Neden bildiñ*

dejenneri: bizim Aş-şeherde ne denli jıldız varsa, bu göjde-de oşadaş jıldız var, demiş.

2. Egy napon így szólt egyszer a hodsa egy faluban: 'Tudjátok meg oh emberek, hogy a mi városunk levegője ezzel a faluvel egy és ugyanaz.' 'Honnan tudod?' kérdik tőle. 'Onnan — felelt a hodsa — mert éppen olyan esillagok vannak itt is, mint a mi Ak-sehir városunkban.'

3. *Bir gön hoşa bir dernekte: ej arzadaşlar tañrıya eöz süküür edün ki deveje şanad virmemiş, eñer deveje şanad vircjdi, ecleriñiziñ üzerine şovardı-da ecleriñizi başlavıñıza jıardı, demiş.*

3. A hodsa így szólt egyszer egy gyülekezetben: 'Hálát adjatok, oh földik, az istennek, hogy szárnyat nem adott a tevének. Ha szárnyasnak teremtette volna, házatokra szállott volna és házatokat rátok szakasztotta volna.'

4. *Bir gön hoşa jayzanmaz icün bir hamama girmiş. Hamamıñ iverişinde kimse olmadıñıñdan hoşanıñ şanı sıñılob şanıñıñ sıñın-đisni gidirmek icün inşeden inşeye ırlamaşa başlamış. Gendö sesi gendösöne pek gözel geldijinden: cönki benim sesim böjle gözel dir ejdirđi, niñün ezen oşomajom dejerek, hemen hamamdan eşaraz eamaşırınıñ geñöb doşroşa bir şanı minaresine eñmiş-de şaba arşıñdan jüsek sesle ezen oşomaza başlamış. Aşşarıñdan bir adam buña: behej ököz heref, böjle pis sesile orada başırob-da ešidenneri niñün inşidi-jön dedikte, hoşa hemen minareden aşşarı inerek: a nolajdı bir eji adam borada daşı bir hamam japajdı-da bizi bu pis sesden şortarajdı, demiş.*

4. Fürdőbe ment egyszer a hodsa. Mivel senki se volt még a fürdőben, elfogta az unalom, és hogy szórakozzék egy kisse, énekelgetni kezdett. Nagyon megtetszett neki a hangja, és gondolva magában, hogy ezzel a hanggal ezánt is imádkozhatik, ott hagyja a fürdőt, felmegy egy *dsámınak* (templom) a *minárevéjába* (torony), és meglehetősen durva hangján ezánt kezd énekelni. Meghallja az utczáról egy ember, és felkiált a hodsához: 'Oh te mihaszna ember, minek bántod az embereket ezzel az oesmány hangoddal?' A hodsa leszáll a mináreről, és így szól: 'Kár, hogy nincsen ezen a helyen is egy fürdő, hogy ilyen oesmány hangtól szabadulhatnánk.'

5. *Bir geşe hoşaja düşünde doşoz aşea virmişler. Hoşa: hele on aşea edün, deşö şovarı ederken, oşanob hazar-ki elinde bir nesne joş. Hemen gözlerini şapajob elini oşadaraz: getüröñ bari doşoz aşea olson veröñ, demiş.*

5. Kilencez *parát* kapott egyszer a hodsa álmában. 'Tízet adjatok legalább', veszekedik a hodsa, és a mint felriad az álmából, látja hogy üres a keze. Nagy gyorsan behunyja a szemeit, a kezét meg kinyújtja és így szól: 'No nem bánom, legyen hát kilencez para.'

6. *Bir gön hoşa şıñda gezerken şarşıñdan gendöne doşro bir şad atlıñıñ geldijini görönşe, eapıjoş bir mezerlik janına gelmiş, sırtını soşonob bir mezeriñ icüne girmiş. Atılıar janına jaylaşınşa gendösönö göröb: bire adam borada ne jatiñöñ demişler. hoşa-da bir laş bolamajob: öölerden idim, boraja eñlenmeje eñtim, demiş.*

6. A mezőn sétált egyszer a hodsa, és néhány lovast pillantott meg, a kik egyenesen feléje tartottak. Hirtelen lekapja magáról a ruháit, és a közeli temetőnek egyik sirja mellé búvik. A lovasok megpillantják és kérdik tőle, hogy mit keres ezen a helyen. A megszeppent hodsa azt feleli rá: 'Halott vagyok, egy kisse kijöttem a síromból, hogy sétáljak egyet.'

7. *Bir gön bir şadın hoşaja bir kahat veröb: hoşefendi size jalcarırım ki şu kahadım oşojöñöş: meñer bu şırada hoşa daha oşomaz bilmez imiş, otandıřıñdan-da oşomaz bilmem dejemejöb, şadınıñdan kahadı ataraz: dölellu inajetlu efendim hazratları sıñlerile bir dostañ bir dosta jazaşarı bir kahat gibi oşomaza başlavıñşe, şadın: a efendi bu öjle bir sevgöñö kimseden gelmiş kahat olmajob, anşoş bizim eciñ dapi kahadı dir, dedikte: a hanım efendi öjle söjle-sene ki saña dapi kahadı gibi oşojajım, demiş.*

7. Egy asszony jön egyszer a hodsához, oda ad neki egy levelet, és kéri, hogy olvassa el neki. A hodsa nem igen tudott olvasni, de minthogy szégyelte ezt bevallani, veszi a levelet és olvassa, hogy 'Nagyságos, méltóságos uram', és így tovább, a mint egyik jó barát a másikának írni szokott. Az asszony oda szól neki, hogy nem egy jó emberétől való levél az, hanem házának az adólevele. 'Miért nem mondtad előbb, — felelt a hodsa — akkor másképp olvastam volna.'

8. *Bir gön hoşa bir jesillik baybasına girerek, boldoço karinê šalçam torp gibî otları jolob çoynoña çuvala doldordoço sirada, baycaşî janına gelör; hoşaja jaylajaray: borada ne gezijon deşo soronşa, hoşa ne dijeşejini şaşirob baycaşîja: oçol hanja geçen gönki esen o şasırça joçmo, işde beni boraja attî idi der. Baycaşî dotalim ki oçle olson, ja bonnari kim joldo dedikte, evet evet ben joldom, çünkü şasırçanıñ güşlü olması beni oradan oraja attî indan her hançı ota japişdimsa elimde çaldî der. Baycaşî şizaray: ja bonnari çuvala çoynoña kim doldordo, demesine: işde ben-de borasını döşönijom a, demis.*

8. Egy veteményes kertbe téveit egyszer a hodsza, és a mi ezékla, répa, retekféle csak a keze ügyébe esett, azt mind beledugta a zsákjába. Meglátta a dolgot a kertész, és ráförmed a hodsára, hogy mi keresni valója van itt. A hodsza nem tudván, hogy mit mondjon, azt feleli neki, hogy a minapi nagy vihar hajtotta ide. 'Hát ezeket ki tépte ki?' kérdi a kertész, rámutatva a kitepelt veteményekre. 'A nagy vihar ide-oda dobált — feleli a hodsza — és a mibe csak fogózkodtam, mind a kezemben maradt.' — 'Hát a zsákba ki töltötte őket?' kérdi a kertész nagy haraggal. 'Épp ezen gondolkozom én is', volt a hodsza válasza.

9. *Bir gön hoşa Konjaja geder. Çarşîda gezerken bir halvaşî duşennine girerek hemen halva jemeje başlar. Halvaşî böjle parasiz murasiz halvasınıñ jendijine şizaray, hoşanıñ jayasından dotob ormaça döçmeje başladığı sirada, hoşa: â borası ne gözel seher imiş, adama döçe döçe güşüle halva jedirijollar, demis.*

9. Kóniába ment egyszer a hodsza. A mint a csársiban sétálgatott, betért egy *helvadsî* (édesség [helva] készítő) boltjába, és hozzálátott az evéshez. A *helvadsî*, a mint látta, hogy csak potyára fogyasztják az ételeit, galléron ragadja a hodsát és jól elveri. 'Milyen derek város ez a Kónia, — mondja a hodsza — ütesek kíséretében etetik meg az embert *helvával*.

10. *Hoşa oroş-ajî geldikte, ajîñ çacı oldoçonda jañilmamaz içün bir çölmeye her gön birer daş ataray, gönnerin şajşını bellermiş. Hoşanıñ bir ofaş rizi-da babasınıñ çölmeye daş attîñü görerek, bir avoş daş atmış. Oroş-ajîñüñ jıçırma beşinşî gönü, herçüñ biri hoşadan: boyon ajîñ çacı deşo sorar, hoşa-da azajış çileñ çacı oldoçono saña dosdoçro şöjlejem deşerek eve gelör. Çölmekdekî daşları*

birer birer sajob jöz jıçırma görönşe: ben eñer bonnariñ hepesini şöjleşem baña güleller ve señ deli olmoşon deller, ejoşo birez aşıayî olson şajşerim dişerek, geri gelör: boyon ajîñ rırış beşi olmoş der. Orada bolonannar: şanıñ hoşefendi, ajîñ hepesi otoz göndör, sen nasıl rırış beşi olmoş deşon deşonşe, hoşa: â yardaşlar aşıayî bile şöjledim, eñer çölmekdeki daşlarıñ şajşına bayarsañız, boyon ajîñ jöz jıçırma beşi dir, demis.

10. A mint elérkezett a böjtölések hónapja (Ramazán), egy nagy edényt vesz elő a hodsza, és hogy a napok számát el ne felejtse, minden nap egy-egy követ vetett az edényébe. Egy kis leánya volt a hodsának, a ki az apja példáját látva, ő is beledobogál egyet-egyet. A böjtölések huszonötödik napján kérdi tőle valaki, hogy hányadik napot böjtölik már. 'Várj egy kissé, — mondja a hodsza — mindjárt megmondom' és ezzel siet haza felé. Otthon előveszi az edényt és a mint kezdi a köveit számlálgatni, száz huszat talál benne. 'Ha valamennyit bevallom, — gondolkozik a hodsza — kinevetnek és azt fogják rám, hogy megbolondultam. Legjobb lesz, ha eltagadom a javát.' Azzal visszatér, és mondja, hogy ma a hónap negyvenötödik napja van. 'Oh hodsza — mondják neki — hisz harmincz napból áll az egész böjthónap, hogy mondhatysz hát ilyet'. — 'Még keveset is mondtam — feleli a hodsza. Ha az edényem kövei után indulnék, százhuszadik napja volna ma a hónapnak.'

11. *Hoşaja: aj jeñi oldoçta eskisini ne japallar, demişler. Hoşa daşî: rırpallar rırpallar, jıldız japallar, demis.*

11. Azt kérdezték egyszer a hodsától, hogy ujholdkor mit esinálnak a régivel. 'Szétdarabolják, és csillagokat esinálnak belőle', volt a hodsza válasza.

12. *Hoşa göçle şekherden çizob getmek ister, meñer bir devesi varmiş: bari deveje binöb keşfile gedejim jajan getmejem deşerek, deveje binöb göçle gederken, deve gökrejüb hoşajî jire voraray üzerine çöker. Hoşa bayırır, orada bolonannar bunı çortarıllar. Birezden şönra ajilaray: eñ müslümannar gördöñöz-mö şol oçorsoz deve baña neler eledi, doron şunî baña doton boçazlajajım, demis.*

12. Útra kél egyszer a hodsza, és mivel egy tevéje is volt, gondolta magában, hogy ráül és azon teszi meg az útját. A tevé azonban annyira megijedt valamitől, hogy a hodsát ledobta és rátérdelt. A hodsza kiáltozására oda futnak az emberek, és nagy

nehezen kiszabadítják a teve alól. A mint kissé magához tért, így szólt: „Látjátok műszülmánok, hogy mit tett velem az az átkozott teve. Fogjátok meg, hadd vágjam ketté a nyakát.”

13. *Bir gön hoza jomortaniñ dozocono bir azcaja alob, başya bir jırde onono satarmış; niçün bõjle dozocon alob onono satañ dediklerine; hoza: sıjan kerdandir, dostlar bizi aliş verište gör-söñner, demiş.*

13. Kilencz tojást vesz egyszer a hodsza egy akcsáért, és ugyanannyi pénzért tizet ad el. Kérdik tőle, hogy miért vesz kilenczet és árul tizet. „Csak azért, — feleli a hodsza — hogy barátaim lássák, hogy foglalatoskodom valamivel.”

14. *Bir gön hoza şisa çamaşır geçib zamide namaz şilarzan ejeldikte çasesinde olan adam hoşaniñ daşşazlarini görerek hemên dotob sızar. Hoza dayi imamiñ daşşazharini sızar. İmanu dönüb hoşaja: neñleñ dedikte, ardımdeki adama sor, demiş.*

14. Kurta ruhát ölt fel egy nap a hodsza, és megy a dsámiba imádkozni. A mint imádkozás közben előre hajlik, a háta megett levő ember meglátja a tojásait és megszorítja. Erre a hodsza is megszorítja az előtte imádkozó imámét. „Mit csinálsz”, rivall rá az imám. „Kérdezd meg a hátam mögött levő embert”, feleli a hodsza.

15. *Hoza bir gön irmaz kenarında otororzan on dene gözsöz adamlar gelör, gendölerini irmazdan geçörmek iñün hoşajle birer pola bazarlız edeller. Hoza bonnari geçörörken birini irmaz topar-lajob gütörör. Körler başırmaşa çizırmaşa başlajınze, hoza: niçün başırub çizırıjorsoñoz, bir pol eqsik veriñ, demiş.*

15. Egy folyó partján üldögélt egyszer a hodsza. Tíz világ-talan ember jött arra felé, és megalkudnak a hodsával, hogy egy-egy pulért átviszi őket a vízen. A mint átkelőben van velök, egyet elragad belőlök a víz. A vakok erre nagy siránkozást, jajveszé-kelest esapnak, a mire így szól a hodsza: „Miért siránkoztok annyira, egy pul-lal kevesebbet fogtok fizetni.”

16. *Bir gön hoza şirda gezerken bir tanaja irast gelöb oyollar, eve getörüb boşazlar derisini saşlar. Tana sahabi aşlajaraz, hoşaniñ eviniñ janına gelör. Hoza şarisına eder; a şari şu tananiñ derisini çizar ki şü-heresiñ jüzünü şara ejlejejim, demiş.*

16. A mezőn sétálgatott egyszer a hodsza, meglát egy borjút,

ellopja, haza viszi, levágatja és a bőrét elteszi. A borju gazdája eközben keresi a borját, és betéved a hodsza húzába is. A hodsza így szól a feleségének: „Hozd ki azt a borjubört, hadd tömjem be be ennek az embernek a száját (hadd tegyem feketévé az arcát)!”

17. *Bir gön bir adam acoşonoñ iñine bir jomorta alob, hoşaja: şu acoşomda olanı bil, saña bir şajşanalıñını verejim der. Hoşa naşit oldoşono şõjle bilörüm, dedikte; heref: dişi az içi şari dir der. Hoşa: bildim bildim şajşamı oşmoşlar iñine acoş otortmoşlar, demiş.*

17. Egy tojást vesz egyszer egy ember a markába, és azt mondja a hodsának, hogy: „ha kitalálsz, mi van a tenyeremben, megaján-dékozlak valamivel”. — „Mondd, hogy milyen és kitalálsz”, mondja a hodsza. „Kivülről fehér, belülről sárga”, feleli az ember. „Megvan, megvan, — örvendez a hodsza — fehér répát vájtak ki, és sárgát tettek bele.”

18. *Bir gön bir heref bazarda gezerken hoşaja irast gelör. Boyon ajiñ ücümö jözsa dördömö dedikte, hoza: bilmem aj alob sattıjim joşdar, demiş.*

18. A hodsával találkozik egyszer egy ember a bazárban. „Hányadika van ma, harmadik vagy negyedik?” kérdi az ember. „Nem tudom, hónapokkal nem kereskedem”, válaszolt a hodsza.

19. *Bir gön hoza omozona bir vedreven alob, bir başca döca-rına dajajob joşzari çizar, soñra joşzarıdan içeri girer. Bostanşı buna göcüb: şu kim siñ banda ne arañ, dedikte, hoşa çarçapoz vedreveniñ janına gelöb: vedreven satarım. Bostanşı: heç burada vedreven satılır-mı der, hoza: behej bilgisiz heref, vedreven nered e oşa satılır, demiş.*

19. Egy létrát kap egyszer a hodsza a vállára, oda támasztja egy kert falához, felmászik rá, és bemegy a kertbe. Megpillantja a kertész és kérdi tőle, hogy mit akar. A hodsza nagy gyorsan oda siet a létrájához és így szól: „Létrát árulok”. — „Itt szoktak létrát árulni?” kérdi a kertész. „Oh te tudatlan ember, — szól a hodsza — létrát ott árulnak, a hol van.”

20. *Hoza bir gön davoşlarini birer birer dotob boşonmarına birer parça piştambal delöb geçörör, mejdana bonnari salı verör. Orada olannar hoşaniñ janına biriköb: bonnara noldo deller. Hoza: anadarı öldö jaşını dotallar, demiş.*

20. Összefogdossa egy nap a hodsza a tyukjait, és mindegyiknek a nyakára egy-egy ruhadarabot illeszt. „Hát ezeket mi lelte?” kérdik a hodsától. „Az anyjok halt meg, azt gyászolják”, feleli a hodsza.

21. *Bir gön hojanın tarlasına bir ököz girer. Hoza eline bir deňmek alob üzerine vardızta ököz 7ađar. Bir hafta soňra bir adam 7aňlıja ököz 7oşaraz gedijor oldo7ono hoza görönze, eline bir éomaz alob ököze bir 7ađ éomaz voror. Heref: bire adam benim öközömden ne isteň, dedikte: sen éoz süjleme bilgisiz it, o suçun bilör, demis.*

21. A hodsza mezejére odatévedt egyszer egy ökör. Botot ragad a hodsza, de az ökör elfut. Egy hét leteltével látja a hodsza hogy ez az ökör egy taligába van befogva, ismét botot ragad és ráhuz néhányat. „Mit akarsz a jószágomtól?” förmed a hodsára a taligás. „Tudatlan eb, — szól rá a hodsza — ismeri az már a bűnét.”

22. *Bir gön hoza irmaz kenarında aptas alırgan, pabozono su alob geder. Hemen kenara éizob bir osroz éekeren: al aptasın ver pabozono, demis.*

22. Egy folyó partján végzi a hodsza az *abdestjét* (vallásos mosakodás), és fél papucsát véletlenül elragadja a víz. Föltre ugrik a hodsza, elszellentí magát és így szól: „Fogd az *abdesztemet*, a papucsomat add vissza.”

23. *Bir gön hoza 7aňsolarını 7azraraz söyler ki: ben öljök bir eski mezere 7a7oň. Goňsolar: nicün deller; hoza: sor7o feris-teleri geldikte ben soroldom, görmezömsönöz mezeröm bile eski dir derim, demis.*

23. Összehívja egy nap a hodsza a szomszédjait és azt mondja nekik, hogy ha megtalálna halni, egy régi temetőbe temessék. Miért? kérdik a szomszédjai. „Azért, hogy ha a kérdező angyalok vallatóra fognak, azt felelhessem neki, hogy: engem már kikérdeztek, látod ime a sirom is régi.”

24. *Bir gön hoza su dökmek icün bir kenefe girer, bir gön bir geşe otoror; meñer janında bir poňar varımis, heđ dormadan şiril şiril azarmis. Hoza: cisim tökenmedi saňır. Bir heref gelöb: baha7 adam, ne éoz otordoň dedikte, hoza: cisim tökenmedi ki 7a7ajım, demis.*

24. Vizelleni kezd egyszer a hodsza és egy nap egy éjjel meg se mozdul ültő helyéből. Egy forrás volt a hodsza közelében, és

mivel annak egyre esörgedezett a víze, azt hitte hogy egyre ő vizell. „Miért nem kelsz már fel?” kérdi valaki tőle. „Hát nem hallok, hogy nem fejeztem még be?”, méltatlankodik a hodsza.

25. *Bir gön hoza bir ata binmek ister. At jüsek oldo7ondan binemez. Haj gidi pis dejöb, ardına bazar kimse jo7tor: biz-de éo7oz iken kirtli o7orsoz de7lidik, demis.*

25. Lóra akart egyszer ülni a hodsza. Olyan nagy volt a ló, hogy nem ülhetett rá. „Hej semmiútzi!” — szól a hodsza, hátra néz, senki sínes ott. — „Gyermekkoromban nem voltam ám ilyen piszkos és ügyefogyott!”

26. *Bir gön hoza hamama giröb, kese7i buña kese sörerken bir janında bir janına dövizek, kese7iniñ daşsazlarını dotar. Ho7aja: we7leñ dedikte; behaj heref, ben seni döşme7esön de7o dot-tom, demis.*

26. A fürdőbe ment egyszer a hodsza és a mint dörzsölni kezd a szappanozó, megfogja a tojásait. „Mit csinálsz hodsza? kérdi a szolgál. „Megfogatlak, hogy el ne essél”, feleli a hodsza.

27. *Bir gön A7-şeheriñ éo7ozlari ho7aji hamama götöröllet; her birisi gizli7e iannarina birer jomorta alaraz, so7onob iceri7e gideller. Göbek daşında otordo7lari şirada: gelin siziñle jomortalajalim, kim jomortalamazsa hamamın özçasını o cersön de7o söz bir edeller. Soňra éo7ozlar davo7 gibi pipıtaz pipıtaz dijerek, ba7ırob barabar getördökleri jomortalari daş üzerine bra7ıllar. Hoza bonnari görönze, hemen haroz gibi cırpınob öme7e başlar. Éo7ozlar: ne japi7oñ dediklerinde, hoza: bu deñli davo7lara bir horoz gerek de7lmi, demis.*

27. Az ak-sehírbeli gyerekek fürdőbe vitték egy nap a hodsát. Mindegyik egy tojást vett titokban magához, és úgy mentek a fürdőbe. A mint az izzasztó kővön (göbek-tas) ültek, azt mondja az egyik, hogy játsszanak tojásdít, és abban állapodnak meg, hogy a ki nem tojik, a fürdőpénzt az fizeti a többiért is. Erre a gyerekek kotkodácsolni kezdenek, és mindegyik egy-egy tojást tesz le a köré. A hodsza, a mint ezt látja, egyszerre csak kukorekolni kezd. „Mit csinálsz?” kérdik tőle a gyerekek. „Ennyi sok tyuk közt csak elköl egy kakas”, volt a hodsza válasza.

28. *Bir gön hoža ʒaralar gejōb diššarī čizar. Bunu görenner hožaja: noldon deller. Hoža oʻrlomon babasi donjasini deňistirdi, anīk jasini dotijom, demis.*

28. Feketét öltött egyszer a hodsa és úgy ment ki az utczára. Kérdezik tőle az okát. „Fiamnak az apja halt meg, azt gyászolom”, volt a hodsa válasza.

29. *Bir gön hoža ozaʒdan gelörken gendōnō jaňʒinnik alir, bazar ki poňarīn lülesine bir aʒač soʒmošlar. Hoža su ičejim dejo, aʒačī čizarđiri gibi su göžle aʒob hožaniň üstüne bašini isladir. Hoža darilob: ište biğle deli deli aʒđiriň ičün götišne aʒač soʒmošlar, demis.*

29. Messziről jött meg egyszer a hodsa, nagy melege is volt, és látja, hogy egy kutnak a esővébe egy fadarab van beledugva. Inni akar egyet a hodsa, és a mint kirántja a fadarabot, kiömlik a víz és fejét, arezát összevizezi. Bosszankodik a hodsa és így szól: „Bizonyosan azért dugták a fenekedbe ezt a fadarabot, mert olyan bolond módra folydogálsz.”

30. *Bir gön hoža bir ʒač ʒarpuz alob daʒa geder. Susazob ʒarpuzon birisini keser, datsiz dejo atar. Söžon soňo hepesini keserek bireziň jejōb artiziniň üzeline iser. Soňra odon kesob, birezden soňra jine susazir, suju bolmajinje kesilen ʒarpustarin janina varob, šuňa deňmōš, buňa deňmemiš dijerok, hepesini jemiš.*

30. Néhány dinnyét vesz egyszer a hodsa, és viszi a hegyek közé. A mint megszomjazik, felvágja az egyiket, de, mert izetlen volt, eldobja. Felvágja egymásután valamennyit, egy keveset eszik belőlök, a többire meg rávizell. Favágás közben ismét megszomjazik, és minthogy vízre nem akadt, az eldobott dinnyedarabokhoz megy, és „ez megérett, ez nem érett meg”, valamennyit megeszi.

31. *Bir gön hoža šehere gelörken bir iki adama oʻrvar. Bannara: nerje gedijorsoňoz dedikte, bunuar: daššarjijīn dibine gedijorož deller. Hoža: aʒšam olonšejedek šikimiň bašina čizarsoňoz, demis.*

31. A városba megy egyszer a hodsa, és az úton egy-két emberrel találkozik. „Hová mentek?” kérdezi tőlük. „Tököd fenekére”, felelik. „No — mondja a hodsa — estig majd csak eljuttok farkom kupakjáig.”

32. *Hožaniň bir ʒuzusu čarmiš, pek eoʒ beslermis. Bir gön jarannari gelob: hoža, jarin kijamet ʒopaʒozmīs, gel bu ʒuzuju boʒazlajalim jijelim, deller. Hoža inanmaz, biri daha gelob biğle sojler. Hoža gercek sanob ʒuzuju boʒazlar, ondan arʒasina alob bir sejr jerine gedeller, orada atas ʒaʒob ʒuzuju ʒizartmaʒa bašlar. Bu širada arʒadašlar širtlarini sojonob hožaja brožillar, her biri bir jana ojnamaʒa gedeller. Hoža bu čamaširlarin hepesini ataša orob ʒaʒar, birde bonnariň ʒarinnari aʒiʒob geldiklerinde, göröller ki čamaširlarin hepesi jaňob kül olmoš. Hožaja: bonnari kin jaʒdi, hoža: jarin kijamet ʒopaʒoz, čamaširi nejljeʒekšüniz, demis.*

32. Egy báránya volt a hodsának, nagyon gondosan táplálgatta. A barátjai meglátogatják egy nap és azt mondják neki, hogy holnap lesz a végítélet, jó lesz a báránykát levágni és megenni. A hodsa nem hiszi, de megint jön egy ismerőse, az is azt mondja. Most már valóban hiszi a dolgot, fogja a bárányt, levágja. Kiviszik a mezőre, tüzet raknak és kezdik a bárányhúst pörköltetni. E közben levetik az emberek a ruháikat, rábizzák a hodsára, és jobbra-balra sétálni mennek. A hodsa veszi a ruhadarabokat és bedobálja a tűzbe. Mikorára megéheztek, visszakérek a sétálók, és látják, hogy hamuvá vált a ruhájok. „Ki eszelekedte ezt?” kérdik a hodsától. „Ugyis itt az ítélet napja, — nyugtatja meg őket a hodsa — nem lesz többé ruhára szükségetek.”

33. *Bir gön hožaniň evine bir oʻro geder, her nesi carsa alob geder. Hoža daʒi gerje ʒalanini toplujob oʻronon ardina döšer. Oʻro evine gironje, hoža-da ardind tu ʒapaja jetišor, Oʻro: nejisteň dedikte, hoža: ja biz bu eve göčmedik-mō, demis.*

33. Egy tolvaj lopózkodik be egyszer a hodsához, összeszed mindent és ellillan vele. A hodsa erre összeszedi, a mi még maradt és utána megy a tolvajnak. A mikor mindakotten oda érnek a tolvaj háza kapujához, kérdi a tolvaj a hodsát, hogy mit akar. „Hiszen ide huzelkodunk”, feleli neki a hodsa.

34. *Bir gön hožaja bir ʒač efendiler gelob: šen oʻzor ʒazaň amma ʒarisze bilmezšon deller. Hoža: ničün bilmem, der. Ešer bilörseň, bize bir parča oʻzo-da diňlejelim deller. Hoža: reftem beʒaj serciler gördüm doʒoz ʒurdem, amedend bir ʒačini apartadim bir ʒačini ʒirla mirecet, dedikte efendiler dönob gedeller.*

34. Néhány uri ember jön egyszer a hodsához és így szólnak

hozzá: 'Irní, olvasni tudsz ugyan, de perzsául nem értesz.' — 'Hogy ne értenék', mondja a hodsa. 'Ha értesz, olvass nekünk egy keveset', mondják neki. A hodsa elkezd: 'reftem bezah kilenez pálmát láttam 7urdem, amedend néhányat leszakítottam, néhányat meg hírla hírla mi reved.' Az efendik megszegyenülten távoztak.

35. *Bir gön hojaniñ birez aycasini o7orlamislar. Hoja: ej tañrim, seniñ neje istejiñ var ká benim aycami ellere aldirdiñ dejiñ ba7iraraz, zamije varob dañ jiri a7arinzejedeck a7lar. Meñer deñizde bir gemi fortonaja o7rar, icinde olannar diššarija sa7lanže ci7arsaz, ho7aja birez aycá cirelim, demisler. Tañriniñ jardomle gemi sa7lanže diššarija ci7ar, o7adu7 aycaji ho7aja vermisler. Hoja: co7 se7, bir ge7e zamide ac77 jatob a7lamazla tañri benim aycami gön-derdi, demis.*

35. Ellopták egyszer a hodsának egy-két paráját. 'Ob Allah, — foháskodik a hodsa — mi a te szándékol, hogy a pénzemet mással elvéteted', és nagy siránkozva elmegy a dsámiba, a hol hajnal hasadtáig jajveszékél. E közben vihar támad a tengeren, és a hajón levők megfogadják, hogy ha megmenekülnek, néhány akaszt adnak a hodsának. Allah segedelmével partot értek, és jó sok pénzt ajándékoznak a hodsának. Különös, — szól a hodsa — alig hogy egy éjjelt töltök a dsámiban és Allah már visszaküldi a pénzemet.

36. *Bir gön ho7a 7oñsosindau bir 7az7an alob, isini gördökten so7ra icine bir teñzere 7ojob, sahabina verör. O adam: bu tenzere ne dir dedikte, ho7a: 7az7an do7ordo der. Goñsoso sevinerek alir. Bir gön ho7a jine 7az7aniñ alob birez 7ollanir, sahabi bazar ki 7az7an gelmez, ho7aniñ evine gelöb 7az7aniñ ister. Ho7a eder: sen sayol, ol 7az7an öldö. He7 7az7an ölör-mö dedikte: do7ordoyona inanirsin-de öldöjöne inanmazmisiñ, demis.*

36. Kölesön kér a hodsa a szomszédjától egy kazánt, és a mikor már nem kellett neki, egy kiesike kis kazánt tett még bele és úgy vitte vissza. Kérdi tőle a szomszédja, hogy mit keres benne az az edény. Azt feleli rá a hodsa, hogy a nagy kazán szülte a kicsit. Megörül neki a szomszéd és elfogadja. Egyszer megint kéri a hodsa a kazánt, jó darabig használja, és mikor látja a gazdája, hogy nem hozzák vissza, elmegy érte a hodsához. 'Te életben légy, a

kazánod meghalt', mondja a hodsa. 'Hát meghalhat egy kazán?' kérdi a szomszéd. 'Ha elhitted, hogy szülni tud, azt is hidd el hogy meghal,' válaszolt a hodsa.

37. *Bir gön ho7a mezerlik arasinda gezerken bir go7a göpek bir mezer dašini pisleđijini görerek, eline bir dehuek alob göpeje vormaz istejiñže, göpek da7i ho7aja örer. Ho7a görör ki genđönö jaralaja 7az, ci7i7az: ge7 j7idim ge7, ben saña demijom, demis.*

37. A temetőben sétált egyszer a hodsa, és látja, a mint egy kutya berondit egy sirkövet. Elővesz egy követ, hogy rádobja a kutyára, de megjőd az állat fogvicsorgatásától. 'Menj csak Isten hírével — csitítja a hodsa — nem szoltam semmit'.

38. *Bir gön ho7a bir lejlek dotob evine götörör, bi7azla bornono a7azlariniñ késöb, bir jire ci7arir bra7ir: isde simdi 7usa benzediñ hajdi git, demis.*

38. Egy gölyát fogott egyszer a hodsa, és viszi haza. Levágja az orrát és a lábát, kiteszi az utcára, és így szól: 'Most már inkább hasonlitasz madárhoz, mehetsz'.

39. *Bir gön ho7a čorba icerken a7zi jauma7a bašlajinže ba7iraraz so7a7a ci7ar. Savoloñ 7ardašlar, 7arnimda jañ7in var, demis.*

39. Levest szürcsöl egyszer a hodsa, és úgy megégöti a száját, hogy ordítózva kiszalad az utcára. 'Meneküljétek emberek — kiáltoz — tűz ütött ki a gyomromban.'

40. *Bir so7ta arabi a7emi hindistani, ozatmajaim bütün dön-jaji dolasöb, kimse bunuñ sora7a7ina 7arsilik verememis. Bir adam buña ho7aji söjlemis ki: an7az ho7a seniñ sözöne 7arsilik vere bilör demis. So7ta da7i A7-sehere gelörken bir a7caloz nar alir, 7ajnuona 7ojob A7-seheriñ tarlalarindan ge7erken görör ki bir here7 ci7t sörer. Meñer ho7a imis. Janina varob görör ki a7azlarinda čari7, sirtinde kobe bir ho7aja benzer adam dir. Ho7aja salam verdikte, ho7a-da salamani alir ve: Mallefendi neje yeldiñ, dedikte: bir sor7o sora7a7im bilöñ-mö der. Ho7a: bilöröm der. So7ta: filan ne dir bil dedikte, ho7a eder: parasiz anañ babaña bile virmez, sen baña ne veriñ der. O adam 7ajnuonda ki nari verör. So7ta bir da7a sormaz ister. Ho7a: co7 boš-bo7azli7 etme, jörö var nar getür-de so7ra sor*

dedükte, softa: bu Ax-seheriñ cıfzısı bözle, ja bilgişi nasıl dir, dejerek gendü jolona getmiş.

40. Egy szofta járta be egyszer Arabiát, Perzsiát, Indiát, szóval az egész világot, és kérdéseire senki sem tudott feleletet adni. Valaki azt mondta ennek a szoftának, hogy csak a hodsa fog a kérdéseire felelhetni. Eljött hát Ak-sehirbe, vesz egy akésáért gránát almát, a gelebébe dugja, és a mint a város határa felé közeledik, látja, hogy ott szánt-vet egy ember. A hodsa volt. Feléje közeledik a szofta, üdvözlí és a hodsának arra a kérdésére, hogy mi járatban van erre, azt feleli, hogy egy kérdése van, meg tud-e rá felelni. 'Meg' — feleli a hodsa. A szofta kérdez tőle valamit, a mire a hodsa azt mondja, hogy ingyen még anyád se ad apádnak semmit, hát te mit adsz nekem? A szofta előveszi a gránát almát és azt adja oda. A hodsa megeszi és a feleletet is megadja. A szofta még egy kérdést akar hozzá intézni. 'Ne lésogj aunyit — mondta neki a hodsa — hanem menj, hozz elébb gránát almát, aztán ismét kérdezhetsz'. A szofta erre így szólt magában: 'Ha az ak-sehiri parasztok ilyen furfangosak, hát még milyenek a tudósai', és azzal útjára kelt.

41. *Bir gön hoža görör ki bir poñar başında pek çoğ ördekler ojnajor, hoža 7osob dotajım, derken 7acallar. Hoža dađı elıne bırez ekmek alob poñar başında otorob suja ekmek batırır jer. Bu sırada bir adam gelöb: ne jeñ dedükte, ördek çorbası jejom, demış.*

41. Látja egyszer a hodsa, hogy egy tó vizében sok kacsa uszkál; meg akarja őket fogni, de elröppennek előle. A hodsa egy darabka kenyert vesz a kezébe, leül a víz mellé, belemártja a kenyeret és eszegeti. 'Mit eszel?' kérdi tőle egy ember. 'Kacsa levest' feleli a hodsa.

42. *Bir gön hoža bir şıjer alob evıne gıderken bir çajlaz 7uşı şıjeri 7apob geder. Hoža ar7asından baya 7alır. Hoža dađı hemen biriniñ elınden şıjeri 7apob bir daş üzeriñe çızar. Heref: bıre hoža neñleñ dedükte, hoža: gendümö deñemek ivün çajlaz oldım, demış.*

42. Májat vásárol egyszer a hodsa, és a mint hazafelé viszi, egy gölya lerepül és kikapja a kezéből. Erre fogja a hodsa, kikapja a májat egy szomszédjának a kezéből és felmászik vele egy kőre. 'Mit művelsz hodsa?' kérdi tőle a jámbor. 'Gölya lettem én is,' felelte a hodsa.

43. *Hožadın bir adam or7an ister. Hoža içeri giröb çızar: or7ana un sermişler der. Heref: heç or7ana un serölör-mö, dedükte, hoža: işde vırmeje gıjñöm olmajınze serölör, demış.*

43. Egy kötelet kértek egyszer kölesön a hodsától. A hodsa bemegy a szobájába, aztán kijön és azt mondja, hogy lisztet terítettek rá. 'Hogy lehet kötélre lisztet teríteni?' kérdik tőle. 'Ha nem akaródzik oda kölesönözni, akkor lehet rá teríteni,' válaszolt a hodsa.

44. *Bir gön hožanıñ janına bir adam gelöb görösör, gerö ökölör, bu daka ökölör. Hoža sormaz jañaslız olmasın, sen kım sün bilemedim dir, heref: bilemediñ-de ja niže görösödün dir. Hoža: 7avoyon 7avoyoma, zibiniñ zibiniñma benzediñden seni gendüm sandım, demış.*

44. Egyszer egy ember jön a hodsához látogatóba, beszélgetnek, és aztán távozni készül. 'Ki vagy te tulajdonképen, — kérdi a hodsa — nem ismertelek eddig.' — 'Ha nem ismertél, mért fogadtál ismerősöd gyanánt?' kérdi tőle a másik. 'Úgy hasonlít a turbánod az én turbánomhoz, és a kaftánod az én kaftánomhoz, hogy saját magammal tévesztettelek össze,' felelte a hodsa.

45. *Hožanıñ bir hastası varmış, nasıl oldayono sormaza gelennere: gön do7ar7an sa7-idi, şindi ölöjör, demış.*

45. Egy betegje volt egyszer a hodsának, a kit ő gyógyított. Jönnek hozzá és kérdezősködnök a beteg hogylétéről. 'Napkeletkor még öpkéziáb volt, most balálán van,' felelte a hodsa.

46. *Bir gön hoža tavozlarınıñ bir 7aosaraja daldorob, Sivrihisara gıderken zavallılar boñalmasın, bari salı-verejım deđü hepesini ko7-verör. Her birisi bir janına 7acallar. Hemen hoža elıne bir deñnek alob horozo öñöñe 7atob: geze jarısı dañ jiri a7ardı7ınıñ bilün-de göndöz do7ro jolo niçün bilmeñ, demış.*

46. Összeszedi egyszer a hodsa a tyukjait, egy kasornyába teszi és viszi őket Szivri-hiszárba. Útközben, hogy valahogy meg ne fulladjanak, ki engedi őket a szabadba. A hány, annyi felé szaladt. Erre veszi a hodsa a botját, a kakast üldözöbe veszi és így korholja: 'Éjfélt után ha azt tudod, hogy hol hasud a hajnal, mért nem tudod fényes nappal az egyenes utat?'

47. *Bir gön hoža jol kenarında bolouan bir mezerlik arasında gezerken bir eski mezere döser, gendönö ölö jerine 7ojob: görejim sorjozo ferishteheri gelör-mö, derken bir can sesi geldijini işidör. Haj kajúmet 7opjor, dijerek mezerden dıssarıje çıztızi gibi meher göz gelijormoš, 7atırlar örköb bir birine 7arıšır. Göcö baši hožaja: sen ne sün der. Hoža: ölö idim boraja gezeje çıztım dir. Göcö bašile ušşazları ellerine birer sopa alaray: biz saña sündi bir gözelje sejr ettirelim deji hožajı sim-siži döherler, bašını gözönö jarallar. Hoža evine gelör, 7arısi: behej hoža noldon nerde idiñ. Hoža: ben öldüm mezerde idim der. Garisi: efendi obir dünjada ne var dedikte, göc 7atırlarını örkötmessen, bir nesne joztor, demis.*

47. A temetőben sétál egyszer a hodsá, és megpillant egy jó régi sírkövet. Holtnak tetteti magát, hogy lássa vajjon eljönnek-e hozzá a kérdező angyalok. Egyszerre csak harangszót hall. „Itt az ítélet napja” kiáltja el magát és futásnak ered. Egy karaván haladt volt el-arrafelé, az öszvérek megijedtek és egymáshoz verődtek. „Ki vagy ember?” kérdi a hodsától a karaván főnök. „Halott vagyok, egy kis sétára jöttem elő”, feleli a hodsá. „No majd megsétáltatlak én” mondja az ember, és azzal szolgáinak egy-egy botot ad a kezébe, és jól agyba-főbe verik a hodsát. A hodsá menekül és a mint haza érkezik, kérdi a felesége, hogy mi lelte, hol volt. „Megtartam, a temetőben voltam”, szól a hodsá. „Hát mi van a másvilágon?” kérdi a felesége. „Ha a karaván öszvéreit meg nem ijeszti, ninesen semmi különös”, felelt a hodsá.

48. *Bir gön hožajı elėilikle Kürdüstana göndermişler. Oraja vardıxta kürd bejleri hožajı pek gözel a7ırlallar. Hoža gürkünü gejüb, bejin janına gettikte osoror. Hožanıñ ušşazı: jañazlız ettiñ efendim, dedikte: sen sus kürdler türkce osormazı añnamazlar, demis.*

48. Kurdisztánba küldték egyszer a hodsát követségbe. A mint oda ért, a kürd bejek nagyon szépen fogadták a hodsát. A hodsá leveti a bundáját, és a mint a bej közelébe indul, elszellenti magát. „No meg van a széknyen”, sugja oda neki a szolgálja. „Hallgass, — kiállt rá a hodsá — hisz a kürdök a török szelet meg sem értik”.

49. *Bir gön hoža mullası İmatile 7ord avına gedeller, 7ordon inäne girer; meher 7ord dıssarıda imis. Gelöb inäne girerken hoža 7ojrozondan dotar. Gard esinöb İmadiñ gözöne toz geder. Hožaja:*

bu toz ne dir dedikte, hoža: cñer 7ordon 7ojrozó 7oparsa, o zaman görörsün tozo, demis.

49. Farkas vadászni megy egyszer a hodsá Imáddal a mollájával, és bemegy a farkas barlangjába. A farkas künn járt valahol, és amint visszatér a barlangjába, a hodsá megragadja a farkát. A mint a farkas kapirgálni kezd, por megy Imáduknak a szemébe. Miféle por ez, kérdi a hodsától. „Majd ha a farka is elszakad a farkasnak, akkor látsz csak port”, felelte a hodsá.

50. *Bir gön hoža bir a7aca çızob otordo7o dali gesmeje bašlar. Ašşazıdan bir heref gezerken: bire adam nejeñ, sündi dösejeksün dedikte, hoža buña hec seslenmez, birde hemen dal kesildiji gibi hoža jere döser. Andan 7azaray herefin arzavından jetisöb: bire adam, sen benim dösejejimi bildin, alejejimi-de bilön dijerek, soronja heref bazar ki 7ortolmaza7az; hožaja: essejine a7ırze jük vor, jozusa sür, bir kelle osordozta javıjın 7arısi geder, ikinjide hepesi çızar der. Hoža dazi öjle edöb ikinjide: işde ben öldüm dejiöb jatar. Bir 7ac gönden soñra hanu bilemmer bašına ušşub, göröller kü ölmös. Hemen bir sal a7azı icine 7ojob evine götörörken bir canırlı jire gelöb: nasıl geçelim deji söjlesöllerken, hoža bašını 7aldırob: niñün 7onı7a edersüniz, ben sa7ızan, şuradan geçerdim, demis.*

50. Felmászik a hodsá egy fára, és kezdi azt az ágat levágni, a melyiken ül. Lentről felkiált hozzá egy ember: „Mit művelsz hodsá, leesel a fáról”. A hodsá nem szól semmit, hanem a mint ketté vágta a fát, lepottyant a földre. A hodsá utána siet annak az embernek és így szól hozzá: „Ha tudtad hogy le fogok esni, azt is kell tudnod, hogy mikor balok meg”. Látja az ember, hogy nincs szabadulás tőle, és azt mondja neki: „Terheld meg jól a számaradát, hajtsd a hegyre, a mikor előszörre szellent, a fél lelked száll el, másodszorra pedig egészen meghalsz”. Szót fogad a hodsá, és a mint a második is megtörténik, elterül a földön, hogy ő meghalt. Megtudják ezt az emberek és elmennek érte, hogy hazavigyék. Ráfektetik egy fára és a mint viszik, eljutnak vele egy moesaras helyig. A mint tanakodnak, hogy hogyan kerüljék meg a moesarát, felemeli a hodsá a fejét és így szól: „Mit tanakodtok? mikor még éltem, erről kerültük meg ut”.

51. *Bir gön hoža jir altında bir a7ır japmaz ister. Jiri 7azarzan 7onšonon a7ırına geçöb, bir öoz ököz görör. Hoža sevinerek*

γarīsinān janīna gelōb: eski gönverden γalma bir azır doloso ökōz boldom, baña ne ajdınlız verōn, demīs.

51. Egy földalatti istállót akar egyszer a hodsza építeni. A mint ássa a földet, a szomszédja istállójára bukkan, a hol sok volt az ökor. A hodsza megőrül, oda siet a feleségéhez és azt mondja neki: „Jó hírt hozok asszony. Egy régi istállóra bukkantam, tele van még ökrökkel”.

52. *Hoźanıñ erde iki γizi varmīs. Babalarına görōšmeje geloller. Hoźa: gečınmeñiz ni je der de jō sorar. Gızlarıñ biriniñ eri tovlađi imīs: eñer jaγmor jaγmazsa erim eoz tovla kesti, baña čamašır japaζaγ, demīs. Obōr γizlñ eri ekānđi imīs: erim eoz ekān ekdi, eñer jaγmor jaγarsa, baña čamašır japaζaγ, demīs. Hoźa-da ikiñiziñ biri jarađi jer amma hañđiniz jer bilmem, demīs.*

52. Két lánya volt a hodsának, látogatóba jönnek egyszer hozzá. „Hogy mint van sorotok?” kérdezi az apjuk. Az egyik, a melyeknek téglavető volt a férje, azt felelte: „Ha nem esik az eső, sok téglát készit majd a férjem és ruhát kapok tőle”. A másik a kinek földműves volt az ura, így szólt: „Sokat szántott az uram és ha eső fog esni, ruhát kapok tőle”. Hm, hm, szólt a hodsza — valamelyikötök a rövidebbet fogja húzni, de hogy melyikötök, azt nem tudom”.

53. *Bir gön hoźa Sivri-hisara varob görōr ki eoz adamlar bir jire gelmīsler, aja bađıjollar. Hoźa: bizim ūherde γañlı tekerleđi gibi ađ görōller-de kimsē baγmaz, barada ofađıđ aja ne deñli adam birikmōš bađıjollar, demīs.*

53. Szivri-hászárba megy egyszer a hodsza, és látja, amint összegyülekeztek az emberek s nézik a holdat. A hodsza ily szókra fakad: „A mi városunkban olyan holdat látnak mint a kocsi kereke és még se nézik. Itten meg ilyen kicsinyke holdra hányan gyülekeztek össze hogy nézzék”.

54. *Bir gön hoźa bir ūherde su terezilerini görōb, bunnar ne dir de jō sorar. Önnarda: bizim ūherimiziñ bunnar siki diller der. Hoźa: bunnara göre ambariniz-de olmalı dir, demīs.*

54. Vizvezető esőveket lát egyszer a hodsza egy városban. Megkérdezi egy embertől, hogy mi az. „Ez a mi városunknak a penise”, mondják neki. „No akkor ennek megfelelő vulvátoknak is kell lenni”, jegyzi meg a hodsza.

55. *Bir gön hoźa: eđ tañrim baña biñ altın ver, doζoz jüz doζsan doζoz viren ūstemem, der. Bir jahodi γoñsoso carmīs, diñler imīs. Hemen bir eđđina doζoz jüz doζsan doζoz altın γojob deñemek ičün hoźanıñ baγasınlan atar. Hoźa söziñmōz jerini boldo de jōb eđđini alır, ačōb sajar ki bir eγsik: bunn viren tañrı birini dađı viron de jōb altınarı alır. Jahodi ūsi eozob, hemen hoźanıñ γapozona gelōb: göndōzōñ eđi olsoñ ho je fendi, bizim altınarı vir, dedikte hoźa: bire bezirgan, sen deñli-mi oldōñ? ben tañrimdan istedim o baña verdi, ne demek olson sen baña altın atasıñ. Jahodi: aζanıñ ben saña kaζa ettim, bir eγsik olsa almım dedijñ ičün ben-de attım der. Hoźa: ben altınarı aldım der, jahodi: hađdı tōfekēi bašıja gedelim dedikte, hoźa: ben jajan getmem dir. Jahodi bir γatır getōrōr, hoźa: eđi amma bir gürk gerek dir. Jahodi birde gürk getōrōr. Bunnar γāzob tōfekēi bašıja gedeller. Tōfekēi bašı sordozta, jahodi: ū adam benim bu deñli altınını aldı, ūmıdı virmijor dedikte, tōfekēi bašı hoźanıñ jüzüne bazar. Hoźa: efendim, ben her gön tañrıdan biñ altın isterdim, bir eγsik virde aldım, bu jahodi götō adam dir, ūmıdı arzamdaki gürke ve bindijim γatıra-da sahab eđđar de jōn je, jahodi: aman efendim annar-da benim bir dedikte, hemen tōfekēi bašı: bire hađlaz jajarađı jahodi, de jōb bašına voraray oradan γovar. Hoźa gürkü, γatırı alob ecine getmīs.*

55. Egy napon így fohászkozik a hodsza: „Óh Allah, ezer aranyat adj nekem, de ha kilenczszáz kilenczvenkilenczet adsz, el nem fogadom. Meghallotta ezt egy zsidó szomszédja. Beletesz egy zacskóba kilenczszáz kilenczvenkilencz aranyat és a kőményen át bedobja a hodsához. „Meghallgatták a kérésemet”, gondolja a hodsza és a mint olvassa a pénzt, látja, hogy egygyel kevesebb. „A ki enynyit adott, az még azt az egyet is adhatja”, gondolja magában és elteszi az aranyakat. A zsidó megmeszeli a dolgot, odasiet a hodsához és jó napot kíván neki és kéri az aranyait. „Megbolondultál, kereskedő? — mondja a hodsza. — Én Allahtól kértem és ő megadta.” Hiába mondja a jahudi hogy ő csak tréfált, hogy hallotta a mint ezer aranyat kért és kevesebbet nem; a hodsza Alláhhval hozakodik elő. „Menjünk a bíróhoz”, mondja a jahudi. „Gyalog nem megyek”, mondja a hodsza. Őszvért kellett a jahudinak hozni. „Bunda nélkül se mehetek ám”, mondja a hodsza. Bundát is kapott az útra, prémeset; úgy mennek a bíró elébe. A jahudi elmondja a panaszát, hogy a hodsának ezer aranyat adott, és nem akarja neki vissza-

adni. Ránéz a bíró a hodsára. „Efendim — kezdí a hodsá — napok óta imádkozom Allához ezer aranyért, egy hijún megadta. A milyen gonosz ember ez a jahudí, még a rajtam levő bundát és az öszvért is, a melyen ide jöttem, azt is a magáénak képes vallani.” — „Uram — vágott a szavába jahudí — azok is az enyéim.” Haragra lobban a bíró, összeszidja és kikergeti a jahudit. A hodsá pedig indul az öszvérével és bundájával hazafelé.

56. *Bir gön hoža bir dühüne geder. Čanaširi eski oldořondan buña kimse bojoroñ efendi demez. Hemen hoža geri eve gelöb gürkünü gejöb geder. Gapodan hozaji řarsölajob ařirlajaray sufra bašina otordob: bojoroñ hožefendi deller. Hoža daži gürkünü jifuni dotob: bojoroñ gürküm der. Oradakiler hozaja: nejleñ dediklerinde: eñ dořroso, bu ařirliz güрке dir, aš-đa o jesön, demiš.*

56. Lakodalomba megy egy nap a hodsá. De mert kopottas volt a ruhája, alig hogy megtessékelik. Kapja magát a hodsá, haza megy, felölti az új bundáját és úgy tér vissza. Ekkor már az ajtóig jönnek elibe, asztalfőre ültetik és ugyanesak kínálgatják. A hodsá veszi a ruhája széleit és így szól: „Tessék ruhám, tessék.” — „Mit csinálsz?” kérdik tőle. „A ruhámat illeti a tisztesség, az ételt is ő had egye,” feleli a hodsá.

57. *Bir gön hoža bir šehere gedöb görör ki bütün adamlar jejöb iemekte. Hozaji ařirlajob jemek viriller, meñer o jil darlız imiš. Hoža jejöb ietükden sořra: ne ořozloř šehar dir, der. O adamlar: behej heref sen deli mi sön, bojön bajram dir, herkes güžünüñ jettijü dejün, evlerinde jemek japallar, boraja getörölter, anñ ieün jemek çořtor dejönže, hoža: nolujdi her gön bajram olajdi, demiš.*

57. Egy városba jut el egyszer a hodsá, a hol mindenkit evés-ivásban talál. A hodsát is kínálgatják, ételt adnak neki, holott szűken voltak abban az esztendőben. Jöllakik a hodsá és mondja, hogy milyen nagy itt az olesóság. „Megbolondultál hodsá? — mondják neki. — Bajrám van ma, otthon sütnék-főznek, idehozzák, azért olyan sok az étel.” — „De jó volna, ha minden nap bajrám volna,” mondja a hodsá.

58. *Bir gön hoža bazara bir inek güöröb gezdörör gezdörör satamaz. Birisi gelöb: bu ineci nieün satmazšün dedikte, hoža: sabadan bellü gezdörörüm ve bu deñli öhdöm satamadım, der. Hemen*

heref ineci alob: řiz olan řiz alti ařliz gebe dir, dijerek gezdörmeje bařlar, an-đa ali řilar gelöb artiz bahavle atillar. Hoža řařob ořca-sini alaray evime gelör. Meñer hožanın řizina dühün řiler gelmiş: řarisi: a efendi řizina dühün řiler geldü, sen birez dor ben gedejim annariñ janına, oldořce öhejim belki bejenillerde atillar, dejönže hoža: a řari sařın sen ařizini aema, ben sündi bir öhnek öhrëndöm öjle öhejim, bař nazil bejenöller dejöb dühün řilerin janına gelör. Ej hoža sen řadınnariñ janında ne arañ, git-te anasi gelsön, dedikle-rinde hoža: anasi řiza bořijör, hünerlerine bořtıři jořtor, biz sinan-řili adam oldořomozdan her zaman hünerlerine bařarız, ne sorar iseñiz benden soröñ der. Gadınnar: bize řizijün hünerlerinden birez söjle işidelim, dediklerinde hoža daži: řiz olan řiz alti ařliz gebe dir, eñer eřmazsa benim dir, dejönže řadınnar bir birine bařob hemen gedeller. Garisi der ki: a hoža nieün böjle dediñ işde dühün-řileri řačirdiñ, hoža der ki: a řari sen řorçma, bütün šeheri geze-ler bu öhöšte ve örnekte řiz bolamajob gine gelöller. Eñer ineci öjle öhmeje idik, kimse almazdı, demiš.

58. Egy tehenet visz egyszer a hodsá a vásárra, de nem akad vevője. Egy ember jön hozzá, átveszi a tehenet és alig, hogy hirdeti, hogy érintetlen tehen, hat hónapos vemhes, megveszik tőle jó áron. A hodsá csodálkozik rajta, veszi a pénzt és megy vele haza. E közben kérők jönnek a házába és mondja a felesége, hogy várjon egy kissé, ő majd oda megy a kérőkhöz, hátha vevője akad a lánynak. A hodsá azonban így szól: „Te csak maradj veszteg, én olyas valamit tanultam ma, hogy megkedveltetem vele a lányunkat. Azzal odamegy a lánykérőkhöz, a kik így szólnak hozzá: „Mi keresni valód van asszonyok közt, az anyja had jöjjön, azzal beszélgetünk. Azt feleli rá a hodsá: „Az asszony nem ismeri úgy a lánya becsét, mint én, csak tőlem kérdezzétek a tudni valótokat.” — „No hát mondd, had halljuk”, hagyják rá az asszonyok. „A lányom — kezdí a hodsá — érintetlen még, hat hónapos vemhes”. Az asszonyok összenéznek és legott elmennek. „No látod — mondja a felesége — most elriasztottad a kérőket”. A hodsá biztatja, hogy ha az egész várost bejárják, se találnak ilyen tulajdonságu lányt; majd visszajönnek érte. „A tehenemet se vették volna meg, ha nem így ajánlottam volna”

59. *Hoža sariřini sarmay ister, bir tevir ořono getöremez, bozar jine sarar jine gelmez, janı sıřilob sariři bazara čizarır. Bir*

heraf alaŝaz olonŝa, hoŝa gizliŝe der ki: 7ardaŝim saziñ bu sariñi alma oŝo gelmez, demiş.

59. A turbánját akarja egyszer a hodsza megkötni, de nem találja a végéi sehogyse. Elfogy a türelme, fogja és elviszi a vásárba. A mint meg akarja tőle egy ember venni, oda sugja neki a hodsza: 'Valahogy meg ne vedd ezt a turbánt, nem találod meg a végét.'

60. *Bir gön hoŝaja bir adam gelöb: ver ajdılıñiñi o7loñ oldo demiş. Hoŝa da7ı: o7lom oldoisa tañri sevñsön, saña ne, demiş.*

60. Azzal lepi meg egyszer a hodsát egy ismerőse, hogy adja az ajándékot, mert fia született. 'Ha fiam született, az Isten örvendjen, neked mi közöd hozzá?' felelt a hodsza.

61. *Bir gön hoŝaja bir adam gelöb eŝŝejini ister. Hoŝa da7ı: sen burada dor, ben varajım eŝŝejime danıŝajım, eñer göññü olorsa virejım di7erek, iñeriñe girer. Biröz dorob gelör. Eŝŝejin göññü olmadı ve baña dedi ki: beni ellere verörsenñ hem 7olajına vorob hem avra-tiña söveller, demiş.*

61. Kölesön kéri a hodsától a szamarát. 'Várj — mondja neki a hodsza — hadd tanácskozzam veled, hogy akaródzik-e neki'. Betér a házába és kis vártatva azzal jön vissza, hogy a szamara nem akar menni és azt mondta neki, hogy 'ha odaadsz, a fülemre vernek és a feleségedet szidják'.

62. *Bir gön hoŝa eŝŝejine binöb baycaja geder, su dökeŝejü gelöb arŝasından binışını e7zarob, semeriñ üstüne 7or. Bir o7ro gelöb binışi alir geder. Hoŝa gelöb görör ki binış jo7, hemen eŝŝejin sirtından semeriñi alob gawlö arŝasına 7or: getör binışımı al seme-rini, demiş.*

62. Ráül egyszer a hodsza a szamarára és megv rajta a kertjébe. Útközben le kellett róla szállnia és míg elvégzi a dolgát, leveti a felsőjét és ráteszi a nyeregbe. A közben lelopja egy tolvaj a felsőjét. A hodsza a mint ezt látja, leveszi a szamaráról a nyeret, rákötí a saját hátára és így szól a szamarához: 'Ha visszabozod a felsőmet, megkapod a nyergedet.'

63. *Bir gön hoŝa eŝŝejini 7itiröb birine sorar, heraf eder: 7ılan ŝeherde 7adı olmoŝ, deñinŝe, hoŝa: geréek dir ben ŝapirtlerini o7o-dor7an, 7olajlarini diköb dinlerdi, demiş.*

63. Elveszett egyszer a hodsza szamara és kéri valakitől, hogy nem látta-e. 'De igen — feleli neki — ebben és ebben a városban bírónak választották meg.' 'Igazad lesz — mondja a hodsza — mert mikor a tanítványaimat tanítottam, egyre hegyezte a fülét és úgy hallgatott.'

64. *Bir gön hoŝa odon késöb eŝŝejine 7ükledör, gelörken eŝŝek 7örömez olor. Bir adam gelöb eŝŝejin 7icüna birez niŝadir sörer. Eŝŝek onŝa 7örör-ki hoŝa jetiŝemez olor. Bazajım ŝu nasıl nesne dir di7erek gendi 7icüna-da birez söronŝe 7icü janma7a baŝlar. Hemen hoŝa dabannarı 7aldırrib eŝŝekden onŝe ere gelör. Evde da7ı döramajob dölaŝır7an 7arışına eder: eñer baña jetiŝemek isterseñ, sende birez niŝadir sörer, demiş.*

64. Fát vág egyszer a hodsza, rárakja a szamarára és a mint jödögélnék hazafelé, egyszerre csak megáll a szamár, nem bírja tovább. Egy ember vetődik arra felé, a ki egy kevés szalmiákot tesz a szamár hátuljába. Erre olyan futásnak ered, hogy nem tudja utolérni a hodsza. Kíváncsi lett erre a szerre és a mint magának is oda tesz egy keveset, erősen kezdi égetni. Szedi a lábait és előbb érkezik haza, mint a szamara. Otthon sines nyugta, futhatnékja támad és azt mondja a feleségének: 'Ha utól akarsz érni, te is dörgöld be magad egy kis szalmiákkal.'

65. *Bir gön hoŝajaniñ evine bir adam gelöb eŝŝejü ister. Hoŝa: eŝŝek evde jo7tor dirken eŝŝek iñeriden añizma7a baŝlar. Herif: efendi eŝŝek evde jo7 deñ, işde iñeride bazirijor deñinŝe, hoŝa: ne ŝaŝ7ın adam ŝiñ, eŝŝe7e inanırıñıñda az sa7alım ile baña inanmazıñı, demiş.*

65. Egy ember jön a hodsához és kéri tőle a szamarát. 'Nines itthon', mondja a hodsza; de már is ordítóz beutról a szamár. 'Azt monddod, hogy nines, pedig hallod, hogy ordít,' mondja az ember. 'Együgyü ember — szól a hodsza — a szamárnak hitelt adsz, ilyen ősz szakállü embernek meg mint én, nem?'

66. *Bir gön 7arışına: ölmöŝ adamıñ neden bilöñ dedikte, 7arı: aja7ı so7or, andan bilöröm demiş. Bir gön hoŝa odona gederken eli aja7ı öŝömöŝ. Ha ben öldüm, deñöb bir a7acıñ aıtına jatar. Gurdlar gelöb eŝŝejü jirler, hoŝa 7attı7ı jirden: e7i boldoñoz sahabı ölmöŝ eŝŝejü, demiş.*

66. Kérdi egyszer a hodsa a feleségétől, hogy miről ismeri meg a halottat. 'Arról, hogy a keze-lába kihül,' feleli az asszony. Fáért megy egyszer a hodsa és eközben úgy megfázott a keze-lába, hogy azt hitte, hogy holtttá vált, s le is feküdt egy fa alá. A farkasok ráakadtak és a mint felfalták a szamarát, így szólalt meg a hodsa: 'Ti ugyan ráakadtatok a gazdája veszett számárra.'

67. *Bir gön hoža odon keserken esseji žurđlar ježub hožaji gōrdokte žačallar. Bir adam gōrōb: bire varda deji čažirir. Hoža: bire adam ne čažirirsün, tož žurda jožos jožžari sižindü cekdirōrsōn, demis.*

67. A mint fát vágott egyszer a hodsa, farkasok támadtak a számárra és felfalták, aztán meg megpillantják a hodsát és futásnak erednek. Egy ember jön arra felé és kiáltja, hogy vigyázz. 'Ne kiáltozz ember — mondja a hodsa — a hegynek mennek a farkasok, teli gyomorral vannak; minek őket kímézni?'

68. *Bir gön hoža esseji bazara getōrōb gūderken, essejiñ žožrožona čamir bolasir. Hemen žožroži kesōb hejbeje žor, bazara varđozta satlıža čažarir. Bir adam der ki: žožrožsoz esseji ne japmalı, hoža: siz bazar ediñ, žožroži jabanda deji dir, demis.*

68. A vásárra viszi a hodsa a szamarát, és a mint mennek, besározódik a szamár farka. A hodsa hamarosan levágja a besározott farkot, az iszákjába teszi, és a vásárra érve kínálgatni kezdi a szamarát. Egy ember megvinné, de nem tudja, hogy mit kezdjen egy farka nélküli számárral. 'Te csak vedd meg — biztatja a hodsa — a farka bent van az iszákomban.'

69. *Bir gön hoža azož jerden gelōrken esseji pek susamıs oldožondan, bir gölde birez su gōrōnže doramajob göle seherdir. Meñer gölōn dōrt janı jüsek imis, dösežeji zaman gölden žarbayalar ötmeje basłajınža essek örkōb gerje žačar; hoža esseji dotob: eož jašajınž göl žusları dežob, bir avož azča göle ataraz, varın sekerlemeje verin-de jejiñ, demis.*

69. Messziről jött egyszer a hodsa, és nagyon megszomjazott a számára. Egy kevés vizet pillant meg a tóban, és egyszerre csak oda ugrat. Magasak voltak a tó partjai, és a mint leesőben volt, a tavi békák kuruttyolni kezdtek, a szamár megijed és visszahököl. A hodsa megfogja a szamarát, egy marok pénzt dob a tóba, és így szól: 'Nesztek tó madarai, vegyetek érte czukrot és egyetek.'

70. *Her nesneji bilōr üc kejis öžob ortalıži gezerken Ala-eddin žaniñ ölkesine gōiōb, orada dānnari ozdırmaža bašalları. Xan bun-nari getōrecek dožro jola čažirir. İmanar: bizim soražajımiza žarsılık verōrseñiz joloñoza gıver sōzōñsō dotariz, deller. Xan daži bilgi adamları topložiñ soražajlarına žarsılız virmelerini bejoror, žarsılız virežek hoža Nasrettinden başza kimse jožtor deji žana sojteller. Hemen žan bejorob hožaji gendi janına getōrōller. Hoža žana salam verōb kejiñi sordoztan sohra: beñi niñan getōrttoñz der, žan jir gōsterōb keñilere žarsılız vermeji bejoror. Hoža kejišlere: soražajınž nesne ne dir der. Hemen kejiñü biri ileri gelōb, deñnehile essejiñ öñ ajağınñ bastıži jiri gōsterōr: isde dānjanñ ortası bura dir, der. Kejis: neden belli dir dedikte, hoža: gōcenmez isēñ öle, artıž gelōrse beñ buradajım der. Kejis alt olob žačir. İkin-žiñi: bu seherde žač dene jıldiz vardır der. Hoža: beñim essejimiñ üzerinde ne deñli žıl varsa, oñza dir der. Kejisde: neden belli, de-žonže, imanmazsañ sađ, eñer egsik gelōrse, isde beñ buradajım der. Kejis eder: hec essejiñ žil sađilirmı, hoža: hec gökdeki jıldiz sađilirmı, dedikte bu-da alt olor. Ücünžüsü gelōb: eñer beñim daži sora-žajıma žarsılız verōrseñ hepimiz jola gelōrōz dir. Hoža daži: sojle bazarajım der. Kejis: sa beñim sažalimde žač žil var dir, hoža daži: beñim essejiniñ žožrožonda žač žil varsa, oñza dir der. Kejis neden belli dežonže, hoža: behej adam imanmazsañ sađ der. Kejiñü gōñlō olmaz. Hoža: eñer göñlōñ jožise gel bir žil seniñ sažalıñdan bir žil-da essejiñ žožrožondan žoparalım, bazaralım nasıl gelōr dedikte, kejis gōrōr ki olor is deji, hožaja köle olob žalıllar.*

70. Mindent tudó három szerzetes járta be egyszer a világot, és Ala-eddin khán birodalmát is utba ejtven, kötekedni kezdenek az emberekkel. A khán az igaz hitre akarja őket téríteni, de a szerzetesek csak úgy hajlandók rá, ha kérdéseikre meg tudnak felelni. A khán összehivatja a tudósait, hogy megadják a feleletet, de ezek azt mondják, hogy csak egy Naszreddin volna rá képes. Legott elküld a hodsáért, és magához hivatja. Szelámot ad a hodsa a khánnak, és kérdi tőle, hogy miért hivatta. A khán helyet mutat neki és felszólítja a felelet adásra. A hodsa odafordul a papokhoz és kérdi tőlük, hogy mire akarnak tőle feleletet. Előáll az egyik és kérdi a hodsától, hogy hol a világ közepe. A hodsa odalép a szamarához, rámutat a botjával az elülső lábai egyikére, és azt mondja, hogy itt a világ közepe. 'Miről tudod?' kérdi a pap. 'Ha nem

hiszed, — válaszol a hodsa — mérd meg, és ha nem úgy lesz, felelek érte.' A második pap azt kérdi tőle, hogy hány csillag van ebben a városban. Azt feleli a hodsa, hogy annyi, a hány szál szőre a szamarának van. 'Hogyan bizonyítod be?' kérdi a pap. 'Ha nem hiszed, számláld meg, és ha nem úgy lesz, felelek érte', szól a hodsa. Előáll a harmadik pap és így szól: 'Ha az én kérdésemre is megfelelsz, áttérünk mind a hárman.' — 'Kérdezz', mondja neki a hodsa. 'Hány szőrszál van a szakállamban?' kérdezi a pap. 'Annyi, a hány szőrszál a szamaram farkán van', feleli a hodsa. 'Hogyan sejtet?' kérdi a pap. 'Ha nem hiszed, számláld meg.' A papnak nem igen akaródzik. 'Ha ninesen hozzá kedved, — mondja a hodsa — jér, tépjünk egy-egy szálut a te szakálladból és egyet egyet a szamaram farkából, és akkor meglássuk.' A papok belátták, hogy le vannak győzve, és ott maradtak szolgálai a hodsának.

71. *Bir gön hoža bir bəjək tablağa üc dene erik çojoh beje armağan götörörkeu, joldā erikler o jana bu jana ojnar. Hoža darilob: sündi sizi jerim, ojnamaññiz der, jörödöke erikler ojnar. Hoža erijñ ilisini jer, birini tablatle beje götörör, önüne çor. Bejñ hošona gedöb çoz azca cirör. Hoža bir çad gön soñra bir çoz panzar alir, jine beje götörörken bir herēf hožaja eder: bunnari nerje götörijñ, hoža: beje götörijom. Herēf eder: in çir götörseñ daha eñ dir, hoža dazı birez in çir alob götörör, bej dazı bojorob in çirleri hožaniñ başına corollar. Hoža sevinör. Bej: niçün sevinijñ dedikte, hoža: bir çoz panzar getörijordom, ener panzar getörējdim, kändi başım jarilirdi, demis.*

71. Három nagy szilvaszemet tesz egyszer a hodsa egy deszkalapra és viszi a bejnek ajándékol. A mint az úton ide-oda gurulnak, megharagszik a hodsa a szilvákra, kettőt megesz belőlök, és egyet elvisz a bejnek. A bej szívesen fogadja és megajándékozza a hodsát. Egy pár nap múlva répát akar vinni a bejnek, és a mint halad az úton, kérdi tőle egy ember, hogy hová viszi a répákat. 'A bejnek viszem' feleli a hodsa. 'Füget vigyél inkább', ajánlja neki az ember. A hodsa szót fogad, füget vesz és azt viszi a bejnek. A bej fogja a fügeket és a hodsa fejéhez csapdostatja. Örül ennek a hodsa. 'Min örvendezel annyira?' kérdi tőle a bej. 'Azon, hogy ha répákat hoztam volna, összezúzódott volna már a fejem', válaszolt a hodsa.

72. *Bir gön hoža jine beje geder, bej-de bunu ara götörör amma bir jörömez ata bindörör. Jaçmor jaçmağa başlaññe herkes atinñ özeñgilejerek çadər. Hožaniñ atı çadmaz, Hemen çamasirini çizarob altına alir. Jaçmor dindikte çoroža geñöh beje jetisör, bej sañob: islaumadiñ-mi der. Hoža: bu at pek geskin oldoçondan beni oçordo islaumadim, der. Bej bu atı baş tavlağa baçladir. Bir gön bej jine ara gidöb o belli ata gendö lüner, hožajı başya ata bindörör, jine jaçmor jaçob herkes çadər, Bej ol atla çalob islanir. Hožaniñ süzöne darilob ertesni gönö hožajı çazırob: saña jaçısır-mi jalam señlejöh beni jaçmorda islatññ. Hoža: a bejim niçün darilirsñ, heç azññ joçmo, sende benim gibi çamasirini çizarob jaçmur dindikte çoroža geñej idñ, demis.*

72. A bejt látogatta meg egyszer a hodsa, a ki magával viszi vadászatra, és ráülteti egy esőkönnyös lóra. Eső kezd esni, mindenki megsarkantyuzza a lovát és vágat, csak a hodsáé nem akar menni. Úgy segít magán, hogy leveti a ruháit és maga alá teszi. A mint megszűnt az eső, ismét felölti a ruháit és utóléri a bejéket. Csodálkozik a bej, hogy meg nem ázott a hodsa. 'Olyan szilaj ez a ló, — mondja a hodsa — hogy csak úgy repült velem és meg nem áztam.' A mint haza érnek, a főistállójába kötteti a bej ezt a lovat. Nemsokára ismét vadászatra mennek, maga a bej ül rá a lóra, és a mint ismét megered az eső, mindenki olvágtat, csak a bej ázik meg a esőkönnyös lován. Megharagszik a hodsára, másnap magához hivatja és szemére hányja, hogy hozzá nem illő hazudozása miatt megázott. 'Miért haragszol bejem?' — mondja neki a hodsa. — 'Ha eszed lett volna, neked is magad alá kellett volna venni a ruháidat és nem áztál volna meg.'

73. *Bir gön hožaja bej salix gänderöb deñnek ojnamağa çazırır. Meñer hožaniñ çoja bir ötozö varmis: çerleñöh üzetine bünar, ojon jerine geder. Orada olannar bunu göröh göleller; bej: eñ hoža bu ölöze ne iñün bindññ, bu sehirdir-mi der. Hoža: ben bunuñ hožajı iken sehirdijñni göröme at jetisemezdñ, demis.*

73. Hirnököt küld a bej a hodsához, és verseny futtatásra hívja meg. Egy nagy ökre volt a hodsának, megnyergeli, ráül és elmegy a játék helyre. Amint az ott levők meglátják, nevetni kezdenek. Kérdi a bej a hodsától, hogy miért ült az ökrere, hisz az nem futtat. Így felelt a hodsa: 'még borju korában láttam, úgy futott, hogy ló nem érte utól'.

74. *Temirleñk hożaniñ eji sözönö almaz içün ağırlamağa çağırır. Hoża daşı eşsejine binöb mullasile geder. Temirleñk büña jir gösterör. Hoża bazar ki Temirleñk bir ajağınî munderiñ altına sozmoş; meñer bir ajağı topal imiş. Hoża daşı bir ajağınî munderiñ altına sozar. Temirleñk řizob gendö gendöne: ben topal-ım, neji sene ve bir zan-ım dijerek hożaja: seniñ eşsekten nereñ řalir dedikte: işde bu munderde otordořom dir, dedikte, zan daha çoř darilöb büni inžideřek olor. Hele jemek vaztı bunnar jemeje bařlallar. Hemen Temirleñk hożaniñ üzerine tñsürir, hoża: zanım böjle jaymaz řubat dejl-mi dedikte, Temirleñk: bizim řeherde řubat dejldir der. Hoża-da bir osroř öker. Temirleñk jañazloř dejlmî dejö soronža: bizim řeherde jañazloř dejldir, der. Hele jemekler jenilöb kajceter içildikten soñra řařob geder. Jolda Mulasi: niñün jillendiñ bu řubat oldo, dejönže, hoża: imam osoronža řamat sıcar, demiş.*

74. Meghívja egyszer a hodsát Timurlenk, hogy egy-két tréfaszót halljon tőle. A hodsza felül a szamarára és elviszi a mol-láját is. Timurlenk helylyel kinalja meg őket. Látja a hodsza, hogy a sáh a párna alá dugja a fellábát; tudvalevőleg sánta volt a fellábára. A hodsza is úgy tesz, ő is a párna alá dugja a fellábát. Bosszankodik a sáh, hogy ő sánta is, meg szultán is, és rászól a hodsára, hogy miben különbözik egy szamártól. „Abban — mondja a hodsza — a mi a párna alatt van.” Ezen még jobban bosszan-kodik és felteszi magában, hogy visszafizeti neki. Elérkezik az ebéd ideje, hozzálátnak az evéshez. Timurlenk ráprüsszent a hodsára. „Nem illik ezt tenni sáhom”, mondja a hodsza, a mire a sáh azt feleli, hogy a mi városunkban ez nem szégyen. Erre elszel-enti magát a hodsza. „Neveletlenség”, mondja erre a sáh, a hodsza azt feleli rá: „a mi városunkban ez nem neveletlenség. Megeszik az ételt, megiszszák a kávé, a hodsza elindul útjára. Az úton kérdi tőle a molla, hogy miért eresztett szelet, illetlenség volt tőle. Azt felelte rá a hodsza: „Ha az imám elszelenti magát, a község oda is rezelhet.”

75. *Bir gön hoża bir řaz piřiröb žane götürörken jolda řarnî ařıřob řaziñ bir budunu řaparob řer. Xaniñ janına gelöb řazi öñöne řor. Xan gördökte benimle eñleniřor dejö žani řiřilir: hanî bunnüñ bir ajağı nerje getti dedikte, hoża: bizim řeheriñ řazları birer ajağı olor. Eñer inanmazsañ poñar bařlılakı řazlara bař der. Meñer poñariñ bařında bir säre řaz varmiş, hepesi birer ajağ*

üzerine dormořlar. Hemen Temirleñk nihter bařıñı çağıröb davolları vormasiniñ hojoror. Davollar calınmağa bařlañınže řazlarıñ hepesi iki ajağı olollar. Xan: gördön-mö dedikte, hoża: eñer o čomayı sen jeseñ, dört ajağı olordoñ, demiş.

75. Libát sütött egyszer a hodsza, és a mint a kánhoz tart vele, útközben megéhezik, és az egyik libacszobot megesz. Aztán oda jut a kán elé, és elibe teszi a libát. Meglátja a kán a csonka libát, és kérdi tőle, hogy hol a fellába. „A mi városunkban csak fellába van a libának, — mondja a hodsza — ha nem hiszed, jér es nézd meg ott őket, a forrás vizénél.” A forrásnál épp ott volt egy sereg liba, fellábon állott valamennyi. Timurlenk hivatja a földob-sát és ráparancsol, hogy üssön egynehányszor a dobjára. Alig hogy megtörténik, két lábba állanak a libák. „No látod”, mondja a kán. „Ha te rád vernék azt a dobot, négy lábúvá válnál”, felelt a hodsza.

76. *Hoża řadi iken iki adam gelöb dellor ki: bu adam benim řolayimî isirdi, obör adam: gendö isirdi, ben isirmadim der. Hoża birezden gelñiz ben siziñ sözönözö keşejim der. Bunnar gedünže hemen hoża řapoğı řapajib řolayimî dotob isirmağa čaliřırzan aržası üstüne döşöb bařı jarilir. Bařına bir bez sararař řapoğı ačar, řerine otoror. Ol adamlar geldikte: behej adam gendö řolayimî isirma dejl döşerde belki bařı bile jarilir, demiş.*

76. Mikor bíró volt a hodsza, két panaszos jött fel hozzá. Az egyik azt mondta a másikáról, hogy „a fülembé harapott”; a másik meg azzal védekezett, hogy „nem én haraptam, maga harapott a fülembé.” A hodsza azt mondja nekik, hogy jöjjenek később, majd ítélkezik aztán. A mint elmennek, becsukja a hodsza az ajtót és a mint megfogja a fülét, hogy bele haraphasson, hátára esik és jól megüti a fejét. A sebet begöngyöli és ismét kinyitja az ajtót. A panaszosok megjelenvén, így szól hozzájuk: „a maga fülembé nem haraphatott, mert elesett volna és a fejét is betörte volna.”

77. *Bir geže hoża evinde řatarzan řaposniñ öñönde bir göröltö řapar. Hoża: řař řari muma jay, görejim ne dir, dejönže řarisi: otor be adam neñe gerek elñ göröltösö der. Hoża diñlemejib řorjanî aržasına alob diřarı čiřünže biri řorjanî řapob řačar. Hoża titre-jerek içeri girer, řarisi: eñendi göröltö ne imiş dedikte, hoża: göröltö bizim řorjanüñ bařına, řorjan getti göröltö bitti, demiş.*

77. A mint fekszik egyszer az ágyában a hodsa, nagy zajt hall a kapuja előtt. Odaszól a feleségének, hogy keljen fel, gyújtson gyertyát, hogy szétnézhessen odakünt. Az asszony azt mondja neki, hogy sohse törődjék vele. A hodsa nem fogad szót, magára teríti a paplanját és a mint kimegy benne, valaki lekapja róla és elfut vele. A hodsa dideregve tér vissza, és mikor kérdi a felesége, hogy miért lármáztak odakünt, így felel a hodsa: 'Úgy látszik, a mi paplanunkon veszték össze. A mint elvették a paplant, vége lett a lármának.'

78. *Bir gön hoşaja çarışi der ki: efendi şu oylanı al-da ben şu işi göreyim. Hoşa daşı oylanı alob geđdirirken hoşanıñ üstüne işer. Hoşa daşı oylanı jire indirerek üzerine işer. Çarışi: be adam niçün bøjle ettiñ dedikte, hoşa: eñer başşası idejdi ben siçardım, demiş.*

78. Azt mondja egyszer a hodsának a felesége, hogy: 'fogd ezt a gyereket, míg elvégzem a dolgom.' A hodsa elveszi, és mialatt járkül, összevizezi a gyerek. Leteszi a gyereket a földre és ő is rávizell. 'Ha másé lett volna, akkor rárezeltem volna', volt a hodsa válasza.

79. *Bir gön hoşanıñ çarışi çamaşır jojob hoşanıñ zibiniñi başşaja asar. Geşe oldoşta hoşa görür-ki başşada bir kımse var, çarışına: şu benim oşoma jajımı getür der. Çarışi getürdökte homen oşo atob zibini vordoşo gibi çapajob jatar. Birde göndöz oldoşta görür ki gendö zibini imiş, bir jandıñ bir jana delimmiş. Çöz şükür tañrım, eñer ben içinde olajdım, çözdün öñördüm, demiş.*

79. Fehér ruhát mosott a hodsa felesége, és a kaftán kiakasztotta a kertre száradni. Éjfél tájban kiment a hodsa és látja, hogy valaki van a kertben. Kéri a feleségétől az ijait, nyilait. A felesége odaadja neki, keresztüllövi a kaftánt, aztán becsukja az ajtót és lefekszik. Reggelre kelve látja, hogy az ő kaftánját lőtte keresztül az ijjával. 'Hála neked oh Allah, — szólta a hodsa — ha benne lettem volna, reg meghaltam volna.'

80. *Hoşa ders oşotmaşa gedecken cemendere biner bazar ki mullaları arşada çalılar. Bøjle olmaz deşerek tersine biner; mullalar: efendi niçün bøjle edeñ dedikterinde, hoşa: eñer doşru binersem siz arşamda çalırışınız, bøjle binmek jajışır, demiş.*

80. Leczkere készül egyszer a hodsa, és a mint ráül a szamarára, látja, hogy elmaradnak tőle a mollák. 'Így nem lesz jó', gondolja magában és visszajára ül a nyergére. Kérdik a mollák, hogy miért ül így megfordítva. 'Azért, — válaszol a hodsa — mert ha egyenesen ülnék, a hátam megett maradnátok.'

81. *Bir geşe hoşa jatarşan eñiniñ üzerinde bir oşro gezer oldoşono işiderek: a çari ben geçen geşe ere girmek istedişimde bu duajı oşojob ajiñ işiřina jaişışib başşadan indim der. Oşro işidob birez soñra hoşanıñ oşodoşo duajı oşojob ajiñ işiřile başşadan aşşarı iner. Hoşa daşı çāşob oşronob jayşısına sarılır, çarışına: tez mamu jay, oşrojo dottom deşönşö, oşro: kerem et efendi erme, o dua sende bu aşıl bende iken, çöz jaişilirim, demiş.*

81. Egy éjjel, mialatt már feküdt, hallja a hodsa, hogy tolvaj járkál a házon. Így szól a feleségéhez: 'A mult éjjel, a mikor haza akartam jönni, ezzel az imádsággal a holdvilágba fogózkodtam és a kéményen át leszálltam.' A tolvaj, a mint ezt meghallotta, elmondja a hodsa imáját és a holdvilágnál a kéményen át leszáll. A hodsa felkel, torkon ragadja a tolvajt és odaszól a feleségének: 'Gyujts hamar gyertyát, megfogtam a tolvajt.' A tolvaj így rimánkodik a hodsának: 'kegyelmezz effendim, azzal a te imáddal és az én eszemmel sokat tévedek.'

82. *Hoşanıñ bøjök bojnoşo bir öñözö çarmış, şöjle ki iki bojnoşo araşında otormoz ola bitörmöş. Öñöz her gön her geleden getdikçe: buanıñ bojnoşo araşında atormam deşö istek edermiş. Bir gön hoşa öñözö jatarşan görüb: haj sırasını boldom dişerek iki bojnoşo araşında atordöşta hemen öñöz çāşob hoşajı jire atar; hoşanıñ oşlı başşandan gidob bir zaman bajılır çalır. Çarışi gelob başı nşunda aşlarşan, hoşa gözlerini açob: aşlama çari, çöz sıřıñdı çektim amma hele şimdi isteşimi aldım, demiş.*

82. Egy nagy szarvu ökre volt a hodsának, úgy hogy a két szarva közzé le is lehetett ülni. Nagy kedve támadt a hodsának, hogy a szarvai közé üljön. Egyszer a mint feküdt az ökor, felhasználta az alkalmat és odaült. Az ökor azonban felkel, és úgy a földhöz veri a hodsát, hogy eszméletét veszítette. Oda jön az asszony, és a mint siratja az urát, kinyitja a hodsa a szeméit és így szól: 'Ne sirj asszony, sokat szenvedtem életemben, de most megkaptam, a mit akartam.'

83. *Bir gön hojanî evine bir zîrsîz girôb çarîsî: efendî evde zîrsîz var dedikte, hoşa: hiç tınma nola ki bir nesne bala elinden alırım, demîş.*

83. Tolvaj lopózkodik egyszer a hodsa házába. 'Efendim, tolvaj van a házban', mondja az asszony az urának. 'Meg ne moeczanj, — felel vissza a hodsa — hátha talál valamit, és akkor elveszem tőle.'

84. *Bir geşe hoşa çarîsîle jatarzan: efendî azaşş öte gît der. Hoşa daşî çâşob pahuşlarîni geşob iki gön gittikten soñra bir adama oçraşob: çar benim çarîma saşle daha gîdeşim-mî joşsa jetermî, demîş.*

84. Egyszer a mint együtt volt a hodsa a feleségével, azt mondja neki az asszony, hogy menjen odébb. Felkel a hodsa, felveszi a papucsait és megy, megy, két napig meg sem áll. Találkozik egy emberrel, és azt mondja neki: 'Menj és kérdezd meg a feleségetőtől, hogy még menjek-e, avagy elég lesz-e már.'

85. *Bir geşe hoşa: bire aman çâş çarî mumu joş gönölöme bir sôz geldî jazajım der. Çarîsî mumu jayşlışta jazî tazîmîni getörôb hoşa daşî jazar. Çarîsî: çarîm efendî jazdîşşîni oço-da dîneleşim deşonşe, hoşa: jeşil jupraz araşında çara taroş çîşil borno, demîş.*

85. Felkelti egy éjjel a hodsa a feleségét és azt mondja neki: 'Kelj fel, gyujts gyertyát, egy szó jutott eszembe, hadd írom fel.' Az asszony felkel, gyertyát gyújt és odahozza az íróeszközt. A hodsa ír valamit. Kéri az asszony, hogy olvassa el neki, a mit leirt. Ezt olvassa a hodsa: 'Zöld levél között fekete tyuknak piros orra.'

86. *Hoşa kusta olob çonşo çarîlarî joşlamaşta gelâller. İşlerînden bîrsî: tañrî bîlôr amma sen ülörsôn, üzerrîne ne deşe aşlajalîm dedikte, hoşa: sîkîşe doşmazdî deşî aşlajîn, demîş.*

86. Beteg lett egyszer a hodsa, a szomszéd asszonyok látogatni jönnek. Egyikök így szól: 'Isten tudja ugyan, de meg fogsz halmi. Mit mondjunk majd, ha elsíratunk?' Azt feleli a hodsa: 'Azt sirassátok, hogy telhetetlen voltam veletek.'

87. *Hoşa her gön evine şîşer getörôrmôş. Çarîsî oñnaşîle jeşob hoşanîñ önöne hamor manşasî çormoş. Hoşanîñ jörşî şîşilob der ki: ben her gön şîşer getörîşim nerşe gedîşor; çarîsî: kedî çarîşor dedikte, hemen hoşa çâşob paltajî dolaba saşlar. Çarîsî: paltajî neşleñ efendî dedikte, hoşa: kedîden saşlarîm der. Çarîsî: kedî pal-*

tajî neşler, dedikte hoşa: iki aşcalîş şîşere göz dîken çîşç aşcalîş paltajî almaz-mî, demîş.

87. Máját szokott volt a hodsa haza hozni. Az asszony a szeretőjével megette. a hodsanak pedig valami tézstafélet adott. Megunja a hodsa, és így szól a feleségéhez: 'Hová lesz mindig az a máj, a mit hozok?' Azt feleli rá az asszony, hogy a macska kapja el. Erre fogja a hodsa és a baltát a szekrénybe rejti. 'Mit esimálsz a baltával?' kéri a felesége. 'a macska elől rejtegetem', mondja a hodsa. 'Minek a macskának a balta?' kéri az asszony. 'Ha egy két akesa értékű májra is feni a macska a fogát, hogyné feltenem tőle a negyven akesianyi baltámat', feleli a hodsa.

88. *Hoşanîñ bir aşcasî varmîş, her gön çarîşîndan gîşler îmîş. Bir gön çarîşî hamama gîder, hoşa evde jalinîş çalob aşcasî bir kôşeşe saşlar, gerâ eekîlôb: dotalîm ki ben ülöşm, îşde doran aşca dîr, demîş.*

88. Egy akasája volt a hodsanak, rejtegette a felesége elől. A fürdőbe megy egyszer az asszony, és egyedül lévén a hodsa, egy zugba rejti el a pénzt. 'Ha meghaltam — gondolja magában a hodsa — legalább pénz is marad utánam.'

89. *Bir gön hoşanîñ çarîsî çamasîr jomaşta daş başîna geder, sabînî meşdana çâşob çamasîra başlar. Hemen bir çara çarşta gelôb sabînî çâşob geder. Çarîsî: behêş efendî jeşîş çarşta sabînî çaptî dedikte, hoşa: a çarî sen heç tınma, amîñ üştü bîzden çîrî dîr, varşîn gendûşônî joşlaşîn, demîş.*

89. A folyó partjára megy egyszer a hodsa felesége, hogy fehérruhát mosson. Leteszi a szappant és hozzá lát a mosáshoz. Egyszerre csak leszáll egy fekete holló és elkapja a szappant. Kiáltja az urának, hogy fusson a holló után. 'Ne bántsd, — mondja a hodsa — piszkosabb az mint mi, hadd mosakodjék meg ő is.'

90. *Bir gön hoşa île arradî sôz bir oleller ki her jedî gönde bir kerre barabar jatsînar. Hoşa der ki: a arrat benim îşîm çoştor, jedînşî gön oldoşta benim sarîşîmî jûkûñ üştüne çoj. Bu sôz üzerrîne bir geşe jedînşî o bellî geşe deşlîken çarînîñ şanî sîkîş îsteşob, sarîşî jûk üştüne çor. Hoşa: bu geşe jedînşî geşe deşlî der, çarîsî: jedînşî geşe dîr der. Hoşa: a çarî bu evde ja jedînşî geşe dorson ja ben dorajîm, demîş.*

90. Egyszer abban állapotik meg a hodsa a feleségével, hogy minden hetedik napon együtt fognak hálni. A hodsa így szól: 'Nekem sok a dolgom, a hetedik napon tedd mindig a turbánomat a tartójára.' Egyszer egy este, nem volt még a hetedik, a tartóra teszi az asszony az ura turbánját. A hodsa azt mondja, hogy nincsen még hét napja, az asszony pedig erősítgeti, hogy van. Erre így szól a hodsa: 'Vagy a hetedik napnál állapotjunk meg, vagy én állapotok meg.'

91. *Bir gön hozaniñ jarisi çoñšo jarilarla su başına camaşır jayğamağa gedeller. Meñer ul jajlanıñ böjörö daži gezmeje cizmiş. Bunnariñ janına gelüb bazar. hozaniñ jarisi: ne bazarıñ bire aléay horef der. O adam: bu avrat kimin dir dežo sovar: işlerinden birisi: hozaniñ avratı oldoşono soñler. O adam daži ertesi gön hozajı getördöb: avradıñ baña getör der. Hoşa nedežeksön, dedikte: aña bir nesne dežejejim der. Hoşa: sen baña de ben-de aña dežejejim, demiş.*

91. Fehérruha mosni megy el a hodsa felesége, a szomszéd asszonyokkal együtt. Ott sétálgatott akkor a falu nagyja is. Oda megy az asszonyokhoz és nézegeti őket. 'Mit nézel, te aljas ember', rivall rá a hodsa felesége. Kérdi az ember, hogy kinek felesége ez az asszony; megmondják neki. Másnap hivatja a hodsát és meghagyja neki, hogy hozza el neki a feleségét. 'Mit akarsz tőle?' kérdi a hodsa. 'Valamit akarok neki mondani', mondja az ember. 'Te mondd nekem, és én majd visszamondom neki', válaszolt a hodsa.

92. *Bir gön hozaniñ ořlona badılğan ne dir deller. Ořlan: göző ačılmadız sıvırız jarisi dir der. Hoşa: işde bu gendönön bolmasi dir, ben öhretmedim, demiş.*

92. Egyszer azt kérdik a hodsa fiától, hogy mi az a patlidsán. A fiu azt feleli, hogy egy ki nem nyillott szemölcsnek a magzatja. 'Ime, ezt maga találta ki, nem én tanítottam rá', szólta a hodsa.

93. *Bir gön Sıvri-hısare bir çañlı gidermiş. Hoşa daži evinden şılbağ (şılbağ) çızob hemen çañlıja biner gider. Gañlışılbar daži Sıvri-hısare jaylaştızte: şehere hoşa gelijor dežo, bir adam gönderül-ler. Şeherden hozaja bir çoz gışler çarşo çızallar, birde hozajı çır-şılbağ görönze, hozaja: bu ne dir deller. Hoşa: sızi pek sevdiğimden gežejejimi onottom, demiş.*

93. Egy kétkerekű koesi ment egyszer *Sıvri-hısar* felé. A hodsa, a mint meglátja, azon meztelen kilép a házából és ráül. A koesi gazdája, a mint közeledik a városhoz, előre megizenteti, hogy jön a hodsa. A városból sokan jönnek a fogadására, és a mint meglátják, hogy meztelen, kérdik tőle az okát. 'Annyira kedvellek benneteket, hogy öltözködni is elfelejtettem', válaszolt a hodsa.

94. *Meñer hozaniñ başı kel imiş, birde berbere traş olub ajneje bir azca brazır. Bir çac gön soñra jine traş olub ajnajı öñüne çoj-dožta, hoşa: benim başımın jarisi kel dir, iki traş bir azcaja olmaz-mı, demiş.*

94. Tarfejü volt a hodsa, és a mikor a borbélynál beretválkozott, egy akcsát tett a tükröre. Néhány nap múlva megint beretválkozni jön, és a mint elibe tartják a tükröt, így szól: 'A fejem egyik fele kopasz, egy akcsáért két beretválkozás illet meg.'

95. *Bir gön hoşa bir çac adambarile baloz dotmaza gedeller, deñize a7 atallar. Hoşa daži gendönö ařın ičine atar. Hozaja neñledin dediklerinde, hoşa: ben gendömü baloz sandım, demiş.*

95. Halászni megy néhányad magával a hodsa, és halót vetnek a tengerbe. E közben beleveti magát a hodsa a halóba. 'Mit csinálsz?' kérdik tőle a többiek. 'Azt hittem, hogy hal vagyok', válaszolt a hodsa.

96. *Bir gön semt çozozlari bir böjök açaş altında toplanob otorollarzan bazzallar ki hoşa gelijor. Bir birlerile birleşib: gelin hozajı açaşa çızaralim-da pabozlarini alalim deller. Hoşa geldikte bunnar: bu açaşa kımse çızamaz deller, hoşa: çızarım der. Çızamazsin deller. Hemen hoşa ateklerini beline soğob pabozlarini çoj-nona çor, çızmağa başlajınja: pabozlari ne japaşaksın, niceñ bara-barında aldın demelerine, hoşa: belki andan öte jol vardır, janında bolonmasi daha eji dir, demiş.*

96. A helység gyerekei egy fa alatt gyülekeztek össze, és mialatt játszadoznak, látják, hogy a hodsa jön. Legott összebeszélnek, hogy felmászatják a fára, a papucsait meg azalatt ellopják. Oda ér a hodsa és azt mondják neki, hogy senki se tud arra a fára felmászni. 'Én felmászok', mondja a hodsa. Azzal az övébe dugja a kaftánja széleit, a papucsait meg a hónalja alá csapja és kezd a fára felmászni. 'Minek a papucs, miért viszed fel?' kérdik tőle.

„Jobb, ha velem van — válaszol a hodsza — talán túlfelől is útra talállok.”

97. *Bir gön göjden bir göjle hojaja bir doušan getörör. Hoja göjlejö ağırlajob corba jedirör. Bir hafta soıra jine gelör, hoja jine ağırlar. Bir 7aē gön soıra birez adamlar gelöb 7onox olmaz isteller. Hoja: siz kimler siñiz dedikte, onnar: biz doušan getören adamın 7onşoları-jiz deller. Hoja bunnara daži ağırlıx eder. Bir 7aē gön soıra gene bir 7aē adam gelör, hoja: kimler siñiz dedikte, onnar: doušan getören adamın 7onşolarınıñ 7onşolarıjiz deller. Hoja: hoş geldiniz deşob bunnarın öñlerine bir ba7raē su getörör. Bu ne dir dediklerinde hoja: bu douşarın sujunıñ suju dir, demış.*

97. Egy nyulat hozott egyszer egy paraszt a hodsának. A hodsza megvendégeli és levessel kínálja meg. Egy hét multán újra jön, a hodsza ismét megvendégeli. Néhány nap leteltével ismét megjelenik nála néhány ember, és vendégekül kínálkoznak. „Kik vagytok? kérdezi tőlük. „Mi a nyulat hozó embernek a szomszédjai vagyunk”, felelik. A hodsza ezeket is megvendégeli. Nemsokára megint csak jön néhány ember. „Hát ti kik vagytok?” kérdi tőlük. „Mi annak a nyulat hozó ember szomszédjainak a szomszédjai vagyunk”, felelik. A hodsza üdvözli őket és kis idő multán egy nagy bogrács vizet fálaltak elibök. „Mi ez hodsza?” kérdik tőle. „Ez annak a nyul levesének a levese” felelt a hodsza.

98. *Bir gön hoja čif sörerken bir toşba7a dotob bo7azına bir ip da7ob beline azar. Toşba7a ba7ırır, čabalar, hoja: čoz ba7ırma sen-de čif sörmek öñrenörson, demış.*

98. Szántás közben egy békát fogott egyszer a hodsza. Madzagot köt a szájába és odaköti a derekához. A béka ugyanesak szabadkodik, de a hodsza rákiált: „Maradj veszteg, tanulj meg szántani te is.”

99. *Bir gön hoja evlenejek olor, dernek 7orolob 7onşolar gelöller, jeşob iemeje başlallar, hojaja: gel sen-de je demezler. Hoja darılob başını alır, bir janına geder. Gerdek geşesi olob hojaji arallar botamazlar, paz jörekli oldo7ono aıtallar. Her birerleri bir janna gedöb hojaji arallarıyan bir köşede bolollar. Gel hoja nerje gedijön dediklerinde, hoja: düñün aşını kim jedise ol gerdeje girşön, demış.*

99. Házasodik egyszer a hodsza, és a lakodalom estéjén jön-

nek a szomszédok, és evéshez, iváshoz látnak. A hodsát meg se kínálják, és ezért úgy megharagszik, hogy ott hagyja őket és elmegy. Lefekvéskor keresik, kutatják a hodsát, de nem találnak rá; azt hiszik, hogy szégyellős. A hány annyifelé keresi, míg végre ráakadnak. „Hová indultál?” kérdik tőle. „A ki a lakodalmi ételből evett, az feküdjek is le”, szölt a hodsza.

100. *Bir gön hoja dököse gederken čeri ile bir jire 7onob atlarını ba7lallar. Gendöz oldo7ta hoja ol deñli atlar icinde atını aramış isede bulamamış. Hemen eline bir odon alob; adamlar atımı jüirdinüz sizden isterim, dijerék ba7ırır. Herkes gölöşob atlarını aıtallar, hojanın atı jalınüz 7alob, hoja görerek hemen tez sa7 a7a7ını özenğije 7ojob tersine iner. Hoja nicün böjle tersine bindin, dediklerinde hoja: ben ters deşim, belki at ters-ve solaz dir, demış.*

100. Vendégségbe megy egyszer a hodsza, és odaköti valahová a lovát. Másnapra kelve, keresi a sok lő közt a magáét, de nem akad rá. Kezébe vesz egy fát és kiáltoz, hogy adják elő az ő lovát. Mosolyognak az emberek, és amint mindenki előhossa a lovát, a hodsáé is ott van gazdátlanul. Fogja a hodsza, jobb lábát ráteszi a kengyelre és visszájára ráül. „Miért ültél úgy fel?” kérdik tőle. „Nem én ülök visszájára, — mondja — talán a lő van visszásan és balog.”

101. *Hojanin si7irdlerinden birisi habes imiş, adına Hammat dellermiş. Bir gön hojanın üzerine mörekeb dökölör. Bu ne dir dediklerinde, hoja: bizim Hammat o7ama7a geē 7alob jetişejim deşü si7irtmâş terlemiş oldo7oudan, üzerime teri damladı, demış.*

101. A hodsza egyik tanítványa abessziniai volt, Hammatnak hívták. A hodsára egyszer ráömlött a tента, és mikor kérdik a hodsát, hogy mi történt, azt felelte: „Hammat elkéselt egy kissé a leczkeröl, és a mint sietett, hogy idejére itt legyen, úgy megizzadt, hogy a gyöngye rám esepegett.”

102. *Bir gön hoja öböt öskemlesine si7ob der-ki: ej müslüman-nar size bir öhödüm vardır, söñle ki o7loñoz olorsa sa7ının adını Eşob 7omajın. Nicün deller, hoja: 7ollanıla ip olor, demış.*

102. Egyszer a szöszökre lép a hodsza és így szól: „Azt tanácsolom nektek oh müszülmánok, hogy ha fiatok születik, ne nevezétek el Eşubnak. „Miért?” kérdik tőle. „Azért, mert a sok használatban ip (kötél) talál belöle lenni”, feleli a hodsza.

103. *Bir gön hoşa aptas alırgan su jetişmez, bir ajaşı çoro zalır. Namaza başladıyza çaz gibi bir ajaş üzerine doror. Efendi nedeñ, dediklerinde : bu ajaşımıñ aptası joztor, demiş.*

103. Abdesztet vesz egyszer a hodsza, de nem futja ki a víz, és szárazon marad a fél lába. Az imádkozásnál fél lábbon áll, akár a liba. „Mit csinálsz?” kérdik tőle. „A fél lábamnak nincs abdesztje”, feleli a hodsza.

104. *Bir gön hoşaja bir çouoç gelüb o geşe jatıllar. Geşe jarısı hoşaja : saş janıñda mum vardır getür-de jayalım, dedikte hoşa : behej adam sen deli-mi oldoñ, ben çarañlıyza saş janımı ne bilejim, demiş.*

104. Vendég jön egyszer a hodsához, és ott marad éjszakára. Éjféltkor felébred és így szól a hodsához: „Jobb kezédnél gyertya van, hozd ide, hadd gyujtom meg.” — „Tán megbolondultál, — feleli a hodsza — mit tudom én a sötétben, hogy merre van jobb felől.”

105. *Bir gön hoşaja seniñ jıldızıñ ne dir deller. Hoşa : teke dir der. Aj efendi jıldızlarda teke joztor deller. Hoşa : ben çozoz iken anam jıldızıma baştırdı idi-de oçlaz dir dedilerdi der. Hoşaja : eji amma oçlaz teke deñl dir dediklerinde, hoşa : be saşızınar o gön-den bu gönedeç çırz elli yıl oldo, oçlaz teke olmađı-mı, demiş.*

105. Kérdezik egyszer a hodsától, hogy mi az ő csillaga. „Kosbárány”, feleli a hodsza. „Hisz ilyen nevű csillag nincs is”, mondják neki. „Mikor még gyermek voltam, anyám megnézte a csillagomat, és akkor kosbárányt mondtak”, szólta a hodsza. „A kosbárány nem egy ám a kossal”, mondják neki. „Oh együgyűek, — feleli a hodsza — negyven éve, hogy az volt. Azóta csak válhatott belőle vén kos.”

106. *Hoşa Sivri-hisarda imam iken su-başıle döhoşör. Su-başı öldökten soñra götürüb gömeller. Hoşaja : gel efendi bu ötüje ozo dediklerinde, hoşa : başya gişi boloñ, o benimle darşın dir, sözümö dotmaz, demiş.*

106. Szivri-hiszárban imám volt a hodsza, és pere támadt a rendőrfőnökkel. E közben meghalt a szu-bási és temetésére készülnek. Hívják a hodsát, hogy imádkozzék a halottért. Azt felelte a hodsza: „Mást hívatok, én rám haragszik, nekem nem fog szót fogadni.”

107. *Bir gön iki adamıñ evleri bir birine bitişik olob iki eviñ ortasına bir it gelüb pisler. Bu iki çoušo bir birlerile çouça edüb : seniñ evine jayın dir sen çaldır, o biri : saña daha jayın-dir, var sen çaldır diyerek çouçajı uzadıllar, eñ soñra su-başıja gedeller. Meñer o gön hoşa daşı su-başıle göröşmeje gelmiş. Su-başı hoşaja : bunna-rıñ çouçadarını sen diñle der, hoşa daşı sözlerini diñlejöb : o soçaz deñli der. O adamlar evet deller, hoşa : ol bir soçaz dir, ne saña döşer ne bunna, ançaz su-başıja döşer, varşın o çaldırşın, demiş.*

107. Egymás mellett volt két embernek a háza, és a házak közé egy kutya esunyított oda. A két szomszéd veszekedni kezdett, hogy: „a te házadhoz van közelebb, te tisztítsd el”; a másik meg: hogy: „a tiedhez közelebb van, te takarítsd el.” Elvégre is a szu-bási-hoz mennek. Épp akkor a hodsza is látogatóban volt ott. A szu-bási azt mondja a hodsának: „Te hallgasd ki őket, hogy min ezivakodnak.” A hodsza hallgatja őket és kérdi tőlük, hogy nem az az utca-e. „De bizony”, mondják az emberek. „A másik utcában van, — mondja a hodsza — sem téged nem illet, sem a szomszédodat, hanem a szu-basit, ő hadd tisztítsa el.”

108. *Bir gön hoşa bir jire çoderken bir çobana oçrar. Çoban : bire adam sen hoşa-mı-sın der, hoşa : evet der. Çoban : baş şu jatan çanlara bir sorço sardom bilemediler, gel seniñle söz bir edelöm, eñer soraçarıma çarşılı çere bilirsen sorajım, deñisen, ben bilörüm dedikte, hoşa : sorçoñ ne dir der. Çoban : jini aj oblozta gücük olob soñra bişök tekerlek gibi olor, on beşinden soñra jine gücük olor, eski aji neçleler dedikte hoşa : bunıñ gibi nesneji bilemedim-mi, ol eski aji ozadıllar şimşek çapallar, görmezmişin-ki gök çörledikte çüñğ gibi parlar, deñünje çoban : saş ol hoşefendi eji bildiñ, ben-de öjle sanıjrdom, demiş.*

108. Egy juhászszal találkozik egyszer a hodsza. „Hé, ember, hodsza vagy-e?” kérdi tőle a juhász. „Az”, feleli a hodsza. „A földben fekvő telkektől kérdeztem valamit, nem tudtak megfelelni. Jer, és egyezkedjünk meg. Ha kérdéseimre megfelelhetsz, kérdezek; ha nem, a többit én tudom”, szól hozzá a juhász. „Mi a kérdésed?” kérdi tőle a hodsza. „Mikor a hold megújul, kicsinynyé válik, azután meg olyan nagygyá mint egy kerek; tizenöt nap múltán, mikor ismét kicsi lesz, mit csinálnak a régivel?” kérdi a juhász. „Ezt nem tudtad? — mondja a hodsza. — A régi holdat kinyújtják és villá-

mot csinálnak belőle. Nem látod-e, hogy mikor menydörög, úgy czikázik akár egy kard.' — 'Egészségben maradj, — mondja a juhász — jól megfeleltél. Én is így gondoltam a dolgot.'

109. *Hoşanıñ birez azçası olob bir gön evini jalıñte bolob bir jiri razaraz azçası gömer. Oradan rapoja varob bazar der ki: ben oyro olsam işle azça, deñob oradan cızarır başça jire gömer. Jine gönö inanmajob jine cızarır eviniñ öñünde bir depe varmıs, varob baxendan bir uzun sırıñ kesob azçası torbaile sırıñıñ depesine baylar, götüröb o depeje sırıñı dıker, aşıñı inob jozzarıñı bazar: adam 7us deñl ki uca-da bunuñ üstüne cıza, eñ jiriniñ boldom deñerek geder. Piññ biri hoşajı gözedirmıs, hoşajı gettiji gıbi depeje cızob azçası indiröb alır, sırıñıñ depesine-de birez sıñır tezeñi söröb gene sırıñı jirine dıkererek bazarıñ geder. Hoşajı azça gerek olob sırıñıñ janına gelöb ne görsön azça getmıs, sırıñıñ depesine-de sıñır majısı var: ben bu sırıñı adam cıyamaz derdim, meñer sıñır bile cızarmıs, bu bir bejenileñek şaşılazaz iş dir, demıs.*

109. Egy kevés pénze volt a hodsának, és mikor egyedül volt a házban, elásta a pénzét. Aztán gondolja magában, hogy: 'ha tolvaj volnék, ime megtalálnám a pénzt.' Azzal fogja, kivesszi a pénzt és másbóvá rejti el. Ebben sem nyugszik meg, ismét kivesszi. Egy domb volt a hodsá háza előtt. Kivág a kertjéből egy karót, annak a tetejébe köti a pénzét, a karót pedig a dombtetőre illeszti. Aztán leszáll a dombról, felnéz rá és így szól: 'Nem madár az ember, hogy oda felszálljon, ez lesz a legjobb hely.' Egy ember szemmel tartotta a hodsát, és alig hogy elment, felmegy a dombra és leveszi a pénzt. A karó tetejére ökörganajt ken, megint oda tüzi és elmegy. Pénzére volt szüksége a hodsának, odamegy, hát látja, hogy oda a pénze. A mint meglátja az ökörganajt, így szól: 'Én azt hittem, hogy nem is juthat ide ember, pedig ime egy ökör is oda juthatott. Csodálatos egy dolog.'

110. *Bir gön hoşajı evine gelörken bir 7ac mollaları oñrajob: efendiler bejoroñ bu geze baba corbasını tızde icelim der. Mollalar: pek güzel deñob hoşanıñ evine gelöller. Hoşajı 7arıñına eder: bir 7ac 7onoz getördöm bir bazarıñ corba vir-de jeñelim dedikte, 7arıñı: beheñ hereñ ne getördön ki corba isteñ der. Hoşajı: bari şu corba bazarıñıñı baña ver deñob alır, efendilerin janına gelör, efendilere: eñer 7ar ile pirinç olajdı size bu üsküre ile corab cızarazazdim demıs.*

110. Egyszer, a mint haza felé ballag a hodsá, találkozik néhány mollával és meghívja őket, hogy ő nála igyák meg a baba levest. A mollák megköszönik, és a hodsá házába mennek. A hodsá így szól a feleségéhez: 'Néhány vendéget hoztam, főzz egy bogrács levest.' Ráförmed az asszony: 'Hát hoztál valamit, hogy levest akarsz?' Veszi erre a hodsá a leveses bográcsot, oda megy vele a vendégeihez és így szól hozzájuk: 'Ha zsirom mog rizsem lett volna, ebben az edényben levest főzettem volna nektek.'

111. *Bir gön hoşajı evine otorozan rapoja bir adam razar. Kim dir o, dedikte: birez aşıñı gel bir deñejeñim var, der. Hoşajı dazı aşıñı inerek neñsteñ der, o adam: zühürd-üm jardom isterim, der. Hoşajı dazı: jozzarıñı gel der. Ol adam geldikte hoşajı: tañrı versin, der. Ol adam: niçün aşıñıda demediñ, dedikte hoşajı: ja ben jozzarıda iken, sen niçün demediñ, demıs.*

111. A mint a házában üldögélt a hodsá, kopogtat valaki a kapuján. 'Ki az?' kérdi. 'Jer le egy kissé, mondani valóm van.' A hodsá lemegy. 'Mit akarsz?' kérdezi. 'Szegény vagyok, alamizsnát kérek', feleli egy ember. Azt mondja neki a hodsá, hogy jöjjön fel. A mikor feljutnak, azt mondja neki a hodsá: 'Isten adjon.' — 'Miért nem mondtad meg oda lent?' kérdi a szegény. 'Hát te miért nem mondtad, hogy mit akarsz, mikor én voltam feñ?' felelt a hodsá.

112. *Bir gön hoşanıñ diñi-hellisi doñrañazmıs. Bir 7ac gön iskenle üzeline 7alır doñramaz, iceride 7adınnar deller ki: efendi heç ozomaz hümeznisiñ, gel birez oza-da bir oñlan doñsou. Hemen hoşajı sıñırdob cecıñje varob bir 7ac 7eriz alob getörör. Savoşoñ oradan deñö, icerije girdikte iskenleniñ altıno 7erizleri düköb: şindi oñlan görör-de oñnamazı cızar, demıs.*

112. Szülőfelben volt egyszer a hodsá felesége. Néhány napig a széken üldögél, nem tud szülni. Az asszonyok így szólnak a hodsához: 'Jer imádkozz egy kissé, hogy fiad megszülessék.' Fogja magát a hodsá, siet a bazarba és néhány diót vásárol. A mint visszasiet vele, a szék alá teszi a diókat és így szól: 'Ha a fiu meglátja, mindjárt előjön, hogy játszszek vele.'

113. *Bir gön hoşajı avratı inñitmek ister. Sıñaz corbajı orta jere 7ojob jine 7arıñı onodor. Bir 7aşıñz corbadan icer, bazarıñı janob*

gözlerinden jas gelör. Hoža: a çari noldoñ jozra çorba sıçay-mi, dedikte: joz efendi babam çorbajı coş severdi-de gönlöme o geldi, anıñ içün aqlardım der. Hoža dağı gerçek sanob çorbadan bir çakışız içönje bozajı janob aqlamaza başlar. Garisi: noldoñ, dedikte hoža: anıñ babam ölob-de sentñ saç galdırına aqlarım, demis.

113. Egyszer meg akarja a hodsát bosszantani a felesége. Forró levest tesz az asztalra, de elfelejti és a mint iszik belőle egy kanállal, úgy megégeti a torkát, hogy a könnye is megered. Mi lett, — kérdi a hodsza — tán forró volt a leves? — Dehogy, — szolt az asszony — eszembe jutott, hogy mennyire szerette apám a levest, azért könnyezek. A hodsza elhiszi, és a mint ő is lenyel egy kanállal a levesből, úgy megégeti a torkát, hogy sírásra fakad. Mi lett? kérdi a felesége. Azon sirok, — szolt a hodsza — hogy apád, anyád meghalt, te pedig életben maradtál.

114. Bir gön hožanıñ çarisi öhüt dernejine gedöb diñleñib, eve geldikte hoža: öhötjö ne söjledi der. Garisi: bir kimse çozasıle jatsa tañrı aña oçmazda bir ev japar dedı, der. Bunnar jattıçlarında hoža: dor imdi, oçmazda bir ev japalım deñib bir kerre billesör. Birezden soñra jine çarinñ žanı çylesmek isteñib hožajı: sen gen-diñe ev japtıñ, baña-da bir ev jap, dedikte: saña ev japmaz gelañ amma sen dormajob hissımlarına-da birer ev isteñezekisön soñra japtıñı başı darılıñ, gel ikimize bir ev jeter, demis.

114. Tanácsot hallgatni megy egyszer a hodsza felesége és a mikor visszajön, kérdi tőle a hodsza, hogy mit mondott a tanácsadó. Azt mondta — beszél az asszony — hogy a ki együtt hál az urával, annak az Isten egy házat épít. A mint lefeküdtek azt mondja a hodsza, hogy csináljunk egy házat és azzal párosodnak. Nemsokára megint párosodni akar az asszony és így szol a hodsához: Magadnak már készítettél házat, nekem is készíts egyet. Azt feleli a hodsza: Neked még készíthetnék, hanem te nem fogsz nyugodni és rokonaidnak is egy-egy házat fogsz akarni. Megharagszik az építő mester. Jer, elég lesz kettőnknek egy ház.

115. Bir gön hoža bir belik mullalara oçrajob bunnara: haj-dıñ bize gedlim diñerek eviniñ çaposona gelöb hoža içeri girer. Bunnar dişarda dorollar. Hoža çarisina: var şu hereşleri sac der. Gari çapaja gelöb: ne istersinüz dir, bunnar: hožajı isteriz der. Gari: hoža gelmedi der, bunnar: kındı geldi hem-de içeriye girdi,

deller. Gari: gelmedi diñerek laçirdiñ söndürdöñönö hoža joçarda diñlermiş, başını perenşereden çizarob: be adamlar, niçün laçirdiñi ozadijorsoñoz, belki eviñ çaposo ilı dir, o biriñden çizob gelmiş dir, demis.

115. Egy nap találkozik a hodsza a mollákkal, meghívja őket és együtt mennek hazafelé. A hodsza bemegy és mialatt a mollák künt várnak, azt mondja a feleségének, hogy kergesse el azokat az embereket. Az asszony kimegy és kérdi tőlük, hogy kire várnak. A hodsára, felelik. A hodsza nem jött haza, mondja az asszony. Velünk együtt jött, most lépett be, erősgetik a mollák. A hodsza a mint hallja felülről, hogy hogyan veszekednek, kidugja a fejét az ablakon és így szol: Hé emberek, miért veszekedtek? Hátha kettős kapuja van a háznak; az egyikben bejött, a másikon ki is mehetett.

116. Bir gön hožanıñ bir oçlo doçar: göbeñini sen kes eñiñ mutlu dur deller. Hoža: hoş ola deñi keserken göbeñini bütün bütün jirinden çoparob bir delik açılıñ. Neñledin dediklerinde, hoža: olma-disc götünön deliñi buradan olson, demis.

116. Fia születik a hodsának és azt mondják neki, hogy a köldökét ő vágja el, mert szerenesés a keze. A hodsza belenyugszik és a mint vágja, egészen leszakítja a köldököt, úgy hogy nyílás marad a helyen. Mit tettél? kérdik tőle. Ha másképp nem, hát alfelének legyen itt a nyílása, mondja a hodsza.

117. Hožajı oçlo: baba ben seniñ doçdoçono bilöröm dedikte anası darılob: ne söjleñ dir. Hoža çarisina: a çari sen söz çaris-tırma, oçlan zeñrek dir bilse-de ola bilör, demis.

117. Így szol a hodsához a fia: apám, én tudom ám a születésedet. Az anyja megharagszik ezért a beszédért. A hodsza azt mondja a feleségének: ne avatkozz belé asszony, esze van a fiának, lehet hogy tudja.

118. Bir gön Sicri-hisariñ çadisi bir baçda bajlımıs jatmıs; hoža Mullasile o gön gezmeje çizob, oraja gelör görör ki çadı bajlımıs jatar. Hemen çadınñ binişini alob arçasına gıjerek geđer. Gadı çızob görör ki binişı joz, jasazılarina: benim binişimi kimde bolorsanıñ getörön deñi, boçoror. Jasazılarda hožanıñ arçasında görerek alob hožajı çadıña getöröller. Gadı: ej hoža, bu binişı ner-den aldin dedikte, hoža: bizim Mullajle gezmeje çizmişim, bir

bağ-da bir softa bajılmış jatar, çiçi-da acılmıŝıdı, bizim Mulla iki gez japtı ben-de biniŝini aldım gejdım, ener seniñse ab, dedikte yađı benim dejdır, demış.

118. Szivri-hiszárnak a bírája egy kertben volt egyszer és ott elájult. Arra sétált éppen a hodsa a mollájával és a mint megpillantotta az ott fekvő bírót, elvette a kaftánját, magára öltötte és eltávozott vele. Magához tért a bíró és látván, hogy nincsen felöltöje, megbagya a hajduinak, hogy keressék és a kínél megtalálják, vezessék azt elő. A hajduk meglátták a hodsán, fogják és odaviszik a bíró elibe. „Honnan vetted ezt a ruhadarabot?” kérdi a bíró. „A mint a mollával sétélgattam — válaszolt a hodsa — egy elalélt szoftára akadtam, meztelenül feküdt ott. A molla kétszer gyalázta meg, én pedig a ruháját vettem el. Ha tied a ruha, vedd’ — „Nem az enyém’, válaszolt a bíró.

119. *Bir gön hođa bir su kenarında ojomayra jatar, gendiji ölmöŝ jerine çor. Bir heref gelöb: sujuñ geđidi bilmem ki nerden dir dedikte, hođa: ben sağ iken şuradan geçerdim, şindi bilmem nereden dir, demış.*

119. Egy víz partjára feküdt volt le a hodsa és holtnak tettette magát. Jön egy ember, de nem tudja, hogy hol kell átkelni. A hodsa megszólal: „Mikor még éltem, erről keltem volt át, most nem tudom’.

120. *Bir gön hođajı bir haşım berber traş ederken, her ustra şükdöke başını jaralajob pambok jayıŝtırırmış. Hođa berbere: ej adam başımın jarışına pamboz ekdiñ, bari brağ-da jarışına dađı kendir ekejim, demış.*

120. Egy ügyetlen borbély beretváltta meg egyszer a hodsát. Valahányszor a fejéhez ért a borotvával, megsebezte és pamukkal megragasztotta. Azt mondja a hodsa a borbélynak: „Pamukot ve-tettél a fél fejem sebjére, a másik felére kendert ültess legalább’.

121. *Bir gön hođajı şahat ağızından şahatlıya götüröllər. Bun-nar su-başıja vardıřta, hođadan olannar büda dir deđo şıjleller. Hođa: arpa dir der, joğ büda dir deller. Hođa behej bilgisizler, jalan öldoxtan soñra ister arpa olsoñ ister büda, demış.*

121. Tanuságtételre hívják egyszer a hodsát. A szu-bası előtt a más pártbeliek buzát mondanak, a hodsa árpát mond. Végre így

szól a hodsa: „Óh ti tanulatlanok, minthogy hazugság az egész, mindegy, hogy buza-e avagy rozs’.

122. *Bir gön hođa bir çajıya su ekmeje geder, bazar ki ağıñ işişi çajıya döşmök: hağ çajıya aj döşmök deşerek ip ile çengel alob çajıya salar. Bir çoğ zaman oğraşır, eñ soñra çengel bir daşa ilişir; hođa göşöle cabalarğan ip çopob gendisi arça üstüne döşer, göke bahar ki aj gökte dir. Tañrıya çoğ şükür olson çoğ joroldom isede ađ-da jerine gelđi, demış.*

122. Vízet merit egyszer a hodsa és a mint belenéz a kútba, a holdvilágot pillantja meg benne. „A kútba esett a hold’, kiáltja, és horgot, kötelet hoz s leboesátja a kútba. Addig erőlködik, míg a horog egy köhöz ér és a mint küzködik a hodsa, elszakad a kötél, a hodsa hátra hanyatlík és a mint az égre esik a pillantása, meglátja ott a holdat. „Áldassék Allah — mondja a hodsa — sokat fú-radoztam, de helyére is került a hold.’

123. *Bir gön hođa biriniñ bağında zerdeli ağızına çıřob jirken bağıđı gelör; bire heref najparsıñ bunda dedikte, hođa: bölböl-öm öterim dir. Bağıđı: öt bağıđım der, hođa-đe ütmeje başlar. Heref gölob: behej adam bu ötmek-mi dir, dedikte hođa: haşım bölböl bu deñli öter, demış.*

123. Egy idegen kertbe tévedt egyszer a hodsa, felmászik a barackfára és evéshez lát. A kertész észreveszi: „Mit művelsz itt?’ kérdi. „Fülemüle vagyok, énekelek’, mondja a hodsa. „No hát énekelj’, parancsol rá a kertész. A hodsa énekelni kezd. „Éneklés ez?’ kérdi a kertész. „Egy ügyetlen fülemüle jobban nem énekelhet’, volt a hodsa válasza.

124. *Bir gön hođajı: hasapdan bilünni, dediklerinde: evet der. Bunuñ üzerine dört ağıđıñ üđ qışıje d ağıt deller. Hođa-da her bir adama ikışer ağıđadan iki adama dört ağıda eder, ücünzüsü dađı iki ağıda řazanelinşejedek doror, soñra iki ağıđasını alır, hasab doğro eıřar, demış.*

124. Kérdik egyszer a hodsától, hogy ért-e a számoláshoz. „Érték’, mondja a hodsa. Négy akását adnuk oda neki, hogy három ember között ossza meg. A hodsa két-két akását ad oda két ember-nek, a harmadiknak azt mondja, hogy várjon míg két akását nyerni fog, akkor megkapja és helyes lesz az elszámolás.

125. *Bir gön hoşa çaj başında geyümünü daldororzan elinden geyüm suja döşerek batar. Hoşa çajın çijisinda otoror, geriden birisi geđerken hoşaja: burada ne iün otordoşono sorar. Hoşa: geyümüm suda boşoldo, şışsi-de sujuü jüzüne çizsin, soıra alajım deşo beklüm, der.*

125. Egy folyó mellett állott a hodsa és a mint meg akarta a korsóját tölteni, kiesett a kezéből és lemerült a vízbe. A hodsa leül a partra és a mint egy arrafelé haladó ember kérdi tőle, hogy minek ül ott, azt feleli a hodsa: 'A vízbe merült a korsóm, várom, hogy megteljek és a víz színére kerüljön.'

126. *Bir gön hoşa dejirmene geder, dejirmene elin çovallarında büda çolaraz gendi çovalına daldormazta iken bunu dejirmenji görör. Ne japıjon deşo jayasından dotar. Hoşa dazi: aman dejirmenji ben şaşın-ım eksijime bazna dedikte, dejirmenji: şaşın-ım-de ne iün gendi çovalında başzalarını çovalına büda çomazsın dedikte, hoşa: ben bir şaşın-ım, eđer dedijün japarsam iki şaşın otorum, demis.*

126. A malomba megy egyszer a hodsa. Másnak a zsákjából búzát lop ki és a maga zsákjába tölti. A molnár észreveszi, torkon ragadja és kérdi tőle, hogy mit művelt. 'Bocsáss meg — mondja a molnárnak — együgyü ember vagyok.' 'Ha együgyü ember vagy — mondja a molnár — miért nem töltesz akkor a magad zsákjából a máséba?' — 'Együgyü vagyok ugyan, de ha úgy tennék a mint te mondog, kétszeresen volnék bolond', felelt a hodsa.

127. *Bir gön hoşa bir göp sırtlajaraz bazara satmaşta götörör. Bazarda bunu görenner: hoşanıñ göpö çatlay dir, beş para bile etmez demelerine: hajr göpüm jarız deşildir, iünde anamın pamboşo vardi, heç azmajordo, demis.*

127. Egy bődönyt vett egyszer a hodsa a hátára és vitte a vásárra eladni. 'Meg van repedezve a hodsa bődönye, öt parát sem ér', mondják az emberek. 'Nem hasadt az — mondja a hodsa — benne van az anyám pamutja és nem folyik ki belőle.'

128. *Hoşanıñ anası bir gön bir döşone geder ve hoşaja çapojo belemesini söyler. Hoşa birez beklejeb anasınıñ geşiktijini görönje çapojo çullebinden sökerek arçalajob anasınıñ janına geder.*

128. Lakodalomba megy a hodsának az anyja és meghagyja

a fiának, hogy az ajtónál vigyázzon. Őrzi a hodsa és mikor látja, hogy soká marad oda az anyja, kiemeli az ajtót a sarkából, a háttára veszi és utána megy az anyjának.

129. *Hoşa bir geşo babasınıñ halajijına geder. Halajija çj atınje, halajiz oşşodan oşşaraz: o lım der. Hoşa dazi: hüs ben babam-ım, demis.*

129. Egy éjszaka az atyja rabnőjéhez lopózkodik a hodsa. A rablány felébred az álmában, és 'ki az?' kérdi. 'Csitt — mondja a hodsa — én az apám vagyok.'

130. *Hoşanıñ oşlo bir et japmıs, babasını geşdirmek iün çayırmıs. Hoşa dazi aşşarıñ jozzarıñ geşdikten soıra oşlo evin nasıl gözel oldoşono soronje: evet her jiri gözel olmoş, amma alt çatda ki gücük odanıñ çaposo pek dar oldoşondan jimek sufrasi giremez demis. Međer o dediji dar oda evin aptas-hanesi imis.*

130. Házat épített a hodsa fia, és meghívja az apját, hogy nézze meg. A hodsa rendre megnézi alant is, fent is és mikor kérdezi a fia, hogy szép-e a ház, azt feleli a hodsa: 'Minden helyisége szép, csak a földszinten levő kis szobának oly szűk az ajtaja, hogy az evő asztal be se fér rajta'. Az árnyékszékét nézte annak a szűk szobának.

131. *Hoşa kasta olmoş, çoşşolardan birez adamlar gendisini jozhamaşta gelmişter. Birez çoşşta otordoşlarından hoşanıñ janı sıñilaraz hemen ajava çazob: ayalar ben işde çj oldom, artiz sıñiler-de dışşarıja boşoroñ, demis.*

131. Beteg lett a hodsa, eljönnek hozzá a szomszédok látogatóba. Rájok unt a hodsa, mert jó sokáig ott maradtak. Fektéből felkel és így szól: 'Semmi bajom, most már tessék kifelé.'

132. *Bir gön hoşa evine üç nüzü et alaraz çarisına: bunu pişir deşo söyler. Çarisi dazi pişirerek jalınız gendisii jir. Aşşam olob hoşa: getör şu eti jıjelim deşo çarisına söylejünje, çarisi dazi eti kediniñ jedijini söyler. Hoşa çazob kediji tartar, kedii üç nüzü gel-dijini hoşa görerek çarisına: a julanji eđer bu kedii işe et neredede, ve eđer et işe kedii neredede dir, demis.*

132. Három font húst vett egyszer a hodsa és odondja feleségének, hogy főzze meg, az asszony megfőzi és azon mód meg is eszi. Este felé jön a hodsa és mondja az asszonynak, hogy hozza

elő a húst, had egyik meg. Az asszony azt mondja, hogy megette a macska. Veszi a hodsa a macskát, megméri és látja, hogy csak három fontot nyom. 'Óh te hazug — mondja a feleségének — ha ez macska, hol a hús, ha pedig ez hús, hol a macska?'

133. *Bir gön hoşa bir oşya çurma alaraz çekirdegini atmaz-sizin jir. Bunu görenner ne icün böyle çekirdegile jedijini sorallar; hoşa dazi satıñıdan çekirdegile barabar aldıñını ve bunun dazi dartıda oldoşono söyler.*

133. Egy okka datolyát vesz egyszer a hodsa és magvastól megeszi. Mikor kérdik tőle, hogy miért nyeli le a magvakat is, így válaszol: 'A magvával együtt vásároltam, és azzal együtt mérték is meg'.

134. *Hoşanıñ bir ortaylız evi oldoşondan ortayıla her zaman çouşa edermiş. Bir gön bazaru giderek eviñ gendi pajına döşen jarışını sataşarını söyler. Orada olannar ne icün oldoşono sorallar. Hoşa dazi ortayından sıyındı çekmekde oldoşondan gendö pajını sataraz, o çarabile ortayınıñ pajını dazi alaşarını söyler.*

134. Közös háza volt valakivel a hodsának, mindig veszekedése volt a társával. Elmegy egyszer a vásárra és a háznak rája eső felét el akarja adni. Kérdik tőle az okát. Azt feleli a hodsa, hogy sok baja van a társával és azon a pénzen, melyet a maga részéért kap, a társa háza részét akarja megvenni.

135. *Bir gön hoşaja: sen mi bójüksün joşsa çardasıñ-mı deşö sormoşlar. Hoşa-da: ben çardaşımđan bir jaş bójükisem-de geleşek sen çardaşım obir jaş dazi jaşaraz benimle jaşşa barabar olaşaz dir, demiş.*

135. Kérdezték egyszer a hodsától, hogy ő-e idősebb avagy a testvére. Azt feleli a hodsa, hogy egy esztendővel idősebb ugyan, de a jövő évben le éli a testvére azt az egy esztendőt és épp egykorúak lesznek.

136. *Bir gön hoşa Temuruñ janına gedir. Temur hoşajı sevdiñinden çar baş horantası oldoşono sorar. Hoşa dazi on baş oldoşono söyler. Bunuñ üzerine nefer başına jüz azca verilmesini Temur vekilarşına boşoror. Hoşa bün azcañı aldıñtan soñra jine Temuruñ janına gederek, horantasıñdan bir baş onodoldoşono söyler. Temur adını deşö soronşa, ađı Nusrattın efendi dir, demiş.*

136. Timurhoz megy egyszer a hodsa. Szerette a khán a hodsát és kéri tőle hogy milyen nagy a családjá, azt feleli a hodsa hogy tizen vannak. Erre elrendeli Timur hogy mindegyikének százszáz akását adjanak. A hodsa veszi az ezer akását, vissza megy Timurhoz és mondja neki, hogy egygyel kevesebbet mondott. Timur kéri a kimaradottnak a nevét. 'Naszreddin efendi a neve', mondja a hodsa.

137. *Topal Temur Ak-şehere getmiş dir, şehere girmezden önşe, şehertiler geleşejini ve gendilere obmadıç omolmadıç işler japarşarını bildikleri icün hoşajı bu jolda aratarına arazı itmelerini çoraraz hepesi hoşanıñ janına gedeller. Temuruñ gelijor idijini añladılar ve şehere girmeden önşe hoşanıñ anı çarşolararaz gönöñö almasını jalvarıllar. Bunuñ üzerine hoşa dazi pek bójük bir sarıç sararaz şilbaz oldoşo halda şeheriñ dişarısında Temuruñ geleşejı joloñ üzerine otoror. Temur hoşanıñ janına jaylaşaraz hoşajı görönşe, bu adamı janında bolenannara sorar. Annar dazi bu adamıñ pek mutlu sözo, datlı gölöşlü oldoşono söylediklerinden Temur anıñla göröşmesini ister ve inerek janına çadar gelör. Salam rıverek gendösönö kim ve neşi oldoşono sorar, hoşa-da tañrı oldoşono ve borada birez-şejler jaratmaz icün otordoşono söyler. Bunuñ üzerine Temur ejlenmek icün, gözleri pek gücük bir çoşoşo janına azıraraz, hoşaja bunuñ gözlerini bójöltmesini boşoror, hoşa-da gendösö jir tañrıñ oldoşondan göbekden jayçarısına bir şej japamajob, isterse göbekden aşşayı olan delijı bójölde bileşejini söyler. Bunuñ üzerine Temur hoşada olan zejrekljı ve bilgistijı beşenerek, Ak-şehere sevinşle çirer ve şehertilere öñle omolaşaz dereşede sıyinti etmez.*

137. A sánta Timur Ak-sehirbe ment; mielőtt a városba ment volna, a városbeliek miután tudták hogy jön és meg nem hallott dolgokat fog velök tenni, feltettek magokban, hogy a hodsát kéri fel közbenjárónak és elmentek hozzá. Megértették vele, hogy Timur van közeledőben és rimázkodnak neki, hogy menjen elébe és nyerje meg a kegyét. Erre a hodsa egy jókora nagy turbánt csavart a fejére, és meztelenül, kívül a városon leül az út szélére, a merről Timurnak kell elhaladnia. Timur a miut a hodsa felé közeledik és őt meglátja, a körülötte levőktől kérdezi a kiletét. Azok megmondják neki, hogy szerencsés szavu és mosolygós beszédű egy ember. Timur beszélni akar vele, leszáll a lováról és

hozzá megy. Köszönti és kérdi hogy mi itt a dolga. A hodsa Istennek mondja magát, és hogy azért ül itt, hogy egyet-mást megteremtessen. Erre az uralkodó, hogy mulasson egyet, előszólít egy apró szemű gyereket és azt mondja a hodsának, hogy nagyítsa meg. A hodsa azt feleli, hogy ő a föld istene és a köldöktől felfelé semmit sem tehet, de ha akarja, a köldökön alúl levő nyílásokat megnagyobbíthatja. Timurnak igen megtetszett a hodsának ez az ügyessége, örömmel ment a városba és nem sanyargatta meg.

138. *) *Hoža bir gün hejbesini kajb edüp : ja hejbemi bulursunuz ja ben japažami bilirim, deje ilan eder. Mahalleli arajap hejbeji bulur getirirler, fakat merak edüp : ej hoža, biz bu hejbeji bulmajajdik, ne japažaktin, deje sual ederler. Hoža : evet, ejer bulmajajdimiz, edebir eski çuval vardı, bozup hejbe japažaktım, demış dir.*

138. A hodsa elvesztette az általvetőjét. Közhirre téteti, hogy vagy megtalálják az iszákját, vagy pedig tudni fogja a teendőjét. A községbeliek keresik az iszákot, meg is találják és elviszik a hodsának. Kíváncsiságból megkérdik tőle, hogy ha meg nem került volna az iszákja, mit tett volna velök. Azt — felelte a hodsa — hogy odahaza egy régi zsákom van, abból csináltattam volna iszákot.

139. *Hoža bir geže hanesinde haremile kouga edüp, haremi kozaja bir tekme varduņa gibi merdücenden asağı juvarlamış. Bu gürlütüü komşular işidüp, sabahlajın hožadan sual ejlemişler. Haremile kouga ejledijini söylemiş. Onlar-da : pek ala amma o gürlütü ne idi, demişler. Kouga ederken kadın hiddetlenüp, şüppeme bir tekme varduņa gibi merdücenden asağı juvarlandı, demış. Şüppe juvarlanmazla okadar gürlütü olmaz, demişler. Ej ne zorlijorsunuz, ben-de icinde bulundum, der.*

139. A hodsa veszekedik egy éjjel a feleségével és eközben olyat rüg rajta az asszony, hogy a hodsa legurult a lépesön. A szomszédok meghallották a nagy zajt, és reggelre kelve megkérdik a hodsát. Azt mondja nekik, hogy ezivakodott a feleségével. „Igen ám — mondják — de mi volt az a nagy láрма?” „A mint veszekedtünk — magyarázza a hodsa — annyira neki hevült az

*) Az itt következő (138—165.) tréfaak Mehmed Terziknek sztambuli kiadásában megjelent gyűjteményéből vannak átvéve.

asszony, hogy bele rügött a kaftánomba és legurult a lépesön'. — „A kaftán csak nem okoz olyan nagy zajt”, mondják neki. „Ugyan mit firtatjátok — szól a hodsa — én is benne voltam a kaftánban”.

140. *Dostundan biri merhumdan biraz vāde ile bir kaē guruk ödünz istemiş. Merhum : Para veremem, lakin dostum-sun, vāde nekadar istersen, okadar vere bilirim, demış.*

140. Az egyik barátja egy pár garast kér a hodsától, rövid határidőre. A megboldogult azt mondja neki : „Pénzt nem adhatok, de mert barátom vagy, határidőt azt adhatok, a mennyit csak akarsz”.

141. *Hoža pazara giderken, mahalenin çojukları dūdük ismarlamışlar. İcêrinden biri : Şu parajı al-da bana-da bir dūdük al, dejmize, hoža : Parajı veren dādūjü çaldı, demış dir.*

141. A vásárra megy egyszer a hodsa, és egy sipot rendelnek meg nála a gyerekek. Egy másik gyerek is odamegy hozzá, pénzt ad neki és kéri, hogy neki is hozzon egy sipot. Így válaszol a hodsa : a ki a pénzt adta, az ellopta (játsozta) a sipot.

142. *Hoža merkebini zai etmiş, hem arar hem şükr edermiş. Şebeli teşekkürü sormuşlar. Üzerinde bulunmadıyına şükr ediyorun : ejer bulunajdım, ben-de beraber kajb olurdum, demış.*

142. A hodsa elvesztette a szamarát és miközben keresi, egyre hálálkodik. Kérdezik tőle, hogy miért hálálkodik. „Azért, hogy rajta nem voltam a számaron, — válaszolja a hodsa, — mert ha rajta lettem volna, én is odavesztem volna”.

143. *Jine merhum merkebini zai edüp hem arar hem türkü çajırir imiş. Merkebini zai eden türkü çajırmaz, ferjad eder, demişler. Merhum-da : Şu dağın arhasında bir ümidim kaldı, orada-da bulamazsam, o vakit bakınız ben-de-kı ferjada, demış dir.*

143. Egy más alkalommal is elvesztette a szamarát, és miközben keresi, nótát énekelget hozzá. Azt mondják neki, hogy a kinek a szamara elvész, az nem énekelgetni szokott, hanem kétségbe esni. „Egyetlen reményem — mondja a hodsa — ennek a hegynék a tulső fele, ha ott sem találom meg, akkor látok csak kétségbe esést”.

144. *Merhum jine merkebi zai edüp, çarşı pazarda : Her kim merkeb bulmuşise jularile semerile müzdesi var, deje nida edermiş.*

144. A mikor ismét elvesztette a szamarát, azt hirdettette ki a vásárbán: „a ki egy szamarat talált, az kötőfékestül nyergestül hozza meg a jó hirt”.

145. *Čamašir jikamak icün hojanin haremi kül istemiš. Hoža, bir küfe ekser getirmiš. Haremi: Ben senden kül istedim, sen ekser getiridin, bunu ne japajım, demesile: Be žahil, daha sen ne bilirsin. Ekser icün hükm-i kül vardır, demiš.*

145. Fehér ruhát akart a hodsa felesége mosatni, és keményítő kellett neki hozzá. A hodsa szeget hozott egy egész kosárral. „Én keményítőt kértem tőled, — mondja az asszony, — nem pedig szeget. Mit csináljak vele?” „Óh te tudatlan, — mondja a hodsa — mit is tudsz te; a szeg és keményítő nem mindegy-e?”

146. *Bir gün hoža ecinde kilara girüp, küpün arkasına gizloumiš. Merhumun kızı kilara girüp: Baba, orada isin ne, dejinže: O senin zelim anan elinden gurbet ellere düštüm, demiš der.*

146. Lement egyszer a hodsa a háza pinczejébe és elbujt egy kosár mögé. A megholdogult lánya, a mint meglátja a pinczében az apját, kérdi tőle, hogy mi ott a keresni valója. „A te kegyetlen anyád miatt idegen országokba züllöttem”, válaszolt a hodsa.

147. *Kijamet ne zaman kopazak, deje hožadau sual etmišler. Hangi kijamet? demiš. Kijamet kaç tane? demişler. Ben ölürsem hüjün, kari ölürse küçün, demiš.*

147. Kérdezték egyszer a hodsától, hogy mikor lesz az utolsó itélet napja. „Melyik utolsó itélet?” mondja. „Hát többféle itélet van?” kérdik tőle. „Ha én meghalok, akkor a nagy itélet napja; ha a feleségem hal meg, a kis itélet napja van”, volt a hodsa válasza.

148. *Hoža bir gün žijer almış giderken, chubbasından biri tesadüf edüp, bunu nasıl pišire, žeksin, deje sual eder. Hoža: üdeto, dejinže: žajr, bunun bir güzel pišmesi var, size tārif edejim-de öjle japiniz, demiš. Hoža da: bu tārif ettijüniz šejler zatirinda kalmaž, bir kjada jaz, ona bakup piširirim, demesi üzerine, o adam-da jazar verir. Hoža o iştiha ile evde žijeri getirirken, bir čajlak elinden žijeri kapup uçar. Hoža hiš telaš etmejerek, čajlaža žitaben: Nasfle aytz dadile žejemezsın, pusula bende dejüp, tārifeji čajlaža gösterir.*

148. Májat vett egyszer a hodsa, és a mint jön vele, talál-

kozik egy barátjával, a ki megkérdezi tőle, hogy hogyan fogja megfőzni. „A mint szokás”, mondja a hodsa. „Nem — feleli a barátja, — ennek egy igen szép módja van, megmagyarázom és a szerint főzd meg”. A hodsa így szól: „A magyarázatod nem marad meg az emlékezetemben, írd egy czédulára, és a szerint főzöm meg”. Az ember leírja és átadja. A hodsa viszi a májat haza, de útközben egy gólya kikapja a kezéből és elrepül vele. A hodsa, mintha mi sem történt volna, így kiált a gólya után: „Mindhiába, józúfen nem fogod megehetni, a czédula nálam van”, és mutatja a gólyának a magyarázatot.

149. *Hožaja: čal deje bir saz verirler. Hoža sazi ola bildijine čalmaza baslar. Saz böjle-mi čalinir? Sazendeler üdet dir, ibtida biraz gezinirler, dediklerinde: onlar perdeji bulamazlar-da aramak icün gezinirler, ben buldum, ničün gezimejim, der.*

149. Azt mondják a hodsának, hogy játszszék és egy zeneeszközt adnak oda neki. A hodsa veszi és megpróbálkozik vele. Mondják neki, hogy nem úgy kell azt tenni, a játszók kezdetben kissé próbálgatják (sétálnak). Erre így felelt a hodsa: „Azok nem találják meg a darabot, azért sétálnak; én megtaláltam, hát minek sétáljak?”

150. *Hoža žirde gezerken, bir kibarın žanesine židüp žir icün geldijini anlatmiš. Sahib-i žane hožaja bir šej okudup ajnile kendi okumuš, sonra bir šej jazdirup kendi-de ajnini jazmiš. Ondan sonra merhume: İste sen jazdin ben-de jazdim, sen okudun ben-de okudun, artik birbirimizden bir šej istemekke hakk kalmadı, dediji gibi, hoža: ben üe günlük jolu жүrүjerek geldim, sen-de okadar jol gidersen bu sozu şajlemeje hakkın ola bilir, demiš dir.*

150. A hodsa utazóban volt egyszer, és egy előkelő embernek a házába jutva, mondja neki, hogy útra valóért jött. A gazda imádkoztat a hodsául, ugyanazt ő is elimádkozza, azután irat vele valamit, és ugyanazt szintén leírja. „Íme — mondja a hodsának — te írtál, én is írtam, te imádkoztál én is imádkoztam, most már nem kérhetünk egymástól semmit”. Azt feleli erre a hodsa: „Én három napi utat tettem meg; ha te is ennyi utat teszel meg, akkor beszélhetsz”.

151. *Bir gün haremi hožaja: Efendi, evde topu bir ibrik var, onun-da dibi delindi, ne japalım, demiš. Hoža: A kari, onu bilme-*

jezek ne var? Simdiye kadar evvela abdest bozup sonra teharat edijorduk, bundan bõyle evvel teharat eder, sonra abdest bozariz, demis dir.

151. Azt mondja a felesége a hodsának: 'Uram, idehaza mindössze egy ibrik van, az is kilyukadt; mit tegyünk?' Feleli a hodsá: 'Óh asszony, mi van ezen nem tudni való? Mostanáig előbb bontottuk meg az *abdestet* és azután mosakodtunk; mostantól kezdve előbb mosakodunk, és csak azután bontjuk meg az *abdestet*.

152. *Hoşaja: bir kaz gidijor, demişler. Bana ne, demiş. Sizê gidijor, demişler. Sana ne, demiş.*

152. Azt mondják a hodsának hogy ahol megy egy liba. 'Mi közöm hozzá?' mondja. Azt mondják neki, hogy hozzája megy. 'Mi közöd hozzá?' szolt.

153. *Merhum bir gün evinin damına çıkıp, sokaya işerken, bir adam zukur edinje, hoşja der-hal kesmiş. Herif: ne içün kestün, dedikte: ne bilejim hajrlı-mi-sün hajrsiz-mi-sün, kesmejim-de tutunarak jokarı çıkarmajasin, demiş.*

153. A háza tetejére ment fel egyszer a hodsá, és amint levizel az utczára és megpillantott egy embert, legott abban hagyta. Kérdi tőle az az ember, hogy miért hagyta abba. 'Nem tudom — felelt a hodsá — hogy jó vagy rossz akaróm vagy-e; ha abba nem hagyom, vajjon nem fogsz-e meg és nem jösz-e fel értem'.

153. *Merhume: sizin harem ötökünin berikinin evine gidijor, demişler. Öjle olsa, bir kerre-de bizim eve gelirdi, demiş.*

153. Azt mondták egyszer a hodsának hogy a felesége el-eljárogat emennek is a házába, amaunak is. 'Ha így van — feleli a hodsá — majd csak elvetődik egyszer az én házamba is'.

154. *Bir kaç çoşuk bir evvel zeviz getirüp: hoşja, şu zevizleri bizî allahje taksim et, demişler. Merhum: pek ala, dejüp kimine bir tane kimine bir avuş kimine jarım evvel zeviz vermish. Çoşuklar tãşub edüp: bu nasil taksim, dediklerinde: Allahje taksim bõyle olur, durunuz size kulje taksim edejim, dejüp, mütesarijen taksim ejlemiş dir.*

154. Egy-két gyerek egy zsák dióval állit be a hodsához, és arra kéri, hogy ossza meg közöttük istenesen. A hodsá rááll, és

az egyiknek egy szemet ad, egy másiknak egy marokkal, egy harmadiknak meg egy fél zsákkal. A gyerekek csodálkoznak, hogy ilyen-e az istenes osztás? 'Várjatok — mondja a hodsá — hadd osszak most emberek módjára', és egyformán osztotta el a gyerekek közt.

155. *Hoşja bir hamama gider. Hamamşilar hoşja bir eski pestamal birde kirli haçlı verüp okadar rıajet etmezler. Hoşja bir şey demejüp, hamandan çıkarken ajneje on akée brakır-kı, bu-parajı o zamanlar pek ziyade zengin olanlar vere bilirmiş. Hamamşilar tãşub ederler. Bir hafta sonra hoşja yine bu hamama gelir. Bu dejü hamamşilar fevk-ül-ade rıajet ederler. Hoşja yine bir şey demejüp, çıkarken ajneje bir akée brakır. Hamamşilar yine tãşub edüp: efendi bu ne, dediklerinde: bu bir akée geçenki defânin üşreti, geçenki verdijim ou akée-de bunun üşreti, demiş dir.*

155. Fürdőbe ment egyszer a hodsá. A fürdősök régi törülközöt, piszkos kendőt adnak neki, és éppen nem mutatnak valami nagy tiszteletet. A hodsá nem szól semmit, hanem a mint kijön a fürdőből, tiz akását tesz a tükörbe. Az akkori időkben annyi sok pénzt csak nagyon gazdag emberek adhattak. A fürdősök elámétkodtak rajta. Egy hét multán ismét eljön a hodsá a fürdőbe. Ezuttal nagyon is kitüntetik a fürdőszolgák. A hodsá ismét nem szól semmit, hanem amint kimegy, egy akását hagy a tükörben. A fürdősök elámúlnak és kérdik tőle, hogy mit jelentsen ez. 'Ez az egy akása — mondja a hodsá — a multkori fürdőért van, a multkori tiz akása pedig a mai fürdőért'.

156. *Hoşja başına gajet ufak bir ayaş fidanı dikermiş. Ehubbasından biri görüp: efendi, bu ne vakit büjüjeşek, jemiş vereşek-de siz-de jejeşeksiniz, demiş. Hoşja ise zevabında: bizden evvel gelenlerin diktikleri ayaş fidanlarının meşvesini şimdi biz jejeşeriz, bunun-da meşvesini bizden sonra gelenler jeşesin, demiş dir.*

156. A hodsá egy fiatal gyümölcsfaágat ültetett el a kertjében. Látja ezt egyik barátja és mondja neki, hogy mikor nő meg az a fa, hogy gyümölcsöt adjon és ehető is legyen. Így válaszolt a hodsá: azokat a fákat, melyeknek a gyümölcseit mi esszük, mi előttünk ültették el; ezeknek a gyümölcset az utánunk következők fogják majd enni'.

157. *Ehubbasından biri merhume gelüp: bana bir mektub jaz,*

Baydadda bir dostuma gönderezejim, dedikte merhum: ben Baydada gidemem, demis.

157. Azzal jön egy barátja a hodsához, hogy írjon neki Bagdádba egy levelet a barátjának. Így válaszolt a hodsá: 'Én Bagdádba ezuttal nem mehetek'.

158. *Hoşa bir gün müsafirlije gitmiş. O gün gajet sişak olmaşla bir kjası buzlu hoşaf getirmişler. Hane sahibine koşa bir hoşaf kaşığı, hoşaja-da aşi düm-düz ufak bir kahve kaşığı vermişler. Hane sahibi hoşaf kaşığıla buzlu hoşafı atar, bir kerre-de oh dermiş. Hoşa ise kaşığı daldırır, fakat kaşık hiç bir şey almadığından jalınız kaşığı jalarmış. Hoşa bakmış-ki olaşak şey değil, hane sahibine: efendim, rişa ederim, şu elinizde-ki kaşığı bir kerre-de bana verin-de bir oh-da ben dejejim, demis dir.*

158. Vendégségbe ment egyszer a hodsá. Nagyon meleg volt az nap, és egy csésze jeges gyümölcsvizet hoznak elő. A házigazdának egy nagy leveses kanalat adnak, a hodsának pedig egy egészen lapos kis kávéskanalat. A házi gazda nagyokat nyel a kanallal a jeges gyümölcsléből, és egy 'oh' száll ki belőle. A hodsá is belesülyeszti a kanalát, de mert semmit se vehetett ki vele, csak nyalogatta a kanalat. Látván a hodsá, hogy így nem megy semmire, azt mondja a házi gazdának: 'Add csak ide azt a kanaladat, én is hadd mondjak egyszer egy 'oh'-ot'.

159. *Hoşa bir gün pazara gidüp aldişi zersavatı hejbesine doldurarak ve hejbeji omzuna vurarak merkebine binüp giderken, birı: Efendi, niçün hejbeji merkebin terkisine kojmiyorsun, dedikte: biçare hajranşığı jük olmaşın, demis dir.*

159. A vásárra megy egyszer a hodsá, a zöldseggféléit, melyet összevásárolt, beleteszi az iszákjába, aztán ráveti a vállára és úgy ül föl a szamarára. Kérdi valaki tőle az uton, hogy miért nem a szamarára rakja a terhet. 'Azért — mondja a hodsá — hogy a szegény állatkám meg ne legyen terhelve'.

160. *Hoşaja birisi bir gömlek verüp: şunu pazarda sat, demis. Mejer gömlek mal-i mesruk imiş. Hoşa-da bunu bilirmiş. Alap pazara getirmiş. Kalabalıkta birisi her nasılsa gömleji çalmış. Hoşa dönüp geldikte, gömlek sahibi: kaçta sattın, deşünşe, hoşa: alıs veris, kesad sermajesine verdim, demis der.*

160. Egy inget ad valaki oda a hodsának, hogy adja el a

vásárban. Lopott jószág volt az ing, és ezt tudta a hodsá. A mint megy vele a vásárba, a nagy sokadalomban, hogy hogy nem, ellopják tőle az inget. A hodsá visszatér, és a midőn kérdi tőle az ing tulajdonosa, hogy mennyiért adta el, így válaszol a hodsá: 'Annyiért csak, a mennyibe magadnak került'.

161. *Hoşa bir gün gitmiş, bir taşın tutmuş. Mejer o güne kadar taşın görmemiş imiş. Ne olduşunu bilemeşüp, bu bir aşajib şey, götürüp memleketlije göstereşim, deşüp taşını torbasına koşmuş. Torbanın aşını siki sikişja başlamış, eve getirmiş. Haremşine: ben bu gün avda aşajib bir maşlak jakaladım, bu torbanın içinde dir, sakın ola-ki aşını aema, gidüp memleketlişi çavırajım-da göstereşim, belki ne olduşunu bilirler, deşe tembüh edüp gitmiş. Kadın merak edüp torbanın aşını açığışı gibi taşın kaçmış, kadın-da torbanın içine arpa kutusuna koşup aşını başlajup brakmış. Hoşa memleketin kadışını, eşrafını davet edüp, şümlesı bu aşibeşı görmek için hoşanın evine gelmişler. Hoşa bunları halka varı oturdup, torbajı ortajı koşup, kaçmaşın deşe şümlesinin ellerini jokarı kaldırdup, torbanın aşını açarak sikkışı gibi, içinden arpa kutusu düşünşe, hoşa ne deşejejini şaşırup: işte bunun on taneşı bir kile eder, demis.*

161. Nyulat fogott egy napon a hodsá. Eladdig még nem látott volt nyulat. Nem tudván, hogy micsoda, és mondván, hogy ez egy különös dolog és hogy meg fogja a földijeinek mutatni, beletette a nyulat az iszákjába. Az iszákknak a száját jó szorosra összekötötte, és haza vitte. A feleségéhez így szólt: 'a vadászaton ma egy különös teremtményt fogtam, bent van ebben az iszákban, vigyázz valahogy ki ne nyisd. Én addig megyek, összehívom az embereket és megmutatom nekik, talán ők tudni fogják, hogy micsoda'. Azzal elment. Az asszonyt bántotta a kíváncsiság, és amint kinyitja az iszák száját, a nyul kifutott belőle. Az asszony egy árpásládát tett az iszákba, ismét bekötötte és úgy hagyta. A hodsá ezalatt meghívja a község biráját, előkelőit, és mindnyájan a hodsá házába jönnek, hogy azt a csodát megnézzék. A hodsá körbe ülteti őket, az iszákot középhelyre teszi és hogy el ne fusson, mindnyájának fölemelteti a kezét. Kinyitja az iszákot és a mint megrázza, kiesik belőle az árpás edény. A hodsá nem tudván, hogy mit mondjon, így szól: 'Ime ennek tiszterese egy fontot tesz ki'.

162. *Hoža merkebinî pazara getirüp tellala vermîş. Tellal merkebi gezdîrir, ve şöjle ešejinî a'ik, bøjle jürür giñe dîne rahcar deje meth o'dermîş, müsteriler-de muttasıl pej sürürmûş. Hoža merkebinin bøjle bøjle vasfînî gôrünze: vaj benim merkebin bu kadar güzel imîş-de, ben ne içün almişorum dejüp, hemen kendisi-de pej sürmeje başlamîş, nihajet merkebi hožanın üzeriñde kalmiş. Hoža parasîni verüp, merkebi almîş, eve getirmîş, hikajejî haremine söllemîş. — Mejer hareminin-de o gün žani kajmak istežüp kajmak eñdon kajmak alırken, kajmak zijade gelsin, deje bilejinde-kî bileziği eikarup usul ile kajmakcinin terazisinin dirhem konduža gözüne brakmîş imîş. Haremi-de bu hikajejî hožaja söllejünze, merhum: ha bakalım karî, ben dîşardan sen içerden gajret edüp, şü erin idaresinâ yoluna kojalmîş, demîş dir.*

162. A hodsza elviszi a szamarát a vásárra, és oda adja egy kikiáltónak. A kikiáltó jártatja a szamarat és ilyen jó természetű, ilyen jó futó mondván dicséri. A vevők is egy folytában emelik az árát. A hodsza látván, hogy így dicsérik a szamarát, így szól magában: „Óh, ha ilyen jó az én szamaram, mért is nem veszem meg”, és azzal ő is kezdi az árát felverni, míg csak rajta nem maradt a szamara. A hodsza kifizeti érte a pénzt, veszi a szamarat, hazaviszi és elmondja a dolgot a feleségének. — Az asszony épp az nap tejfelt kívánt meg, és a mint vásárol a tejfelesteől, hogy több legyen a tejfel, leveszi a karjáról a karpereczet, és nagy titokban oda esúsztatja a mérőre, a hol a súly szokott lenni. Az asszony viszont ezt beszélt el az urának. A hodsza így szólt: „Jól van asszony, én künről igyekszem, te meg bentről, majd csak helyrehozzuk a háztartásunkat”.

163. *Hožaja: ženab-i hakk nasıl bilirsin, demîşler. Kendimi bildim bileli, hep ženab-i hakkın dediji olıjor. Ejer eşa jed-i kudretin tesarrüfunde olmasajdı, bir kerre-de benim dedijim olurda, demîş.*

163. Kérdezik egyszer a hodsától, hogy milyennek ismeri a mindenható Istent. A hodsza így felelt: „A mióta csak tudom magamat, minden úgy történik, a hogy a mindenható akarja. Ha a dolgok nem az Isten kezében volnának, egyszer úgy is történhetett volna, a hogyan én mondtam.”

164. *Bir gün merhum merkebinâ jedejine alup giderken, bir kaé markaé oğlu merkebi zabersizze calmağî kurmoşlar. İçerinden*

biri: ben bu işi japarım, hemen siz pazara getirüp satınız, alt tarağına karişmajınız, dejüp hožanın ardına dîşerler. Biraz giderler, bu herif javaşze merkebin jularını başından alup kendi başına takar. Arkadaşları merkebi aldıkları gibi pazara getirirler. O çapkın-da jular başında hožanın arkasından jürür. Biraz gittikten sonra hoža başını evecirüp bakar-kî jedejinde jularlı bir adam gelijor. Hoža: sen kim sin, der. Sizin merkebiniz-im, aman ben evcelden-de adam idim, bir gün anamî babamî güžendirdim, bana inkisar ettiler, merkebi suretine tabeal oladum. Evvela ekmek-ziye, sonra bir baçevana satıldım, muazeren siz aldınız. Sindi jedejinizde giderken valdejinim görüp ağıdılar, dua ettiler, jine beni-adam oldum dejünze, hoža sakalını eline alup biraz tefekkürle: bu dedijin şey baıd dejildir, lakin benim vaktima tesaduf etmemeli idi; hajdi oğlum bir daha peder ve valideni güžendirme, dejüp salı-verir. — Fakat hožaja bir merkebi lazim, tedarik için bazara gider, bakar-kî merkebi tellalda. Javaşze kulazına: ananı bavanı jine-mi güžendirdin; ita bile kahkaha bağş ehl-i pazar olmuş-dur.

164. Fogja egyszer a hodsza a szamarát és a mint viszi, néhány siheder felteszi magában, hogy ellopják a szamarat. Egyiköjünk azt mondja: „Én megesinálom a dolgot, ti vigyétek a vásárra és adjátok el, a többibe ne avatkozzatok bele. Azzal utána megy a hodsának, és a mint mennek, óvatosan leveszi a szamar fejéről a kötőféket és a maga fejére teszi. Pajtásai pedig fogják a szamarat, és viszik a vásárra. Az a ficzkó pedig, kötőfékkel a fején, a hodsza után megy. A mint mennek egy keveset, megfordul a hodsza és látja, hogy egy kötőfékes embert jön mellette. „Ki vagy?” kérdi tőle. A szamarad vagyok, az előtt én is ember voltam; egy napon magamra haragítottam anyámat apámat, azok megátkoztak és számárrá változtam. Előbb egy péknek, majd egy kertésznek adtak, később te vettél meg. Most megláttak melletted a szülőim, megsajnáltak, imádkoztak, és ismét emberré lettem”. A hodsza kezébe veszi a szakállát, és egy kis gondolkozás után így szól: „A mit mondtál, nem lehetetlen, csak hogy nem én velem kellett volna megtörténnie. Menj fiam, anyádat apádat meg ne bántsd többé”, és azzal elengedi. — Számárra volt azonban szüksége a hodsának, és a mint a vásárra megy hogy szerezzen egyet, látja hogy a kikiáltónál van a szamara. Oda megy és lassan oda sugja a fülébe:

„Megint megbántottad anyádat-apádat, ugy-e? A vásár népe meg nem állhatta, hogy ne nevéssen rajta.

165. *Mejer kim hoşa Nasreddin bir gün,
Evin damına çikmiş bir iş icün,
Ajazı sürüp anın jere dükmüş,
Ehubbasi gelüp başına üsmüş,
Demişler kim ne jatırın ne dir hal,
Zevabında demiş ol dazı fil-hal,
Ne sorarsın benim halim görürsün,
Ejer sen dazı düştünce bilirsün.*
165. Nasreddin hodsa egy szép napon,
Felment valamiért a háztetőre.
A lába megesuszott s leesett a földre.
Kérdik tőle hogy mi baj, mit fekszel itt?
Feleletében legott így szólt a hodsa:
Mit kérdezed a bajom, hisz látod,
Ha te is leesel, majd megtudod.

JEGYZETEK.

A hodsa lataifjai az ájdin-kóniai nyelvjárásban vannak közölve. E nyelvjárás, melyen Ájdintól délre egészen a kóniai vidékekig beszélnek, nagyobbára ismeretlen. „Kisázsiai török nyelvjárások” című dolgozatomban közöltem ugyan egyetnást e dialektus főbb sajátosságairól, a nélkül azouban, hogy bővebb leírására kiterjeszkedhettem volna. Akkoriban még kellő szöveg nem állott rendelkezésemre. Azóta, egy kisázsiai utazásom alkalmából összegyűjtöttem a hodsára vonatkozó 137 lataifot. Jusuf Számih efendi, a kóniai születésű társam, nagy segítségemre volt ez anyag összeállításában, és jórészt neki köszönhetem, hogy ez eddig még föl nem kutatott dialektust, eredeti, népies kiejtéssel közölhetem. Ezuttal a hangtani sajátosságokat foglalom össze, és azokat a táj-
szókat igyekszem megmagyarázni, melyek az oszmán-török szótárakban vagy egyáltalában nem, vagy pedig eltérő alakban és jelentéssel fordulnak elő. A főbb hangtani sajátosságok a következők:

A magánhangzók közt főleg a hangrendi illeszkedés eltérései érdemelnek figyelmet. Az oszmán vocal-harmonia szabálya szerint a magashangú *e* és *i* után csak *e*, vagy *i* következhetik. A hodsa dialektusában e szabály oda módosítható, hogy az *e* és *i*-vel kezdődő szók után a képzőkben vagy ragokban *ö* is fellephet pl. *bil-ir* (tud) h. *bil-ör*, *dejinje* (mondván) h. *dejönje*, *bilir-mi-siniz* (tudjátok-e) h. *bilörmösönöz*, *geçirirken* (elhaladván) h. *geçörörken*, *kendine* (magának) h. *gendöne*, *verin* (adatok) h. *verön*. — A mélyhangú *a* és *i* után a lataifok dialektusában *o* is előfordulhat, pl. *şaşup* (csodálkozván) h. *şaşob*, *olanuz* (legyetek) h. *oloñoz*, *bakup* (nézván) h. *bazob*, *çikup* (kimenvén) h. *çizob*, *sojunup* (levetkezővén) h. *sojonob*, *okumak* (olvasni) h. *ozomaz* stb. — Zártabb magán-

hangzó helyett igen gyakori az egy fokkal nyiltabban való kiejtés. Így például magashangú szóknál: *gün* (nap) h. *gön*, *öjüt* (tanács) h. *öhöt*, *üzere* (rajta) h. *özre*, *güzel* (szép) h. *gözel*, *düşünijorum* (gondolkozom) h. *döşünijöm*; mélyhangú szóknál: *burada* (ittén) h. *borada*, *doğruşa* (egyenesen) h. *doğroşa*, *okumak* (olvasni) h. *ozomaz*, *avuş* (marok) h. *avoş*, *dokuz* (kilencz) h. *dozoz*, *burası* (itténi) h. *borası*, *tutun* (fogjatok) h. *dotoñ*, *durun* (álljatok) h. *đoroñ*, *bunnar* (ezek) h. *bonnar* stb. — Hangszin változás tekintetében kiemelendők: oszmánli *i* helyébe *e*, pl. *hié* (semmi) h. *heé*, *işiden* (halló) h. *eşiden*, *herif* (személy) h. *heref*, *giderler* (mennek) h. *gedeller*, *hepimiz* (mindnyájan) h. *hepemiz*; ellenben *vermek* (adni) h. *virmek*. — Hangzóilleszkedés esetei: *akce* (pénz) h. *azca*, *başce* (kert) h. *başca*, *hemau* (legott) h. *hemen*, *tane* (darab) h. *dene*, *mezar* (temető) h. *mezer*, *hazret* (felség) h. *hazrat*, *kjajid* (papir) h. *kahat*, *şahid* (tanú) h. *şahat*, *helva* (édesség) h. *halva*. — Hosszú magánhangzó rendszerint egy mássalhangzó beolvadása folytán keletkezik. Példák: *jüksék* (magas) h. *jüsek*, *kalkmak* (felkelni) h. *gajmaz*, *oturijorum* (ülök) h. *otorijom*, *buğday* (rozs) h. *büda*. Magánhangzók összevonása *p*. *nolajdi* (mi lenne) e h. *ne olajdi*, *nesten* (mit akarsz) e h. *ne istersin*.

A mássalhangzó i eltérések közt a legfeltűnőbbek a következők. Eredeti *n* maradt meg az oszmánli *n* hang helyett, pl. *tañri* (isten), *eñse* (sarok), *añlamaz* (megérteni), *doñoz* (dicsnő), *meñer* (holott), *soñra* (után), *diñlemek* (figyelni), *deñiz* (tenger), *goñşu* (szomszéd), *poñar* (kút), *deñemek* (győzni), *jañazlız* (szégyen), *boñalmaz* (megfulni). Képzőkben és ragokban: *hoñantñ* (hodsá-é), *göñjñ* (ég-é), *oloñoz* (legyetek), *ediñ* (tegyetek), *bañu* (nekem), *sañu* (neked) stb. — Mélyhangú szók szókezdő *k*-ja (kaf) rendszerint *g*-vé lágyul pl. *goñşo* (szomszéd) *komşu* h., *şuru* (száraz) *kuru* h., *şadin* (asszony) *kadın* h., *şuju* (kút) *küju* h., *şac* (hány) *kaş* h., *şoşar* (fut) *koşar* h.; míg a magashangú szók kezdő *k*-ja *g*-nek hangzik pl. *gendı* (maga) *kendi* h., *gese* (zaeskö) *kese* h. stb. *güccük* (kiesiny) *küccük* h.; a szóközépi és szóvégi *k* pedig *z*-vá gyengül pl. *ozomaz* (olvasni) *okumak* h., *davoz* (tyúk) *tavuk* h., *irmaz* (folyó) *irmağ* h. stb. Éppúgy lágyul a szókezdő *t* is *d*-vé pl. *dellal* (hirdető) *tellal* h., *daşşaz* (tök) *taşak* h., *daş* (kő) *taş* h., *duzmaz* (fogni) *tutmak* h. — Hosszú vagyis kettős mássalhangzó van az oszmánlival szemben a következőkben: *daşşaz* e h. *taşak*, *güccük* (kiesiny) e h. *küccük*, *eşşek* (szamár) e h.

eşşek, *jözzari* (fel) e h. *jokari*, *aşşayı* (le) e h. *aşayı*. — A mássalhangzók változására figyelemre méltó példa a gerundialis *b*, mely az oszmánli *p*-vel szemben eredetibbnek látszik, pl. *gidüb* (menvén), *gidüp* h., *olub* (levén) *olup* h., *oşarob* (kihúván) *oşarup* h. stb. Egyebhangtani elváltozásokról az egyes lataifok magyarázatai közt lesz szó.

Mássalhangzók illeszkedésére, főleg képzőkben és ragokban, a következő példák vannak: *müslüman-nar* (muzulmánok) *müslüman-lar* h., *edél-ler* (tesznek) *eder-ler* h., *gön-ner* (napok) *gün-ler* h., *bölonan-nar* (levők) *bulunan-lar* h., *japal-lar* (esinálnak) *japar-lar* h., *şacat-lar* (futnak) *kaşar-lar* h. — Egész szótagok összevonása főleg az első és második személyragokban történik pl. *işidijom* (hallom) *işidijorum* h., *japau* (esinálsz) *japarsın* h., *japıjñ* (esimálsz) *japıjorsun* h., *datijom* (fogok) *tatijorum* h., *nejlen* (mit teszel) *ne jelenirsın* h., *bilöñ-mö* (tudsz-e) *bilirmısın* h. stb. Egyéb nyelvtani eltérésekről és egyes tájszók magyarázatáról a következőkben számolunk be. A számok a szövegheli lataifok számát jelentik.

1. Az *öhöt* szó tanácsot jelent, v. ö. oszm. *öjüt*. Az *öhöt* *iskemlesi* tanácsszók, itten szószék. Hangtani eltérését illetőleg v. ö. ugyanitt *öhretsön* (tanítson) e h. *öjretsın*.

2. *Deñli* féle, *ne deñli* miféle, v. ö. *deñsiz* értéktelen; — *ozadaz* annyi, az oszmánli *o kadar* helyett.

6. *Jatıjñ* (fekszel) e h. *jatıjorsun*. A kóniai dialektusban rendes összevonása a második személyi ragnak, v. ö. első személy *jatıjom* e h. *jatıjorum*.

7. *Dapi kahadı*, oszmánosan *tapa kjajıdı* adóiv, v. ö. *tapa senedi*, jogi műszó.

8. *Havıñe*, ezékla, az oszmánli nyelvben *havuş*; — *bahcaşı* kertész, a szokottabb *bahçevan* h.

9. *Hacla*, metathetikus változata a *halva* illetve a *helva* szónak, mely édesség-félet jelent. V. ö. *cölmek* edény e h. *cömlük*. — *Duzen* illetve *dükjan* (*dukjan*) boltot, üzletet jelent.

10. *Oroş-ajı*, resp. *uraş-ajı* böjt hónapja. Így nevezik Anatólia több helyén a Ramazánt. — *Dejñn*, rövidített alakja a *dejorsun* (mondasz) szónak, V. ö. *nejlen* (*ne jelenjorsun*).

13. *Satoñ* rövidített alakja a *satarsın* (árulsz) szónak. — *Kerdan* resp. *kjar-dan* (haszonból).

16. *Irasi gelmek* (találkozni) e h. *rast*. V. ö. *Ireşeb* (*Beşeb*), *Ürşüjar* e h. *rüşüjar* (szél) stb.

17. *Kajjanalık*, eredeti jelentése a *kajjana* szónak tojás étel, rántotta v. ö. magyar 'kajgonya' szót. Dialektikus jelentése aján-dék, ajándéknak való.

19. *Vedreven*, változata az oszmánli *merdüven*, illetve perzsa *nerduban* szónak, mely létrát jelent. — *Bilgisiz* tudatlan, ostoba, v. ö. *bilgi* tudás, tudomány. Ugyancsak ide tartozik a *bilgic* (tudós) szó is.

20. *Pistambal*, a perzsa eredetű *peštemal* (törölköző) mássa. — *Jasini dotallar* (*tutarlar*), gyászát tartják, azaz gyászolják.

21. *Ganlı* illetve *kanlı* két kerekű kocsis, taliga. — *Bire, bre* fenyegető, megszólító szó, 'hé' jelentéssel.

23. *Ölözék*, régiesebb formája az *ölinje* gerundialis alaknak. Régibb írásokban gyakran fordul elő. V. ö. a 26-beli *dövizék* alakot, é h. *dövizé*. — *Sorgo feristeleri* kérdező angyalok, szó szerinti a kérdés angyalai.

27. *Pipıtay*, illetve *pipıtak* hangutánzó szó, mellyel a kotkodácsolás hangját fejezik ki. — *Çirpınmak*, a *çirpmak* ige származéka, kukorékolást jelent. E szóra egyébként az *ötmek* (énekelni) ige használatos, p. *horoz öter*.

30. *Artıyının*, az *artık* (többé, immár) szónak szokatlan továbbképzése, 'több' alapjelentéssel. — *Susazır*, a *su* (viz) szónak eddig ismeretlen továbbképzése, az oszmánli *susamak*, *susar* alakokkal szemben. — *Deölmös* (megérett), az oszmánli *dejmek*, *dejmiş* alakok mássa.

33. *Oyro* tolvaj, v. ö. oszmánli *çırsız*. Az *oyramak* (lopni) ige ma már elavult. Lásd a 35. sz. alatt *oyorlamak* (ellopni) alakot. — *Gerje* vissza, v. ö. oszm. *geri*, melynek az előbbi alak valószínűleg határozói továbbképzése (*geri+je*).

36. *Kazyın* (kazán) a *kazan* szónak teljesebb alakja. — *Sahab* (tulajdonos), v. ö. arab *sahib*.

44. *Janıazlız*, resp. *janazlık* maussaderie BARR. V. ö. *janaz* gyermekes. — *Zıbın* zubbóny, veste, camisole BARR.

46. *Kavsara*, font kosár, kasornya, anatóliai tájszó; — *bunalmak* megfulni, v. ö. *bunamak* megfulladni.

50. *Kelle* oszm. *kerre*, *bir kelle* egyszer; *ušub* az *uçup* (*uçmak*) változata. — *Jır* oszm. *jer* (föld). — *Ajdinlik* ajándék.

55. *Çizın* resp. *çikin* zacskó, petite bourse. — *Töfekü başı* szó szerinti értelme a főfegyveres, a janicsár időkbeli igazságszolgáltatás feje. — *Hajlaz*, haszontalan, lusta; *jajgarazı* kiáltozó, tapageur, v. ö. *jajgara* lárma, veszekedés.

56. *Ajırlamak* tisztelni, tiszteletet mutatni, *ajırlık* tiszteletadás.

57. *Belli*, e helyütt 'óta' értelemben; *sabahdan belli* reggel óta. — *Dühünji* szó szerinti lskodalmas, illetve háztüznéző. — *Sinançılı* homályos értelmű szó.

62. *Biniş* kópönyeg, manteau.

63. *Jitirmek* elveszíteni, v. ö. *jitmek* elveszni, *jitik* elveszett dolog.

68. *Satlıza ökarmak* eladásra vinni, v. ö. *satlık* (satmak) eladás.

71. *Armağan* ajándék, v. ö. *irmagan*. Ugyanilyen jelentése van az *ajdinlik* szónak is.

73. *Salık* jel, indice, dialektikus jelentése bíradás. — *Dejnek ojuamak* löfögtetés egy neme, mely a törököknél nagyban divatozott, szó szerinti jelentése: bot játszás. Futtatás közben ugyanis hosszú botokat használtak.

74. *Kubat* durva, otromba. — *Kajve* dialektikus változata a *kahve* (kávé) szónak. — *Jillenmek* szelet eresztetni, v. ö. *jel* szél es az ugyanazon jelentésű *usruk çekmek* kifejezést.

80. *Çemenler*, tréfás elnevezése a szárnak, szó szerinti értelme: fűrágó, füevő. — *Hergele* ménes, harras. Perzsa eredetű szó. — *Istek*, kívánság, vágy, *istek etmek* vágyakozni, v. ö. *istemek* akarni, kívánni.

87. *Ojnaş* barát, szerető, v. ö. *ojnamak* játszani. — *Manja* táplálék, étel; olaszból átvett szó, mely a törökben főleg tréfás értelemben használatos.

91. *Nedejeksün* a. m. *ne edejeksün* mit fogsz tenni. — *Meñer* é h. *mejer*. — *Badıljan* népies kiejtése a *patlıjan* illetve a *badınjan* aubergine szónak.

93. *Çılbaş* népies kiejtése a *çıplak* (meztelen) szónak; *şırşılbaş* illetve *çir-çıplak* teljesen meztelen.

94. *Ajneje bir azca bırazır*, a tükrön egy pénzdarabot hagy. Szokásban van főleg a fürdőben és a borbélynál, hogy a pénzjárandóságot tükröre teszik és úgy adják át.

100. *Dühös* illetve *döjüş* verseny, v. ö. *döjmek*, *dövmek* verni, ütni; *at dühüşü* löverseny, *döjüşmek* versenyezni, verkedni. — *Şıgırd* tanítvány, az oszmánli *şayırd*, *şayırd* változata.

103. *Aptas* a köztörök *ab-dest* (kézvíz) népies kiejtése. — *Nedeñ* é h. *ne edersün* mit csinálsz, mit művelsz.

105. *Teke* kosbarány, kisázsiai tájszó. — *Oçlak* bárány, v. ö. az ugyanezen jelentésű és eredetű magyar *olló* szót.

109. *Pıjın bırı*, egy gazember, v. ö. *piç* kölyök, batárd. — *Şışır tezzeji* ökörganaj, v. ö. *tezek* ganaj, bouse de vache. — *Üşküre* rézedényféle, melyben ételt főznek.

112. *Dişi-helli*, nő, asszonyféle, fehérnép. Nem egyéb, mint a *dişi* (nöstény) szónak az *ehl* (nép) szóval való összetétele, tkp. *dişi-ehl* nöstény nép. — *Çerci* népies kiejtése a *çarşı* (vásár) szónak.

116. *Mutlu* szerencses, a ki szerencses csillagzat alatt született; *kara mutlu* szerencsétlen. — *Zejrek* értelmes, okos. — *Söjlen* é h. *söjlersin*.

118. *Jasızcı*, a *jasak* (tilos) szóból képezve; a mai rendőr fogalmának felel meg. — *Gez*, a *kerre* (-szor, -szer) szónak válto-

zata. — *Gendiji* e h. *kendini* magát. A 3-ik személy ragját követő *n* helyett gyakran találni a kóniai dialektusban *j-t* is.

120. *Hasım* ügyetlen, durva, valószínűleg az arab eredetű *hasın* szó átvétele. — *Kendir*, a *kenvir* szó népies alakja, a magyar 'kender' szóval azonos jelentésű. Az arab eredetű *kenvir* szót az eredetibb *kannab* (cannabis) szóval hozzák összefüggésbe BARR.

123. *Najparsın*, népies összevonása a *ne japarsın* (mit csinálsz) szólásnak. — *Hasap* népies kiejtése az arab eredetű *hesab* (szám) szónak. — *Kazanelinzejedek*, adverbialis továbbképzése a *kazan-mak* (nyerni) igének, ilyenformán *kazan+alı+n-ja* ellátva még a részes határozói *-ja* és a terminatív jelentésű *dek* szóval.

125. *Göçüm*, illetve *göjüm*, *güjüm* rézedényt, víztartó edényt jelent. V. ö. *göjüm bası* palotahivatalnok. *Gülleb* homályos értelmű szó.

129. *Hüs*, hangutánzó szó, jelentése a *sus* (hallgass) szóéval azonos.

132. *Nüçü* a súlymérték egy neme, a fontnak felel meg. — *Ozza* a köztörök *kaka* szó változata. — *Dartı* illetve *tartı* mérték, a *tartmak* igéből képezve.

136. *Horanta*, jelent szeretőt, családtagot. — *Vekiları*, az arab eredetű *vekil harı* összetételéből.

137. *Araşı*, az *ara* (közbenső hely) szó dialektikus továbbképzése, jelent közbenjárót; *araşı etmek* valakit közbenjárónak tenni. — *Gelijor idijini*, szokatlan participialis képzés a *geldijini* helyett.

A 138—165. szám alatti tréfákat, a Mehemed-Tevfik kiadásában megjelent naszreddini gyűjteményből vettem át. E gyűjtemény, melyben a lataifok java van összeválogatva, a modern tiszta török nyelvet tükrözi vissza, és mintájául szolgálhat az újabbkori stílusnak. Másfelől pedig lehetőleg teljes anyagát igyekeztem vele összeállítani a hodsza nevéhez fűződő adomáknak.

کوجندبردم، بکا انکسار ابتدیلر، مرکب صورتنه تحویل اولندم .
اولا امکجه به، صکره بر باغچوانه صاتلدم . مؤخرأ سزآلدیکز .
شیمدی بدیکزده کیدرکن والد بنم کوروب آجیدیلر، دعا ابتدیلر .
بنه بن آدم اولدم دینجه : خوجه صقالتی الینه آلوب بر آز تفکرله :
بو دیدیک شینه بخت دیرلر . لکن بنم وقتمه تصادف ایتمه ملی ایدی ؛
هایدی اوغلم بدر ووالدهکی کوجندبرمه دیوب صالحیوریر . فقط
خوجه به بر مرکب لازم، تدارک ایچون بازاره کیدر بقسارکه مرکبی
دللالده، یواشجه قولاغنه آنانی، بابانی بنه می کوجندبردک خطاسیله
قهقهه بخش اهل بازار اولشدر .

۱۶۶ — مکرّم خوجه نصرالدین بر کون .
اوی طامنه چیقمش برایش ایچون ،
ایاغی سورچوب اندن یره دوشمش ،
احبابی کلوب باشنه صیچمش ،
دیشلر کیم نه یاتیرسک نه در حال ،
جوابنده دیمش اول دخی فی الحال ،
نه صورارسک بنم حالم کوررسک .
اگر سن دخی دوشدکمه بیلورسک .

شی دکل، خانه صاحبه: افندم رجا ایدرم شو النده کی قاشینی بر کره ده بکا ویرکده بر اوخده! بن دیبیم دیمشدر .

۱۶۰ — خوجه بر کون بازاره کیدوب آلدینی زیزهوانی هکبهسنه طولدیره رق وهکبهنی اوموزینه اورارق مرکه یینوب کیدرکن . بری: افندی نیچون هکبهنی مرکه آرقهسنه کیدر میورسک دیدیکده: حیوانجه یوک اولسون دیمشدر .

۱۶۱ — خوجه به بریسی بر کوملک وروب : شونی بازارده سات، دیمش . مکر کوملک مال مزرك ایش . خوجه ده بونی بیایر مش . آلوب بازاره کتیر مش . غلبه لکده بریسی هر نصلسه کوملکی چالمش خوجه دونوب کلدکده، کوملک صاحبی : قاچه صاندک ، دینجه ، خوجه: آلیش کساد سرمایهسنه ویردم دیمشدر .

۱۶۲ — خوجه بر کون کیتمش، بر طاوشان طومش . مکر او کونه قدر طاوشان کورمه مش ایش . نه اولدینی بیله میوب، بو بر عجایب شی کوتوروب مملکتلی به کوسترهیم ، دیوب طاوشانی طور بهسنه قویمش . طور بهنک آغزینی صیقی صیقی به باغلامش . اوه کتیر مش . حرمه: آغزینی آچه دیوب مملکتلی نی چاغرهیم ده کوسترهیم بلکی نه اولدینی بیلیرلر ، دیه تنیه ایدوب کیتمش ، قادین مراق ایدوب طور بهنک آغزینی آچدینی کی، طاوشان قاچمش . خوجه مملکتک قاضیسنی، اشرافی دعوت ایدوب ، جمله سی بو عجایی کورمک ایچون خوجهنک اویسه ککشلر . خوجه بونلری حلقه واری اوطور طوب ، طور بهنی آرقهسنه قویوب، طور بهنک آغزینی آچهرق سیلکتکی کی، ایچندن آربه قوطوسی دوشنجه خوجه نه دیه جکنی شاشیروب، ایشته بونک اون دانه سی بر کپله ایدر، دیمش .

۱۶۳ — خوجه مرکهنی بازاره کتوروب دللاله ویرمش . دللال مرکهنی کردیرر وشوبله ذهنی آچیق، بویله یورور، کنج دینج راه هوار دیه مدح ایدر مش . مشربلر ده متصل بی سورر مش . خوجه مرکهنک بویله بویله وصفنی کورنجه : وای بنم مرکهیم بو قدر کوزل ایش ده بن نه ایچون آلیورم دیوب ، همان کندیسیده بی سورمکه باشلامش نهایت مرکه خوجهنک اوزرنده قالمش . خوجه پاره سنی ویروب مرکهی آلمش اوه کتیر مش حکابهنی حرمه سویله مش . مکر حرمنده جانی قائم ایسته یوب قائم جیدن قائم آلیرکن، قائمکی زیاده کلسون دیه بله کنده کی بیله زیک چیقاروب اوصول ابله قائمقینک ترازوسنک درهم قوندینی کوزینه بر ایش ایش . حرمی ده بو حکابهنی خوجه به سویلنجه ، مرحوم : ها بقالم قاری ، بن طیشاریدن سن ایچرودن غیرت ایدوب شو اولک اداره سنی بولنه قوبلم دیمشدر .

۱۶۴ — خوجه به: جناب حقی نصل بیلورسک دیمشدر . کندیمی بیلدم بیله لی هب جناب حقی دیدیکی اولور . اگر اشیا بد قدرتک تصرفده اولسه ایدی بر کره ده بنم دیدیکم اولوردی دیمش .

۱۶۵ — بر کون مرحوم مرکهنی یده کینه آلوب کیندرکن بر قاچ مار قاچ اوغلی مرکهنی خبر سزجه چالمی قورمشدر . ایشلرندن بری : بن بو ایشی بابارم، همان سز بازاره کتوروب صایکیز ، آلت طرفه قاریشایکیز، دیوب خوجهنک آردینه دوشرلر . بر آز کیدرلر، بو حریف یواشجه مرکهنک بولارینی باشندن آلوب کندی باشنه طاقار آرقداشلی مرکهنی آلدقاری کی بازاره کتیرلر . او چاپقین ده بولار باشنده آرقهسندن یورور . بر آز کیندکن صکره خوجه باشنی چوروب باقارک یده کنده بولارلی بر آدم کلیور . خوجه: سن کیمسک دیر . سزک مرکهنک آمان بن اولندن آدم ایدم . بر کون آنای بابای

۱۵۱ — برکون حرمی خوجه به: افندی، طویې بر ابریک وار. اونکده دبی دلیندی. نه یاهلم، دیمش. خوجه: آقری، اونی بیلیمیه جک نه وار؟ شیمدی به قدر اولا آبدست بوزوب صکره طهارت ایدیوردق، بوندن بویله اول طهارت ایدر، صکره آبدست بوزارز دیمشدر.

۱۵۲ — خوجه به: بر قاز کیدیور، دیمشدر. بکا نه دیمش. سزه کیدیور دیمشدر. سکا نه دیمش.

۱۵۳ — مرحوم برکون اونک طامنه چیقوب سوقاغه ایشرکن بر آدم کفر ایدنجه، خوجه درحال کسمش. حریف: نه ایچون کسک، دیدکده: نه بیلیم خیر لیمسک خیر سزمیسک، کسمه بده طو- تونورق یوقاری چیقار مابه سک، دیمش.

۱۵۴ — مرحومه سزک حرم اوتنه کنک بریکنک اوننه کیدیور، دیمشدر. اولیه اولسه. برکرده بزم اوه کلیدی، دیمش.

۱۵۵ — برقاچ چوجق برچووال جویر کتوروب: خوجه، شو جویرلری بزه آله ایچون تقسیم ایت دیمشدر. مرحوم: پک اعلا دیوب کیمنه بردانه، کیمنه بر آووج، کیمنه یارم چووال جویر ورمش. چوجقلمر تعجب ایدوب: بو نصل تقسیم دیدکلرنده: آلهجه تقسیم بویله اولور، طوریکر سزه قوچه تقسیم ایدیم، دیوب متساویاً تقسیم ایلیمشدر.

۱۵۶ — خوجه بر حمامه کیدر. حاجیلر خوجه به بر اسکی

پشمال، برده کیرلی حاوی و یروب او قسدر رعایت ایتزلر. خوجه بر شی دیمبوب حمامدن چیقارکن آینه به اون آچمه بر اقریکه، بو یاره بی او زمانلر پک زیاده زنکین آدملر وبره بیلورمش. حاجیلر تعجب ایدرلر. برهفته صکره خوجه ینه بو حمامه کلیر. بو دفعه حاجیلر فوق العاده رعایت ایدرلر. خوجه ینه بر شی دیمبوب چیقارکن آینه به بر آچمه بر اقریر. حاجیلر ینه تعجب ایدوب: افندی بو نه دیدکلرنده: بو بر آچمه کینکی دفعه نک اجرئی کینکی و بر دیکم اون آچمه ده بونک اجرئی، دیمشدر.

۱۵۷ — خوجه باغنه غایت اوافق بر آناج فدانی دیکمش. نه اوب باشندن بری کوروب: افندی بونه وقت بیوییه جک، یمش وبره- جکده بیه جکسکز، دیمش. خوجه ایسه جوابنده: بزدن اول کلانلرک دیدکلاری آناج فدانیلرینک میوه سنی شیمدی بز بیورز. بونک ده میوه سنی بزدن صکره کلانلر یسون دیمشدر.

۱۵۸ — نأوب باشندن بری مرحومه کلوب: بکا بر مکتوب یاز، بغدادده بر دوستمه کوندره جکم، دیدکده مرحوم: بن بغداده کیده مام، دیمش.

۱۵۹ — خوجه بر کون مسافر لکه کیتمش. او کون غایت صیجاق اولقله بر کاسه بوزلی خوشاف کتیرمشدر. خانه صاحبه قوجه بر خوشاف قاشینی، خوجه به ده آغزی دوم دوز اوفق برقهوه قاشینی و برمشدر. خانه صاحبی خوشاف قاشیقینه بوزلی خوشافی آناز. برکرده اوخ! دیرمش. خوجه ایسه قاشینی دالدرر، فقط قاشیق هیچ برشی آلمدیندن یالکز قاشینی یالارمش. خوجه باقش که اوله جق

لامشله . ایشلرندن بری : شو پاره‌نی آلدی بکاده بر دودك آل دینجه ، خوجه : یارایی ورن دودکی جالیدی دیمش .

۱۴۲ — خوجه مرکبی ضایع ایش ، هم آرار هم شکر ایدر ایش . سبب تشکری صورمشله . اوزرنده بولمقدیمه شکر ایدیورم اکر بولونایدیم ، بنده برابر غائب اولوردم ، دیمش .

۱۴۳ — ینه مرحوم مرکبی ضایع ایدوب هم آرار ، هم تورکی چاغرر ایش . مرکبی ضایع ایدن تورکی چاغرماز ، فریادایدر ، دیمشله . مرحومده : شو طاغک ارقه‌سند بر امیدم قالدی . اوراده بوله‌ماز ایسه او وقت بافکر بنده‌کی فریاده دیمشدر .

۱۴۴ — مرحوم ینه مرکبی ضایع ایدوب ، چارشی یازارده : هرکیم مرکب بولمش ایسه بولاریله سه‌ریله مژده‌سی وار ، دیه ندا ایدرمش .

۱۴۵ — چاشوری‌قماق ایچون خوجه‌نک خریمی کول ایسته‌مش خوجه بر کوفه اکثر کتیرمش . حریمی : بن سندن کول ایسته‌دم ، سن اکثر کتیردک ، بونی نه یاپیم ، دیمه‌سیله : به جاهل ، ده‌سا سن نه بیلورسک اکثر ایچون حکمی کول واردر ، دیمش .

۱۴۶ — بر کون خوجه اونده کیلاره کیروب ، کویک ارقه‌سنه کیزلتمش . مرحومک قیزی کیلاره کیروب : بابا اوراده ایشک نه ، دینجه : او سنک ظالم آنک التدن غربت اللربنه دوشدم ، دیمشدر .

۱۴۷ — قیامت نه زمان قویه‌جق دیه خوجه‌دن سؤال ایشله ،

هانکی قیامت؟ دیمش . قیامت قاچ دانه؟ دیمشله . بن اولورسه بیوی ، قاری اولورسه کوچکی دیمش .

۱۴۸ — خوجه برکون جکر آلمش . کیدرکن ، نواب باشندن بری تصادف ایدوب بونی نصل پشیره‌جکسک ، دیه سؤال ایدر . خوجه : عادنا دینجه : خیر ، بونک بر کوزل پشیرمی وار ، سزه تعریف ایده‌یم‌ده اوله یاپکر دیمش . خوجه‌ده : بو تعریف ایندیگیز شیر خاطرمد قالماز ، برکاغده یاز اوکا باقوب پشیریم دیمسی اوزرینه او آدمده یازار و بربر . خوجه او اشته ایلله او جگری کتیررکن بر چایلاق التدن جگری قاپوب اوچار . خوجه هیچ تلاش ایتیمه‌رک خطابا : نافله آغز دادیله بیه‌مزسک . بوصله بنده دیوب تعریفی چایلاغه کویترر .

۱۴۹ — خوجه‌به : چال دیبه برساز و بربرلر . خوجه سازی انه آله‌رق چالغه باشلار . ساز اوله‌می چالینیر ؟ سازنده‌لر عادتدر ، ابتدا بر آز کزینرلر دیدکلرنده : طولار برده‌نی بولامازلرده آراق ایچون کزینرلر ، بن بولدم ، نیچون کزینیم دیر .

۱۵۰ — خوجه جرده کزرنکن ، بر کبارک قارشوسنه چیقوب جر ایچون کلدیکنی آکلتمش . صاحب خانه خوجه‌به بر شی اوقو-دوب عینله کندی اوقومش . صکره بر شی یازدروب کندیده عینی یازمش . اوندن صکره مرحومه : ایشه سن یازدک بنده یازدم . سن اوقودک بنده اوقودم . آرتق بربریزدن برشی ایسته‌مکله حق قالم-دی دیدیکی کبی خوجه : بن اوج کونلک یولی بوروبه‌رک کلدیم ، سن ده اوقدر یول کیدرسک بوسوزی سوبله‌مکه حقک اوله‌بیلور ، دیمش .

سنه قارداشم او بر ياشى دخى يشايه رق بنمه ياشجه برابر اوله جق در .
ديمش .

۱۳۶ — بر کون خوجه تيمورك يانسه كيدر . تيمور خوجه يني
سوديكندن قاج باش خوران طامى اولديغنى صورار . خوجه دخى
اون باش اولديغنى سويلر . بونك اوزرينه نفر باشنه بوز آخه و برلمنى
تيمور و كيلخرجنه بيورور . خوجه بيك آخه يني آلدقن صكره ينه
يانسه كيدر ك خوران طاشندن بر باش اونودلديغنى سويلر ، تيمور آدى نه
ديه صورنجه ، آدى نصرالدين افنديدر ، ديمش .

۱۳۷ — طويال تيمور آق شهره كمشدر . شهره كيرمزدن او كجه
شهر ليلر كله جكنى و كنديلرينه اولماق ايشار يابه جغنى ييلدكلى
ايچون خوجه يني بو يولده آرارينه آراچى ايتلرينى قورارق هپسى خو-
جه نك يانسه كيدر لر . تيمور كليور ايدوكنى اكلاتيلر و شهره كيرمزدن
او كجه خوجه نك آنى قارشوليه رق كوكنى آلمنى يالوار ير لر . بونك او-
زرينه خوجه دخى بك بيوك بر صاريق سارارق چيلاق اولديغنى
خالده شهر ك طيشاريسنده تيمور ك كجه جكي يولى اوزرينه او طورر .
تيمور خوجه نك يانسه ياقلاشه رق خوجه يني كورنجه ، بو آدمى يانسه
بولسا نلره صورار . آنلر دخى بك موطنى سوزى ، طائلى كولنجلى
اولديغنى سويله دكلرندن تيمور انكله كورشمه سنى ايستر و اينه رك يانسه
قدر كلور . سلام ويره رك كندوسنك كيم و نه جى اولديغنى صورار .
خوجه ده تكرى اولديغنى و بوراده براز شيلر ياراتقى ايچون او طورر-
ديغنى سويلر . بونك اوزرينه تيمور اكلنمك ايچون ، كوزلرى بك
كوچك بر چوجغنى يانسه چاغره رق خوجه يه بونك كوزلرينى بيولته سنى
بيورور . خوجه ده كندوسى بر تكريسى اولديغندن كو بكدن بو قاري سنه

برشى يابه ميوب ، ايستره كو بكدن اشاغى اولان دليكى بيولته بيله جكنى
سويلر . بونك اوزرينه تيمور ، خوجه اولان زيركلى يني و بيكي جيله كى
بكنه رك ، قبر شهره سو بنجه كير و شهر ليلره اويله او موله جق درجه ده
صيققى ايتمز .

۱۳۸ — خوجه بر كون هكبه سنى غائب ايدوب : يا هكبه مى
بولور سكر ، يا بن يابه جغنى بيليرم ديه اعلان ايدر . محله لى آرا يوب
هكبه يني بولور كتير ير لر . آحاد مراق ايدوب اى خوجه ، بزه بو
هكبه يني بولما ييدق ، نه يابه جقدك ، ديه سؤال ايدر لر . خوجه اوت ،
اگر بوله ما يايديكز اوده بر اسكى چووال واردى ، بوزوب هكبه
يا به جقدم ديمشدر .

۱۳۹ — خوجه بر كجه آناسنده حر ميله غوغا ايدوب حر مى خوجه يه
بر تكمه اورديغى كې مرديوندن آشاغى يو وارلامش . بو كورلتى يني
قومشولر ايشيدوب صباحلين خوجه دن سؤال ايله مشلر . حر ميله غوغا
ايله ديكنى سويله مش . اونلر ده بك اعلا اماو كورلتى نه ايدى ديمشلر .
غوغا ايدر كن قادين حدت لنوب ، جبه مه تكمه اورديغى كې مرديونلردن
آشاغى يو وارلاندى ديمش . جبه يو وارلانمقله او قدر كورلتى اولماز ،
ديمشلر . اى نه زور ليور سكر ، بن ده ايچنده بولندم دير .

۱۴۰ — دوستندن برى مرحومدن بر آز وعده ايله بر قاج
غروش اودنج ايسته مش . مرحوم : ياره و برمام ، لکن دوسته سك
وعده نه قدر ايستره سك او قدر ويره بيلرم ديمش .

۱۴۱ — خوجه بازاره كيدر كن مجله نك كوچكلىرى دودك اصهار-

بغدای چاهرق کندی چووانه طولدیرمقده ایکن بونی دکرمنجی کورور. نه یاییوسسک دیه یقهسندن طونار. خوجه دخی : آمان دکرمنجی بن شاشقینم اکسیکه باقه دیدکده، دکرمنجی: شاشقینسک ده نه ایچون کندی چووالندن بشقه لرینک چووانه بغدای قویترسک دیدکده، خوجه: بن بر شاشقینم، اگر دیدیکنی یابرسه ایکی شاشقین اولورم، دیش .

۱۲۷ — برکون خوجه بر کوپ صیرتلابهرق بازاره صاتمغه کتورور. بازارده بونی کورنلر: خوجه نك کوپی چانلاقدر، بش پاره بیله ایتمز دیملربنه: خیر کوپم یاریق دکدر، ایچنده خللاجک پاموغی واردی، هیچ آقازدی دیش .

۱۲۸ — خوجه نك آناسی برکون بردو کونه کیدر . و خوجه به قیوی بکه مئی سویلر. خوجه بر آز بکلیوب آناسنک کیککدیکنی کورنجه قیوی کوکندن سوکدرک آرقه لیوب آناسنک یانه کیدر .

۱۲۹ — خوجه برکیجه باباسنک خلایغنه کیدر ، خلایغه ال آینجه، خلایق او یقودن اویانهرق : او کیمسدر دیر. خوجه دخی: اوز بن بابام، دیش .

۱۳۰ — خوجه نك اوغلی بر او یامش. باباسنی کزدیرمک ایچون چاغرمش. خوجه دخی آشاغی بی یوقاری بی کزدکن صکره اوغلی اوک نصل کوزل اولدیفنی صورنجه : اوت هریری، کوزل اولمش ، اما آلت قانده کی کوچک او طه نك قبوسی یک طار اولدیفندن یملک صفره سی کیرمز، دیش . مکر او دیدیکی طار او طه او بنک آبدستخانه سی ایش .

۱۳۱ — خوجه خسته اولمش، قومشولردن بر آز آدملز کندیسنی یوقلامنه گلشله. بر آز چوچه، او طور دقلرندن خوجه نك جانی صیقیله. رق همان آباغه قالفوب : آغالر بن ایشته ابو اولدم. آرتق سزلرده طیشاری به بیورک دیر .

۱۳۲ — برکون خوجه اوینه اوج نوکوات آلهرق قاریسنه: بونی یدشور دبو سویلر. قاریسی دخی یدشیره رک یالکز کندیسی بر . آقشام اولوب خوجه: کتور شوانی بیلم دبو قاریسنه سوبله نجه، قاریسی دخی اتی کدینک یدیکنی سویلر. خوجه قالفوب کدی بی تارناره، کدی اوج نوکو کلدیکنی خوجه کوره رک قاریسنه: آ یالانچی اگر بو کدی ایسه ات زرده، و اگر ات ایسه کدی زرده در، دیش .

۱۳۳ — برکون خوجه براوقه خرما آلهرق چکرده کئی آتمقیزین بر. بونی کورنلر نه ایچون بوبله چکرده کیله بدیکنی صورارلر. خوجه دخی صایجیدن چکرده کیله برابر آلدیفنی و بونک دخی طارنیده اولدیفنی سویلر .

۱۳۴ — خوجه نك بر اورناقلق اوی اولدیفندن اورناغینه هر زمان غوغا ایدرمش. برکون بازاره کیدرک اوک کندی یابنه دوشن یاریسنی صانه جفنی سویلر. اوراده اولنلر نه ایچون اولدیفنی صورارلر. خوجه دخی اورناغسندن صیقندی چکمه کده اولدیفندن کندی یانی صانهرق، اوپاره ایله اورناغنک یانی دخی آله جفنی سویلر .

۱۳۵ — برکون خوجه به : سنهی بیوکسک یوقسه قارداشکی دیه صورمشله. خوجه ده: بن قارداشمدن بر یاش بیوکسه مده کله جک

یانتش، خوجه منلاسیله اوکون کز مکه چیقوب اورابه کلور کوررکه قاضی بایلمش یانار. همان قاضینک بینیشنی آلب آرقه سنه کی، رک کیدر. قاضی قاقوب کوررکه بینیشنی یوق، یساجیلرینه: نیم بینیشمی کیمده بولورسه کز کتورک دبو بیورر. یساجیلارده خوجه نك آرقه سنده کوره رک آلب خوجه بی قاضی به کتورر لر. قاضی: ای خوجه، بو بینیشنی نره دن آلدک دیدکده خوجه: بزم منلا ایله کز مکه چیقمشدم، بر باغده بر صوفته بایلمش یانار، قیچی ده آچیلمشدی. بزم منلا ایکی کز یایدی بن ده بینیشنی آلم کیدم. آکر سنک ایسه ال، دیدکده قاضی نیم دکدر دیمش.

۱۱۹ — برکون خوجه بر صو کنارنده او بومغه یانار، کندینی اولمش برینه قورر. بر حریف کلوب: صوبک کچیدی بیلیم که نره دندر دیدکده، خوجه: بن صاغ ایکن شورادن کچردم شیمدی بیلیم نره. ده در دیمش.

۱۲۰ — برکون خوجه بی بر عجمی بر بر طراش ایدرکن، هر اوستره سوردکجه باشنی یاره لیوب یامبوق یاشد بر برمش. خوجه بر بره: ای آدم باشمک یاریسنه یاموق اکدک. باری براقده یاریسنه دخی کندیر اکیم دیمش.

۱۲۱ — برکون خوجه بی شاهد آخزندن شاهدلکه کتورر لر. بونلر صو باشنی به واردقده خوجه دن اولنلر بوغدای دیر دیوسویلر لر. خوجه: آرپه در دیر، یوق بغدای در دیر لر. خوجه: بهی بیلکینزلر، یالان اولدقدن صکره ایستر آرپه اولسون ایستر بغدای دیمش.

۱۲۲ — برکون خوجه بر قویوبه صو چکمکه کیدر. باقارکه آیک

ایشینی قویوبه دوشمش. همان قویوبه آی دوشمش دیه رک ایپ ایله چنکل آلب قویوبه سالار. بر جوق زمان اوغراشیر. اک صکره چنکل بر طاشه ایلدشور. خوجه کوچله جبالارکن ایپ قویوب کندیسی آرقه اوسته دوشر. کوکه بقارکه آی کوکده در. تکرری به جوق شکر اولسون! جوق یورولدم ایسه ده آی ده برینه کلدی دیمش.

۱۲۳ — برکون خوجه برینک باغنده زردالی آغاچه چیقوب برکن باغچی کلور؛ بره حریف نه یاییورسک بوراده دیدکده، خوجه: بلبل اوترم دبر. باغچی: اوت باقیم دیر. خوجه ده اوتدکه باشلار. حریف کلوب: بهی آدم بو اوتدکمکی در دیدکده خوجه: عجمی بلبل بودنلی اوتر دیمش.

۱۲۴ — برکون خوجه به: حسابدن بیلورمیسک دیدکلرنده اوت دیر. بونک اوزرینه درت آقچه بی اوج کشی به طاغیت دیر لر. خوجه ده: هر آدمه ایکشر آقچه دن ایکی آدمه درت آقچه ایدر، او چنجیمی دخی ایکی آقچه قرانینجه به دک طورر، صکره ایکی آقچه سفی آلیر، حساب طوغری چیقار. دیمش.

۱۲۵ — برکون خوجه چای باشنده کوکومنی طولدیررکن لندن کوکم صویه دوشه رک باتار. خوجه چایک کیروسنده اوطورر. کریدن بریسی کچرکن خوجه به: بوراده نه ایچون اوطوردیفنی صورار. خوجه: کوکوم صوده بوغولوب، شیدشک ده صوبک بوزینه چیقسون صکره آلهیم دیه بکلورم، دیر.

۱۲۶ — برکون خوجه دکرمه کیدر. دکرمنده اک چووالارندن

۱۱۱ — برکون خوجه اونده اوطوررکن قابوی بر آدم قاقار .
 کیمدر او؟ دیدیکده : بر آز آشغی کل بر دبه جکم وار، دیر . خوجه
 دخی آشغی اینته رکه نه ایستورسک دیر . او آدم : زو کوردم یاردم
 ایسترم، دیر . خوجه دخی : یوقاری کل دیر . اول آدم : کلدکده
 خوجه : تکرری ورسون . اول آدم نیچون آشغیده دیمه دک . دیدکده
 خوجه : یا بن یوقاریده ایکن، سن نیچون دیمه دک دیمش .

۱۱۲ — برکون خوجه نک دیشی کدیبی طوغه چیقمش . بر
 قاق کونی اسکمله اوزرنده قالیر طوغوره ماز . ایچورده قاریلر دیرلرکه :
 افندی هیچ اوغنی ییلمزمیسک، کل بر آز اوغده براوغلان طوغسون .
 همان خوجه سیکردوب چارشویه واروب بر قاق جوز آلوب کتورر .
 ساووشون اورادن دبه ایچرویه کیردکده اسکمله نک آلتنه جویرلری
 دوکوب : شیمدی کورورده اوینامغه چیقار، دیمش .

۱۱۳ — برکون خوجه بی عورتی اینجیمک ایسترم . صیجاق
 چوربانی اورته بره قویوب بر قاشیق چوربادن ایچر . بوغازی یانوب
 کوزلرندن یاش کلور . خوجه : آقاری نه اولدک یوقسه چوربا
 صیجاقی دیدکده : یوق افندی بابام چوربانی چوق سوردی ده
 کورکومه اوکلدی، آنک ایچون آغلاردم دیر . خوجه دخی کرچک
 صانوب چوربادن بر قاشیق اینجیجه بوغازی یانوب آغلامغه باشلار .
 قاریسی : نه اولدک، دیدکده . خوجه : آنک باباک اولورده سنک صاغ
 قالدیغه آغلارم دیمش .

۱۱۴ — برکون خوجه نک قاریسی اوکود درنکنه کیدوب
 دیکلنه یوب، اوه کلدکده خوجه : اوکودجی نه سویلیدی دیر، قاریسی :

برکیمسه قوجه سیله یاتسه تکرری آکا اوچ ماهده بر ار یاپار دیدی، دیر .
 یونلر یاتدقلرنده خوجه : طور ایمدی، اوچ ماهده بر او یاپلم دیوب
 بر کره برلشور . بر آزدن صکره بنه قارینک جانی چیقتلشمک ایستیوب
 خوجه یه : سن کندینه او یاپدک . بکاده بر او یاپ ، دیدکده : سکا او
 یایمق قولای اما سن طور میوب حصملرینه ده برر او ایستیه جکسک
 صکره یابوجی باشی طاریلیر، کل ایکیمزه بر او یتر دیمش .

۱۱۵ — برکون خوجه بر بلوک منلاره اوغرا یوب بونلره :
 هایدی بزه کیده لم، دهرک اوینک قاپوسنه کلوب خوجه ایچری کیرر .
 بونلر طیشاریده طورورلر . خوجه قاریسنه : وار شو حر بفاری صاو
 دیر، قاری : خوجه افندی کلدی دیر ، بونلر : شیمدی کلدی هم
 ایچری کیردی دیرلر . قاری : کلدی دهرک لقردی بی سوندوردیکنی
 خوجه یوقاریده دیکار ایتمش . باشنی پیچره دن چیقاروب : بهی آدملر
 نیچون لقردی بی اوزادیورسکز ، بلکه اوک قپوسی ایکی در، او برندن
 چیقوب گلشدر، دیمش .

۱۱۶ — برکون خوجه نک بر اوغلی طوغار : کویکنی سن کس
 الک موطلی در دیرلر . خوجه : خوش اوله دیو کسرکن کویکی بتون
 بتون برندن قوباروب بر دلیک آچیلور . نیله دیک دیدکلرنده، خوجه :
 اولمادی ایسه کونونک دلیکی بورادن اولسون، دیمش .

۱۱۷ — خوجه به اوغلی : بابا بن سنک طوغدیفنی بیلیرم دیدکده
 آناسی طاریلوب نه سویلیورسک دیر . خوجه قاریسنه : آقاری سن
 سوز قاریشدرمه، اوغلان زیرکدر بیلسه ده اوله بیلیر دیمش .

۱۱۸ — برکون سیوری حصسارک قاضیمی بر باغده بیلمش

دبر . خوجه به ای اما اوغلاق تکه دکدر دیدکلرنده ، خوجه : به شاشقینلر او کوندن بو کونه دک قرق الی ییل اولدی اوغلاق تکه اولدیمی دیمش .

۱۰۶ — خوجه سیوری حصارده امام ایکن صو باشیله دوکو- شور . صو باشی اولدکن صکره کتوروب کوملار . خوجه به : کل افندی بو اولویه او قو دیدکلرنده : خوجه : باشقه کشتی بولک ، او بنه طارغندر، سوزیمی طومماز، دیمش .

۱۰۷ — برکون ایکی آدمک اولری بربرینی بنیشک اولوب ایکی اولک اورتیسنه برایت کلوب بیسلر . بر ایکی قومشو بربرلیله غوغا ایدوب : سنک اوینه یاقیندر سن قالدیر، او بری : سکا دها یاقیندر ، وار سن قالدیر دهرک غوغانی اوزاتیرلر . اک صو کره صو باشی به کیدرلر . مکر او کون خوجه دخی صو باشی ایله کورشمکه گلش . صو باشی خوجه به : بونلرک غوغالرنی سن دیکله دیر . خوجه دخی سوزلرنی دیکلیوب او سسوقاق دکلی دیر . او آدملر اوت دیرلر ، خوجه : اول برسوقاقدیر ، نه سکا دوشر ، نه بوکا آجیق صو باشی به دوشر، وارسون او قالدیرسون، دیمش .

۱۰۸ — برکون خوجه بریره کیدرکن بر چوبانه اوغرار . چوبان : بره آدم سن خوجه یسک دیر، خوجه : اوت دیر . چوبان : باق شو یانان جانلره برصوغو صوردم بیلمه دیلر، کل سنکه سوز بر ایده لم، اکر صورده جغه قارشیلق وبره بیلورسه ک صورده م، دکلسه ک، بن بیلورم دیدکده، خوجه : صورغون نه در دیر . چوبان یکی آی اولدقده کوچک اولوب صکره بیوک تکرلک کی اولور . اون بشندن صکره بنه کوچک اولور، اسکی آینی نیرلر دیدکده خوجه : بونک کی

نسنه بی بیلمه دکمی؟ اول اسکی آینی اوزادیرلر ، شمشک ییلرلر، کور- مزیمیسک که کورله دکده قیلج کی پارلار، دینجه چوبان : صاغ اول خوجه افندی ابو بیلدک بن ده اوله صانیوردم، دیمش .

۱۰۹ — خوجه نک بر آز آچیه سی اولوب برکون اوی یالکز بولوب بریری قازارق آچیه نی کومر . اورادن قپوبه واروب باقار، دیرکه بن اوغری اولسم ایشته آچیه، دیوب اورادن چیقاریر، بشقه بره کومر . بنه کوکلی اینامیوب بنه چیقاریر . اوینک اوکنده برتیه وارمش، واروب باغچهدن براوزوم صیرینی کسوب آچیه نی طوربه ایله صیریفک تپه سنه باغلار ، کتوروب او تپه به صیرینی دیکر . آشاسغی اینوب یوقاری باقار : آدم قوش دکل یا اوچوب بونک اوسته چیقعه، ایو برینی بولدم دهرک کیدر . پچک بری خوجه نی کوزه درمش ، خوجه کیتدیکی کی تپه به چیقوب آچیه نی ایندیروب آیر، صیریفک تپه سنده بر آز صیغیر تره کی سوروب بنه صیرینی برینه دیکه رک براقیر کیدر . خوجه به آچیه کرک اولوب صیریفک یانته کلوب نه کورسک ، آچیه کیتمش، صیریفک تپه سنده ده صیغیر مایلی وار : بن بو صیریفه آدم چیقماز دپدم، مکر صیغیر بیله چیقارمش، بو بر بکنیله جک، شا- شیله جق ایشدر، دیمش .

۱۱۰ — برکون خوجه اوینه کلیرکن، برقاج منلاری اوغرایوب : اقدیلر بیورک بوکیجه بابا چورباشنی بزده ایده لم دیر . منلار : پک کوزل دیوب خوجه نک اوینه کلیرلر . خوجه قاریسنه ایدر : برقاج قونوق کتیردم، بر باقراج چوربا ورده بیه لم دیدکده، قاریسی : بهی حریف! نه کتوردک که چوربا ایستیورسک دیر . خوجه : باری شو چوربا باقراجنی بکا وبر دیوب آیر، اقدیلرک یانته کلور ، اقدینره : اکر باغ ایله برینج اولسیدی سزه بو اوسکوره ایله چوربا چیقاره جقدم دیمش .

خوجه کویلوبی آغریلوب چوربه بدیربر . بر هفته صکره ینه کلور ،
 خوجه ینه آغریلار ، بر قاچ کون صکره بر آز آدمار کلوب قونوق
 اولوق ایستلر ، خوجه سز کیملسکز دیدکده: اونلر بزطاوشان کتیرن
 آدمک قومشولری بز دیرلر . خوجه بونلره دخی آغراق ایدر . بر قاچ
 کون صکره ینه بر قاچ آدم کلیر . خوجه کیملسکز دیدکده: اونلر طاوشانی
 کتیرن آدمک قومشولری بک قومشولری بز دیشلر . خوجه : خوش
 کلدیکز دیوب بونلرک اوکلرینه بر باغراج سو کتورر . بونه در دیدکلرنده:
 خوجه بو طاوشانک صوبنک صوبنی در دیش .

۹۸ — بر کون خوجه چیفت سوررکن بر طوزباغی طوتوب
 بوغازینه بر ایب طاقوب بلینه آصار . طوزباغی باغیر جبالار خوجه
 جوق باغیره سنده چیفت سورمک اوکره نرسک دیش .

۹۹ — بر کون خوجه اولنه جک اولور . درنک قوریلوب
 قومشولر کلیرلر . بیوب ایچمکه باشلارلر . خوجه به کل سنده به
 دیزلر . خوجه طاریلوب باشی آلور بر یانه کیدر . کردک کیجه سی
 اولوب خوجه بی آرارلر بولامازلر ؛ پاک یورکلی اولدینغی آکلارلر .
 هر برلری بر یانه کیدوب خوجه بی آرارلرکن گوشه ده بولورلر . کل
 خوجه نزهه کیدیورسک دیدکلرنده خوجه : دوکون آشی کیم یدی
 ایسه اول کردک کیرسون دیش .

۱۰۰ — بر کون خوجه دوکوشه کیدرکن چری ایله بر یره قونوب
 آتلیخی باغلارلر . کوندوز اولدقده خوجه اول دنلی آتلی ایچنده آتی
 آرامش ایسه ده بوله مامش . هان نسه بر اودون آلوب : آدمار
 آنمی بدیردیکز . سزدن ایسترم دیره رک باغیر . هر کس کلوب آتلیخی

آورلر . خوجه نک آتی یالکز قالوب خوجه کوره رک همان تیز صاغ
 آیاغنی اوزنکی به قویوب ترسنه اینر . خوجه نیچون بوبله ترسنه
 ییندک ، دیدکلرنده خوجه : بن ترس دکم ، بلکه آت ترس وصولا قدر ،
 دیش .

۱۰۱ — خوجه نک شا کردلرندن بریسی حبش ایمش . آدینه
 احمد دیرلر مش . بر کون خوجه نک اوزرینه مرکب دو کرلر . بونه در
 دیدکلرنده ، خوجه : بزم احمد او قومغه کیچ قالوب یتیشه یم دیه سیکرتمش ،
 ترله مش اولدیغندن اوزرینه تری داملادی دیش .

۱۰۲ — بر کون خوجه اوکود اسکمله سنه چیقوب دبرکه : ای
 مسلمانلر! سزه براوکودم واردر . شویله که اوغلیکز اولورسه صاقین
 آدینی ایوب قویمه یلک . نیچون دیرلر ، خوجه قوللانیله ایپ اولور دیش .

۱۰۳ — بر کون خوجه آبدست آیرکن صو یتیشمز . بر آیاغی
 قوری قالیر . نماز باشلادقده قازکی بر آباق اوزرینه اوطورر . افندی
 نه ایدیورسک . دیدکلرنده : بو آیاغک آبدستی یوقدر دیش .

۱۰۴ — بر کون خوجه به بر قونوق کلوب او کیجه یانارلر . کیجه
 یاریسی خوجه به : صاغ یاننده موم واردر کتورده یقالم . دیدکده
 خوجه : بهی آدم سن دلیمی اولدک ، بن قراکلقده صاغ یانمی نه بیلیرم ،
 دیش .

۱۰۵ — بر کون خوجه به سنک بیلدیزک نهدر دیرلر . خوجه :
 تمکدر دیر . ای افندی بیلدیزلرده تمک بوقدر دیرلر . خوجه : بن
 چوجق ایکن آنام بیلدیزمه باقدیردی ایدی ده اوغلاقدر دیدیلردی

۸۹ — برکون خوجه نك قاریسی چاشور یوماغی ایله چای باشنه کیدر. صابونی میدانه قویوب چاشوره باشلار. همان برقره قارغه کلوب صابونی قاپوب کیدر. قاریسی بی اقدی! یتیش قارغه صابونی قابدی دیدکده: خوجه آقری سن هیچ طینه اونک اوستی بزدن کیرلی در. وارسون کندیسنی بیقاسین دیمش .

۹۰ — برکون خوجه ایله عورتی سوز بر ایدر لکه . هر بدی کونده برکوه برابر یاتسونلر . خوجه دیرکه: آعورت بنم ایشم چوقدر. یدنجی کون اولدقده بنم صاریغیمی یوکک اوستنه قوی . بو سوز اوزرینه یدنجی برکیجه اولبلی کیجه دکلیکن قارینک جانی سیکیش ایستیوب صاریغی یوک اوستنه قور . خوجه بوکیجه یدنجی کیجه دکدر دیر . قاریسی یدنجی کیجه در دیر . خوجه آقری بو اوده یا یدنجی کیجه طورسون یا بن طوره یم دیمش .

۹۱ — برکون خوجه نك قاریسی قوکشو قاریله صو باشنه چاشور بیقماغه کیدر لر . مکر اول یا یلانک بیسویکی دخی کزیمکه چیقمش . بونارک یانسه کلوب بقار . خوجه نك قاریسی : نه باقار سین بره آچاق حریف دیر . او آدم : بو عورت کیمکدر دیه صورار . ایملرندن بریسی : خوجه نك عورتی اولدینی سویلر . او آدم دخی ایرتسی کون خوجه بی کتیرتوب : عورتی بکا کتور دیر . خوجه نه ایده جکسک دیدکده : آکا بر نسسه دیه جکم دیر . خوجه : سن بکا دیه ، بن ده آکا دیبه یم دیمش .

۹۲ — برکون خوجه نك اوغلنه یادلیجان نهدر دیر لر . اوغلان کوزی آچیلماقدق سیورجیق یاورسی در دیر . خوجه : ایشته بو کندینک بوله سیدر . بن اوکر تمدم دیمش .

۹۳ — برکون سیوری حصاره برقانی کیدر ایش . خوجه دخی اونندن چپلاق چیقوب همان قانی به بینر کیدر . قانلیجیلر دخی سیوری حصاره یافلاشدقده شهره خوجه کلیور دیو بر آدم کوندر لر . شهر دن خوجه به بر چوق کشیلر قارشو چیقار لر . برده خوجه بی چیر چپلاق کورنجه: خوجه به بو نهدر دیر لر . خوجه سزی بک سودیکمدن کیه . جکمی اونوندم، دیمش .

۹۴ — مکر خوجه نك باشی کل ایش . برده بر یرده طراش اولوب آینه به بر آچه بر اقیبر . بر قاج کون صکره ینه طراش اولوب آینه بی اوکنه قوبدقده ، خوجه بنم باشمک یاریسی کل در ایکی طراش بر آچه به اولمازمی ؟ دیمش .

۹۵ — برکون خوجه بر قاج آدمار ایله بالی طونمغه کیدر لر . دکره آغ آتار لر . خوجه دخی کندینی آغک اینسه آتار . خوجه به نیله دک دیدکلرنده ، خوجه بن کندیمی بالی ظن ایتم . دیمش .

۹۶ — برکون سمت چوجقلری بریوک آجاج آلتنده طویلا . نوب اوطورر لارکن بقاللا رکه خوجه کلیور . بر بر لیه برلشوب : کلین خوجه بی آغاجه چیقاره لم ده یابوجلر نی آله لم دیر لر . خوجه کلدکده بونلر : بو آغاجه کیمسه چیقاما ز ، دیر لر . خوجه : چیقارم دیر . چیقاما ز سین دیر لر . همان خوجه انکلر نی بلینه صوقوب یابوجلر نی قوبنه قور . چیقماغه باشلانجه : یابوجلر نی نه ییاجقسین نیچون برارنده آلدک دیه لر یسه ، خوجه : بلکه آندن اونه یول وار در ، یانمده بولمسی دها ابودر دیمش .

۹۷ — برکون کویدن برکوبلی ، خوجه به بر طارشان کتیر بره

اولدقدده كوررکه كندی ایمش . بر یاندن بر یانه دلینمش . چوق
شکر تکریم اکر بن ایچنده اولدم چوقدن اولوردم دیمش .

۸۰ — خوجه درس اوقونمغه کیدرکن چندره بیسنر باقارکه
منلارلی آرقهده قالیرلر . بوله اولماز دهرک ترسنه بیتر . منلار افندی
نیچون بوله ایدرسک دیدکارنده : خوجه اکر طوغری بیترسه سز
آرقهده قالیرسکز بوله بتمک باقشور دیمش .

۸۱ — برکیجه خوجه یتارکن اوینک اوزرنده بر اوغری کزر
اولدیفنی ایشیده رک : آقاری بن کچن کیجه اوه کیرمک ایستدیکمه
بودعایی اوقویوب آیک ایشیغنه یاپشوب باجادن ایندم دیر . اوغری
ایشیدوب بر آز صکره خوجه نك اوقودیفنی دعایی اوقویوب آیک
ایشیغله باجادن آشاغی ایتر . خوجه دخی قالقوب اوغربنک یقه سنه
صاریلیر . قاریسنه : تر مومی یاق ! اوغری طوتم دینجه . اوغری :
کرم ایت افندی . او دعا سنده ، بو عقل بنده ایکن ، چوق
یانیلیرم دیمش .

۸۲ — خوجه نك بیوک بوینوزلی براوکوزی وارمش . شوبله که
ایکی بوینوز آره سنده اوطورمق اوله بیلورمش . اوکوز هرکون هر
کله دن کلدکجه بونک بوینوزی آره سنده اوطورسه م دیو استک ایدرمش .
برکون خوجه اوکوزی یتسارکن کوروب آصره سنی بولدم دهرک
ایکی بوینوزی آره سنده اوطوردقدده : هان اوکوز قالقوب خوجه بی
بره آتار . خوجه نك عقلی باشندن کیدوب بر زمان بایلیر قالیر . قاریسی
کلوب باشی اوچنده آغلارکن خوجه کوزلری آجوب آغلامه قاری
چوق صیقندی چکدم اما هله شیمدی ایستکی آلم دیمش .

۸۳ — بر کون خوجه نك اوینه بر خرسز کوروب قاریسی :
افندی ، اوده خرسز وار دیدکده : خوجه هیچ طینمه نه اوله که بر
نسنه بوله الندن آلیرم دیمش .

۸۴ — بر کیجه خوجه قاریسیله یتارکن ، افندی آزاجق اوتیه
کیت دیر . خوجه دخی قالقوب باوجلری کییوب ایکی کون کیتدکن
صکره بر آده اوغرایوب : وار بنم قاریه سوبله دهه کیده می یوقسه
یتیمی دیمش .

۸۵ — بر کیجه خوجه : بره امان قالیق قاری مومی یاق کویکه
بر سوسز کلدی . یازایم دیر . قاریسی مومی یاققدده یازی طاقنی
کتیروب خوجه دخی یازار . قاریسی جاتم افندی یازدیفنی اوقوده
دیگلیهم دینجه : خوجه یشیل یاپراق آره سنده قره طاووق قزبل
بورنی دیمش .

۸۶ — خوجه خسته اولوب قومشو قاریلری یوقلامغه کلیرلر .
ایچلرندن بریسی : تگری بیلور اما سن اولورسه ک اوزرینسه نه دیه
آغلایلم دیدکده : خوجه سیکشه طوبنازدی دیه آغلایک دیمش .

۸۷ — خوجه هر کون اوینه جکر کتیر برمش . قاریسی اونبا-
شيله بیوب خوجه نك اوکنه خور مانجاسی قور . ایمش خوجه نك
یورکی صیقیلوب دیرکه : بن هر کون جکر کتیریورم زهیه کیدیور .
قاریسی کدی قاپور دیدکده : هان خوجه قالقوب بالطه بی طولابه
صاقلر . قاریسی بالطه بی نیلرسک افندی دیدکده : خوجه کبدن
صاقلارم دیر . قاریسی کدی بالطه بی نیلر دیدکده خوجه ایکی آچهلوق
جکره کوز دیکن قرق آچهلوق بالطه بی آمازمی دیمش .

۸۸ — خوجه نك بر آچه سی وارمش . هر کون قاریسندن کیزلر
ایمش . برکون قاریسی حمامه کیدر خوجه اوده یالکز قالب آچهی
برکوشه صاقلار ، کری چکیلوب : طونه لم که بن اولدم . ایشته طوران
آچده دیمش .

۷۴ — تیمورلنك خوجهنك ابو سوزنی آلمق ایچون آغلامغه چاغرر. خوجه دخی اشکینه یینوب منلاسه یله کیدر. تیمورلنك بوکا بر کوسترر. خوجه بقارکه تیمورلنك بر آباغنی مندرک آنته صوقش. مکر بر آباغنی طویال ایمش. خوجه دخی بر آباغنی مندرک آنته صوقار. تیمورلنك قیزوب کنندی کندیسه بن طویالم نه ایسه نه! و بر خاتم دیرک: خوجه یه سنک اشکدن نرهک قالیر دیدکده: ایشته بو مندرده اوطوردینم، دیدکده خان دها جوق طاریلوب بونی اینجیده جک اولور. هله یمک وقتی بونلر یمکه باشلارلر هان تیمورلنك خوجهنك اوزرینه تنصیریر خوجه: خاتم کباد دگلی؟ دیدکده تیمورلنك: بزم شهرده کباد دکلدر دیر. خوجهده بر اوصوروق چکر. تیمورلنك: بنازلق دگلی دیه صورنجه: بزم شهرده بنازلق دکلدر دیر. هله یمکر بیلوب قهوه لر ایچلرکدن صکره قالقوب کیدر. بولده منلاسی نیچون یلاندک بوکباد اولدی، دینجه خوجه: امام اوصورنجه جماعت صیچار، دیمش.

۷۵ — برکون خوجه بر قاز پیشیروب خانه کتوررکن بولده قارنی آجیقوب، قازک بر بودینی قویاروب بر. خانک یانسه کلوب قازی اوکنه قور. خان کوردکده، بخله اکلنیور دیه جانی صیقیلور. هانیا بونک بر آباغنی نره یه کتدی دیدکده: خوجه بزم شهرک قازلری برر آباقلی اولور اگر اینانمازسهک پونار باشنده کی قازلره باق دیر. مکر پونارک باشنده بر سوری قاز وارمش، هپسی برر آباق اوزرینه طورمشلر. هان تیمورلنك مهتر باشینی چاغروب طاووللاری اورمستی بیورر. طاووللر چالغمه باشلانجه قازلرک هپسی ایکی آباقلی اولورلر. خان: کوردکی دیدکده، خوجه اگر او چومانغی سن یهسهک درت آباقلی اولوردک دیمش.

۷۶ — خوجه قاضی ایکن ایکی آدم کلوب دیرلرک: بو آدم بزم

قولاغنی ایصیردی. او بر آدم کنندی ایصیردی، بن ایصیرمدم. دیر. خوجه: بر آزدن کلیر بن سزک سوزیکری کسهیم دیر. بونلر کیدنجه هان خوجه قپوبی قبابوب قولاغنی طوتوب ایصیرمغه چالیشیرکن آرقهسی اوستنه دوشوب باشی یاریلور. باشنه بر بز صاره رقی قپوبی آچار رینه اوطورر. اول آدملر کلدکده: هپی آدم! کنندی قولاغنی ایصیرمه دکل، دوشرده بلکه باشی بیله یاریلور. دیمش.

۷۷ — برکیجه خوجه اونده یئارکن قپوسنک اوکنده برکورانی قویار. خوجه: قالی قاری موسی یاق کورهیم ندر، دینجه: قاریسی اوطورر، هپی آدم! نه نه کرک الک کورلنسی دیر. خوجه دیکلمیوب بورغانی آرقهسنه آلوب چیقنجه: بری بورغانی قبابوب قاچار. خوجه تیریه برک ایچری کیرر. قاریسی: افندی، کورانی نه ایمش دیدکده خوجه: کورانی بزم بورغانک باشنه ایمش. بورغان کیتدی کورانی ییتدی دیمش.

۷۸ — برکون خوجه یه قاریسی دیرک: افندی، شو اوغلانی آله بن شو ایشی کورهم. خوجه دخی اوغلانی آلوب کزدررکن خوجهنک اوستنه ایشر. خوجه دخی اوغلانی یره ایندیره رک اوزرینه ایشر. قاریسی: هپی آدم! نیچون بوبله ایسدک دیدکده خوجه اگر بشقهسی ایده ایدی بن صیچاردم دیمش.

۷۹ — برکون خوجهنک قاریسی چاشور بیقیوب خوجهنک زیننی باغچه یه آصار. کیجه اولدقده خوجه کوررک باغچهده بر کیمسه وار. قاریسنه شو بزم اوقی یاچی کتیر دیر. قاریسی کتیردکده هان اوقی آتوب زیننی اوردینی کی قپوبی قبابوب یابار. برده کوندز

بیلکچ آدماری طوبایوب صوره جقلربنه قارشولق وبرمه لرخی امر
 بیوریر؛ قارشولق وبره جک خوجه نصرالدین دن بشقه کیمسه یوقدر
 دبو خانه سویلرلر، همان خان بیوروب خوجه بی کندی یانه کتیر برلر.
 خوجه خانه سلام وبروب کیفی صورددن صکره: بی نیچون کتیر تدیکر
 دیر. خان یر کوستروب کشیشلره قارشولق وبرمه بی بیوریر. خوجه
 کشیشلره: صوره جفکز نسنه ندر؟ دیر. همان کشیشک بری ایلری
 کلوب: دکشکی ایله اشکک اوک آباغنگ باصدینی بری کوسترر. ایشته
 دنیانک اورنه سی بورادر دیر. کشیش: نهدن بللی در دیدکده خوجه:
 کورونمز ایسه ک اولج، آرتق کلیرسه بن بوراده می، دیر. کشیش آلت
 اولوب قالیر. ایکنجیسی: بوشهرده قاج دانه بیلدیز وارد دیر. خوجه:
 بنم اشکمک اوزرنده نه دنلی قیل وارسه اونجه در دیر. کشیشده نهدن
 بللی؟ دینجه اینانمزسه ک صای، اگر اکسیک کلیرسه ایشته بن بورا.
 ده می دیر. کشیش ایدر: هیچ اشکک قیلی صایلورمی؟ خوجه: هیچ
 کوکده کی بیلدیز صایلورمی؟ دیدکده بوده آلت اولور. اوچنجیسی
 کلوب: اگر بنم دخی صوره جفمه جواب وبریرسه ک همز بوله کلیرز
 دیر. خوجه دخی: سوبله بقالم دیر. کشیش: شو بنم صقالده قاج قیل
 وار در؟ خوجه دخی: بنم اشکمک قوروغنده قاج قیل وارسه
 اونجه در دیر. نهدن بللی دینجه خوجه: بهی آدم! اینانمزسه ک صای
 دیر. کشیشک کوکلی اولمز. خوجه: کوکک بوق ایسه کل بر قیل
 سنک صقاندن بر قیلده اشکک قوروغندن قویارم، بقالم نصل کلیر
 دیدکده: کشیش کوررکه اولور ایش دکل خوجه به کوله اولوب قالیرلر.

۷۱ — بر کون خوجه بر بیوک طبله به اوج دانه اریک قویوب
 بکه آرمغان کتیر برکن یوله اریکلر او یانه بویانه اوینار، خوجه
 طاریلوب شیمدی سزی یرم اوینامیکر دیر. یوردیکجه اریکلر اوینار
 خوجه اریکک ایکسنی یر برنی طبله ایله بکه کتورر، اوکنه قور؛

بکک خوشنه کیدوب جوق آچه وبرر. خوجه بر قاج کون صکره
 بر جوق پانجار آلیر، بنه بکه کتورر بر حریف خوجه به ایدر. بوتلری
 زه به کتور بیورسک. خوجه: بکه کتور بیورم. حریف ایدر اینجیر
 کتورسه ک دها ابودر. خوجه دخی بر آز اینجیر آلوب کتورر. بک
 دخی بیوروب اینجیرلری خوجه نک باشنه اورورلر. خوجه سوبنور،
 بک نیچون سوبنیورسک دیدکده، خوجه: بر جوق پانجار کتیر بیوردم
 اگر پانجار کتیریدم شیمدی باشم یاریلیردی دیمش.

۷۲ — بر کون خوجه بنه بکه کیدر، بکده بونی اوه کتورر
 اما بر یورمز آته بیندیرر. یاغمور یاغمه باشلا نیجه هر کس آتی
 اوزنکی لهرک قاجار. خوجه نک آتی قاجاز. همان چاشورنی چیقاروب
 آلتنه آلیر. یاغمور دیندکده قوربیجه کیوب بکه بیتشور. بک شاشوب
 ایصالنامدی دیر. خوجه: بو آت بک کسکین اولدیغندن بی اوچوردی
 ایصالنامد دیر. بک بو آتی باش طاولایه باغلا دیر. بر کون بک بنه
 آوه کیدوب او بللی آته کندی بینر، خوجه بی باشقه آته بیندیرر.
 بنه یاغمور یاغوب هر کس چار بک اول آته قلوب ایصالنور.
 خوجه نک سوز بنه طاریلوب ارنسی کونی چاغروب سکا یاقدشیری
 یلان سویلوب بی یاغمورده ایصالاندک. خوجه آ بکم نیچون طا.
 ریلرسک؟ هیچ عقلک بیقی! سن ده بنم کبی چاشورنی چیقاروب
 یاغمور دیندکده قوربیجه کیدک دیمش.

۷۳ — بر کون خوجه به بک صالق کوندروب دکنک اوینامه
 چاغرر مکر خوجه نک قوجه براوکوزی وارایش. اکرلیوب اوزربنه
 بینر او یون بر بنه کیدر. اوراده اولانلر بونی کوروب کولرلر. بهی
 خوجه بو اوکوزه نیچون بیندک بو سکر دیرمی دیر. خوجه بن بونک
 بوچاغی ایکن سکر دیکنی کوردم. آت بیتشه مزیدی دیمش.

اولدی و بکا دیدی که: بنی الاره و بربرسک هم قولانغه اوروب هم
آوردیمه سوکرل دیدی، دیمش.

۶۲ — برکون خوجه اشکنه بنوب باغچه به کیدر صو دوکه جکی
کلوب آرقه سندن بنیشنی چیقاروب سمرک اوسسته قور. براوغری
کلوب بنیشنی آور کیدر. خوجه کلوب کوررکه بنیشنی یوق. همان اشکک
صرتسندن سمرینی آلوب آرقه سینه قور، کثیر بنیشمی آل سمرینی
دیمش.

۶۳ — برکون خوجه اشکنی پیروپ برینه صورار، حریف
ایدر: فلان شهرده قاضی اولمش، دینچه خوجه: کرچکدر بن شا.
کردلیمی او قودرکن قولالقرنی دیکوب دیکلردی دیمش.

۶۴ — برکون خوجه اودون کسوب اشکنه یوکتیر. کلیرکن
اشک بوریمز اولور، بر آدم کلوب اشکک قیچنه بر آز نشادر سورر.
اشک اونجه بورورکه خوجه بنیشه من اولور. بقایم شوئصل نسنه در
دیه رک کندی قیچنه ده بر آز سورنجه قیچی یانغه باشلار. همان خوجه
طبانلری قالدیروب اشکدن اوکجه اوه کلیر. اوده دخی طورامیوب
طولاشیرکن قاریسنه ایدر: اگر بکا بنیشمک ایسترسک سن ده بر آز
نشادر سور دیمش.

۶۵ — برکون خوجه نک اوبنه بر آدم کلوب اشکی ایستر خوجه
اشک اوده یوقدر، دبرکن: اشک ایچربدن آکرمنغه باشلار. حریف:
افندی اشک اوده بوق دیرسک. ایشته ایچروده باغریور، دینچه:
خوجه نه شاشقین آدمسک اشکه اینانورسک ده آق صقالم ایله بکا
اینانمازسک دیمش.

۶۶ — برکون خوجه قاریسنه اولمش آدمی نه دن بیلیرسک
دیدکده قاری: آیغی صوغور اوندن بیلیرم دیمش. برکون خوجه او-
دونه کیدرکن الی آیغی اوشومش. آ بن اولدم دیوب بر آغاجک آتته
یانار. قوردلر کلوب اشکی یرلر. خوجه یاندینی یردن: ابو بولدیگر
صاحبی اولمش اشکی، دیمش.

۶۷ — برکون خوجه اودون کسرکن اشکی قوردلر بیوب
خوجه بی کوردکده قاچارلر. بر آدم کوروب: بره واردا دیو چاغرر.
خوجه: بره آدم! نه چاغربرسک. طوق قورده یوقوش یوقاری صیقتی
چکدیرسک دیمش.

۶۸ — برکون خوجه اشکی بازاره کتوروب کیدرکن اشکک
قویروغنه چامور بلاشور. همان قویروغنی کسوب هکبه یه قور، بازاره
واردقده صاتیلغه چیقاریر. بر آدم دبرکه قویروقسز اشکی نه یایلی؟
خوجه: سز بازار ایذک قویروغنی یابانده دکلدر، دیمش.

۶۹ — برکون خوجه اوزاق یردن کلیرکن اشکی پک صوصامش
اولدیغندن، برکولده بر آز صو کورنجه طورامیوب کوله سکر دیر.
مکر کولک درت بانی یوکسک ایش. دوشه جکی زمان کولدن قوربنه لر
اوتدکه باشلانجه اشک اورکوب کری یه قاچار. خوجه اشکی طونوب:
چوق یشایکز کول قوشلری دیوب بر آووج آچقه کوله آتهرق وارک
شکرلیمه یرکده بیک دیمش.

۷۰ — هر نسنه بی بیلیر اوج کشیش چیقوب اورتهلنی کزرنکن
علاءالدین خانک اولنکسینه کلوب اوراده اولانلری آزدیرمنغه باشلارلر.
خان بونلری کتیره رک طوغری یوله چاغرر. بونلر بزم صوره جغمزه
قارشولق و بربرسه کز بولزه کیدر سوزکزی طونارزدیرلر. خان دخی

ویندیکم قاطره ده صاحب چیقار دینجه، یهودی : آمان افندم آنلرده
بیم در دیدکده، همان تفکجه باشی: بره خیلاز یاغره جی یهودی، دیوب
باشنه اوراره، اورادن قوغار. خوجه کورکی، قاطوری آوب اوینه
کیتمش .

۵۶ — بر کون خوجه بر دوکونه کیدر . چاشوری اسکی
اولدیفندن بوکا کیمسه بیوروک افندم دیمز . همان خوجه کری اوه
کلوب کورکی کیوب کیدر . قابودن خوجه بی قارشولوب آغریه رق
صفره باشنه اوتوروب : بیورون کورکم دیر . اوراده کیر خوجه به :
نیلیورسک دیدکده : اک طوغریسی بو آغراق کورکه دیر . آشده
آنک اولسون دیمش .

۵۷ — بر کون خوجه بر شهره کلوب کوررکه بتون آدملر
بیوب ایچمکده، خوجه بی آغریلوب یمک و بر برلر . مکر اوویل دارلق
ایمش خوجه بیوب ایچدکن صکره : نه اوجوزلق شهردر دیر . او
آدملر: ای حریف! دلیمسک، بوکون بارامدر دیر . هر کس کوچینک
یتدیکی دکن اولرنده یمک یابارلر بورایه کتورورلر ، آنک ایچون یمک
چوقدر دینجه خوجه: نه اولایدی هر کون بایرام اولیدی، دیمش .

۵۸ — بر کون خوجه بازاره بر اینک کونوروب کزدیربر، کز-
دیربر صانه منز . بریسی کلوب : بو اینکی نیچون صانارسین دیدکده
خوجه: صاحبدن بری کزدیر بیوروم ، و بودنلی اوکدم صانه مادم دیر .
همان حریف اینکی آوب قیز اوغلان قیز آتی آیلق کبه در ، دیه رک
کزدیرمکه باشلار . اول آنده آلیجیلر کلوب آرتق بازارغه آلورلر . خوجه
شاشوب آچمه سنی آله رق اوینه کلیر . مکر خوجه نک قیزینه دوکونجیلر
کلش . قاریسی : آفندی قیزینه دوکونجیلر کلدی . سن بر آز طور .

بن آنلرک یانسه کیده بیم اولدجه اوکیم بلکه بکنیرلرده آلورلر دینجه: خوجه
آقری صاقین سن آغزینی آچه، بن شیمدی اوکمی اوکندم . اوپله
اوکیم باق نصل بکنیرلر دیوب دوکونجیلرک یانسه کلیر ، ای خوجه
سن قادینلرک یانسه نه آراسک ، کیتده آناسی کلسون دیدکلرنده
خوجه: آناسی قیزه باقیور هنرلرینه باقدینی یوقدر . بز سنانغلی آدم
اولدیفمزدن هر زمان هنرلرینه باقارز، نه صورار ایسه کز بندن صورک
دیر . قادینلر بزه قیزینک هنرلرندن بر آز سوبله ایشیدم دیدکلرنده:
خوجه دخی قیز اوغلان قیز آتی آیلق کبه در . اکر چیقمازسه بنمدر
دینجه قادینلر بر برینه باقوب همان کیدرلر . قاریسی دیرکه : آخوجه
نیچون بویله دیدک ایشته دوکونجیلری قاچیردک . خوجه دیرکه: آقاری
سن قورقه بتون شهری طولاشه لر بو اوکشدده و او رنگده قیز بولامیوب ینه
کلیرلر . اکر اوپله اوکیمه به ایدک کیمسه آلاز ایدی دیمش .

۵۹ — خوجه صاریفی صارمق ایستر بر درلو اوجنی کتیر منز،
بوزار ینه سارار . ینه چکر . جانی صیقیلوب صاریفی بازاره چیقاریر .
بر حریف آله جق اولجه خوجه کیزلیجه دیرکه قارداشم صاقین بو
صارینی آله اوجی کلز دیمش .

۶۰ — بر کون خوجه به بر آدم کلوب : ویر آیدینلنی اوغلك
اولدی دیمش . خوجه دخی اوغلم اولدی ایسه تکرری سونسین سکا
نه دیمش .

۶۱ — بر کون خوجه به بر آدم کلوب اشکنی ایستر . خوجه دخی
سن بوراده طور . بن واریم اشکمه طانیشه بیم . اکر کوکلی اولورسه
و بریم دیه رک ایچری به کیرر بر آز طوروب کلیر . اشکک کوکلی
۳

۵۰ — برکون خوجه بر آغاجه چيقوب او طور ديفنى دالى كسمكه باشلار. آشاغيدن بر حريف كچر كن: بره حريف! نيلرسك؟ شيمدى دوشه جكسك ديدكده خوجه بوكا هيچ سسلنمز برده همان دال كسيلا يكي كبي خوجه ده دوشر. اوندن قالقهرق حريفك آرقه سندن يتيشوب: بره آدم! سن بنم دوشه چككى بيلدك اوله چككى ده بيليرسك ديهرك صورنجه: حريف باقار كه قورنلميه جق، خوجه يه: اشكته آغبرجه يوك اور، بوقوشه سور بر كره اوصورد قده جانك ياريسى كيدر. ايكنجه ده هبسى چيقار دير. خوجه دخى اوله ايدوب ياتار. بر قاج كوندن صكره بونى بيلنلر باشنه اوشوب كوردرلر كه اولمش. همان بر صال آغاجى ايچنه قوبوب اوينه كتورر كن بر جامورلى بره كلوب نصل كچمديه سويلشبرلر كن: خوجه باشنى قالد يروب: نيجون غوغا ايدرسكر. بن صاغ ايكن شورادن كچردم، ديمش.

۵۱ — بر كون خوجه ير آلتنده بر آخور يايق ايستر، يري قازار كن قومشونك آخورينه كچوب بر چوق او كوز كورور. خوجه سوينه رك قاريسنك يانسه كلوب: اسكى كونلردن قالمه بر آخور طوايسى او كوز بولدم بكا نه ايديناق ويررسك ديمش.

۵۲ — خوجه نك اوده ايكي قيزى وارمش. بابالرينه كورشمكه كليرلر، خوجه: كچنمه كر نجه در ديو صورار. قيزلر ك برينسك اري طوغله جي ايمش، اكر ياغور ياغزسه ارم چوق طوغله كسدى. بكا چاشور يابه جق ديمش. اور قيزك اري ايكنجه ايمش. ارم چوق اكين اكدي اكر ياغور ياغارسه بكا چاشور يابه جق ديمش. خوجه ده ايكنكرك برى ياراغى بر اما هانكيكر بر بيلمم ديمش.

۵۳ — بر كون خوجه سيورى حصاره واروب كورر كه چوق

آدملر بر بره گلشلا آبه باقيورلر، خوجه: بزم شهرده قانلى تكلر كى كبي آبي كوردرده كيمسه باقاز. بوراده اوفاجق آبه نه دنلى آدم بر يكمش باقيورلر، ديمش.

۵۴ — بر كون خوجه بر شهرده صو تراز بيلر نى كوروب: بونلر نهدر ديه صورار. اونلرده بزم شهر مزك بونلر سيكى درلر دير. خوجه بونلره كوره املر كرده اولملى در، ديمش.

۵۵ — بر كون خوجه: اى تكميم! بكا بيسك آلتون و بر طقوز بوز طقسان طقوز ويررسك ايسته مام در. بر يهودى قوكشوسى وارمش ديكلر ايمش. همان بر چيقينه طقوز بوز طقسان طقوز آلتون قوبوب دنه مك ايچون خوجه نك باجاسندن آتار. خوجه: سوزمن يرينى بولدى ديبوب چيقيني آلبر آجوب صايار كه بر اكسيك، بونى و برن تكلرى بر نى دخى ويرر ديبوب آلتونلرى آلبر. يهودى ايشى چاقوب همان خوجه نك قاپوسنه كلوب: كوندوزك ابو اولسون خوجه افندى! بزم آلتونلرى و بر ديدكده، خوجه: بره بازرگان سن دلبي اولدك؟ بن تكميمدن ايسته دم، او بكا و بردى، نه ديمك اولسون! سن بكا آلتون آتسك. يهودى: آجاتم بن سكا شقا ايتدم. بر اكسيك اولسه آلام ديديكك ايچون بن ده آتدم دير. خوجه: بن آلتونلرى آتدم. يهودى: هايدى تفكجى باشنه كيدم ديدكده. خوجه: بن بيان كيتيمم دير. يهودى بر قاطور كتوروب خوجه: ابو اما بر كورك كرك دير. يهودى برده كورك كتورور، بونلر قاقوب تفكجى باشنه كيدرلر. تفكجى باشى صورد قده، يهودى: شو آدم بنم بودنلى آلتونى آلدى، شيمدى و بر ميور ديدكده: تفكجى باشى خوجه نك بوزينه باقار. خوجه: افندم، بن هر كون تكلر دن بيك آلتون ايستر دم، بر اكسيك و بردى آتدم، بو يهودى كوتو آتدمر، شيمدى آرقامده كى كورر كه

بر بوسره ده بر آدم کلوب نه یرسک دیدکده: اوردک چوربای بیورم
دیمش .

۴۲ — بر کون خوجه بر جکر آلوب اوینه کیدرکن بر جایلاق
قوشوب جگری قابوب کیدر. خوجه آرقه سندن باقه قالیر . خوجه
دخی همان برینک الندن جگری قابوب بر طاش اوزرینسه چیقار ،
حریف: بره خوجه نیلرسک دیدکده خوجه کندیمی دتمک ایچون
جایلاق اولدم دیمش .

۴۳ — خوجه دن بر آدم اورغان ایستر. خوجه ایچرو کپروب
چیقار اورغانه اون سرمشردیر. حریف ایچ اورغانه اون سربیلوری
دیدکده، خوجه: ایشته ویرمکه کولکی اولمایچه سربیلوردیمش .

۴۴ — بر کون خوجه نک یانسه بر آدم کلوب کوریشیر، کپرو
چکیلور ، بودها چکیلور خوجه صورمق ینازلق اولسون سن
کیمسک بیله مدم دیر. حریف: بیله مدکده یانجه کورشدک دیر. خوجه
قاووغک قاووغه ، زینسک زینمه بکزه دیکندن سنی کندم صاندم
دیمش .

۴۵ — خوجه نک بر خسته سی وارمش ، فصل اولدیننی
صورمغه کلانله: کون طوغارکن صاغ ایدی شیمدی اولیور ،
دیمش .

۴۶ — بر کون خوجه طاووقلرنی بر قاوصارایه طولدیروب
سیوری حصاره کیدرکن زوالیلر بوکالمسون باری صالیوریم دیو
هپسنی قویوورر. هر بریمی بریانه چچارلر. همان خوجه انه بردکنک

آلوب خروسی اوکنه قانوب: کیجه یاریسی طان یری آغار دیننی بیلیرسک ده
کوندوز طوغری بولی نیچون بیلمزسک دیمش .

۴۷ — بر کون خوجه یول کنارنده بولنان بر مزارلق آراسنده
کزرکن بر اسکی مزاره دوشر ، کندینی اولو برینسه قوبوب کوره یم
صورغوجی فرشته لری کلیرمی دیرکن برچاک سسی کلدیکنی ایشیدیر.
آی قیامت قویور دهرک مزاردن طیشاری به چیقیدینی کبی، مکر کوچ
کلپورمش قاطرلر اورکوب بر برینسه قاریشیر. کوچی باشی: خوجه سن
نهسک دیر. خوجه اولو ایدم بورایه کرمکه چیقدم دیر. کوچی باشی
ایله اوشاقلری اللرینسه بر صویه آلهرق بز سسکا شیمدی بر کوزلجه
سیر ایتدیره لم دیو خوجه ینی صیم صیقی دوکرلر. باشی کوزینی برارلر.
خوجه اوینه کلیر ، قاریسی: بی خوجه نه اولدک ، زرده ایدک ،
خوجه: بن اولدم مزارده ایدم دیر . قاریسی: افتدی او بر دنیساده
نه وار دیدکده: کوچ قاطرلرنی اورکتمزسه ک بر نسنه یوقدر، دیمش .

۴۸ — بر کون خوجه ینی اچیلدکله کردستانه کوندرمشار ، اورایه
واردقده کورد بکلری خوجه ینی پک کوزل آغیرلارلر. خوجه کورکنی
کیوب بکک یانسه کیتدکده اوصورور . خوجه نک اوشاغی ینازلق
ایتدک افسدم ، دیدکده: سنی صوص کوردلر ترکیجه اوصورمنی
آکلمازلر دیمش .

۴۹ — بر کون خوجه منلا امام ایله قورد آوینسه کیدر .
قوردک ایننه کپرر، مکر قورد طیشاریده ایمش ، کلوب ایننه کپررکن
خوجه قویروغندن طونار. قورد اسدیوب امامک کوزینسه توز کیدر
خوجه به: بو توز نه در دیدکده خوجه: اکر قوردک قویروغنی قوی-
پارسه او زمان کوردورسک توزی دیمش .

سك، فقط فارسی بیامزسك دبرلر. خوجه نیچون بیلمهه دبر. اکر
بیلیرسهك بزه بر پارچه او قوده دیکلیه لم دبرلر. خوجه : رقن بجا
سرویلر کوردم. طقور خوردم آمدن بر قاجنی آبارلادم، بر قاجنی
خیرلام برود دیدکده اقدیلر دونوب کیدرلر.

۳۵ - بر کون خوجه نك بر آز آچه سنی او غورلامشله، خوجه:
ای تکریم! سنك نهیه ایستكك وار که بنم آچه می الله آلدردك دیو
باغره رق: جامعه واروب طان بری آغرنجه به دك آغلار. مکر دکرده
بر کمی فورطنه به او غرار، ایچنده اولانلر طیشاری به صاغلایجه
چیقارسه ق خوجه به بر آز آچه و بره لم دیشله. تکرینك یاردمیله کمی
صاغلایجه طیشاری به چیقار و خوجه به او قدر آچه بی و برمشله.
خوجه : چوق شی بر کیجه جامعه آچیق یاتوب آغلامقوله تکریم بنم
آچه می کوندردی. دیش.

۳۶ - بر کون خوجه قومشوسندن بر قزغان آلوب ایشنی
کوردکدن صکره ایچنه بر تجره قویوب صاحبه و برر. او آدم بوتجیره
نهدر دیدکده خوجه: قزغان طوغوردی دبر. قومشوسی سوسنه رك
آلیر. بر کون خوجه به قزغانی آلوب بر آز قوللانیر. صاحبی بقارکه
قزغان کلز. خوجه نك اوینه کلوب قزغانی ایستر. خوجه دبر : سن
صاغ اول او قزغان اولدی. هیچ قزغان اولورمی؟ دیدکده، طوغور.
دیغنه اینانورسك ده اولدیکنه اینانمازه یسك! دیش.

۳۷ - بر کون خوجه بر مزارلق آراسنده کزرنک : بر قوجه
کوبك بر مزار طاشنی ییسلدیکنی کوره رك الله بردکنك آلوب کوبك
اورمق ایستینجه: کوبك دخی خوجه به اورر. خوجه کوررکه کندینی
ایصیره جق جابوجق کچ بیکدم کچ! بن سکا دیبورم دیش.

۳۸ - بر کون خوجه بر لیلک طوتوب اوینه کتورر، بیچاقله
بورتنی آیاقلرنی کسوب بر ره چیقاروب بر اقر. ایشته شیمدی قوشه
بکره دک هایدی کیت! دیش.

۳۹ - بر کون خوجه چوربا ایچرکن آغزی یانغه باشلا بجه
باغره رق سوقاغه چیقار، صااوولون قارداشله! قارنده یانغین وار
دیش.

۴۰ - بر صوفته عربی، عجمی، هندستانی اوزانیه لم بتون دنیایی
طولاشوب کیمسه بونك صوراجغه قارشولق و بره مه مش. بر آدم
بوکا خوجه بی سویلمش که آنجق خوجه سنك سوزینه قارشولق و بره.
بیلور دیش. خوجه دخی آق شهره کلیرکن بر آچه جق نار آلیر.
قوینه قویوب آق شهرک تارلارندن کچرکن کوررکه بر حریف چیفت
سورر، مکر خوجه ایش. یانسه واروب کوررکه آیاقلرنده چاریق
صرننده که بر خوجه به بکزر آدمدر، خوجه به سلام و بر دکده خوجه ده
سلامنی آلیر، ومنلا افندی نهیه کلدک دیدکده : بر صورغو صوراجغم
بیلیر، یسك دبر. خوجه بیایرم دبر. صوفته، فلان نهدر بیل دیدکده
خوجه ایدر: یاره سز آنک بابانه بیله و برمن سن بکا نه و بر برسك دبر.
او آدم قوینده کی ناری و برر. صوفته بردها صورمق ایستر، خوجه
چوق بوش بوغازلق ایتمه. یوری وار نار کتیرده صکره صور، دیدکده
صوفته بو آق شهرک چیفتجیسی بویله یا! بیلکجیسی نصلدر دیهرک
کندی یولنه کیشمش.

۴۱ - بر کون خوجه کوررکه، بر یونار باشنده پک چوق
اوردکلر او نیور. خوجه قوشوب طوته بم دیرکن قچارلر. خوجه
دخی الله بر آزامک آلوب پناار باشنده او طوروب صویه امکک با تیروب

اولدیفندن پینه من. ای کیدی پیس! دیوب آردینه باقار کیمسه یوقدر.
بژده چوجق ایکن کیرلی اوغورسز دکل ایدک.

۲۶ - برکون خوجه حمامه کیروب کیمسه چی بوکا کیمسه سورر
ایکن بریانندن بریانته دونجه کیمسه چی نك طاشاقلرینی طوتار. خوجه
نیلسک دیدکده بی حریف بن سنی دوشمه بهسک دبه طوتدم دیمش.

۲۷ - برکون آق شهرک چوجقلری خوجه بی حمامه کیتورورلر
هر بریسی کیزلیجه برریمورطه آلهرق صوبونوب ایچرویه کیرلر.
کوبک طاشانده او طور دقلری صرهدده کلین سزکله یورطلیلم. کیم
یمورطلامزسه حمامک آخه سنی اوورسون دیو سوز بر ایدرلر. صکره
چوجقلر طاووق کبی غید غیداق دبه باعروب برابر کتوردکلری
یمورطه لری طاش اوزرینه بر اقبیرلر. خوجه: بونلری کورنجه هان
خروس کبی چیرینوب اوتتمکه باشلار. چوجقلر نه باپیورسک دیدکلرنده
بودنلی طاووقله برخروس کرک دکلی؟ دیمش.

۲۸ - برکون خوجه قره لر کیوب طیشاری چیقار. بونی
کورنلر خوجه یه نه اولدک دیرلر. خوجه اوغلمک باباسی دنیاسنی
دیکشدردی آنک یاسنی طوتارم دیمش.

۲۹ - برکون خوجه اوزاقدن کچن کندینی بایفینلق آلیر.
باقارکه پنازک لوله سنه بر آغاج صوقشدر. خوجه صو ایچیم دیو آغاجی
چیقاردینی کبی صو کوچله آقوب خوجه نك اوستنی باشنی ایصلادیر.
خوجه طاریلوب ایشته دلی دلی آدینی ایچون کونته آغاج صوقشدر
دیمش.

۳۰ - برکون خوجه بر قاج قاربوز آوب طاغه کیدر. صوصایوب

قاربوزک برنی کسر، طاتسز دیو آتار. سوزک صوکی هپسنی
کهرک بر آزی بیوب آرتنک اوزرینه ایشر. صکره اودون کسوب
بر آز صکره بنه صوصار. صوبی بولما نیجه کسیلان قاربوزلرک یانته
واروب شو نه دکش، بوکا دکمهش دیهرک هپسنی یمش.

۳۱ - برکون خوجه شهره کلیرکن بر ایچی آدمه اوغرار.
بونلره نره یه کیدییورسکز دیدکده: بونلر طاشاغک دینه کیدییورز
دیرلر. خوجه: آقشام اولنجه یه دک سکیمک باشنه چیقارسکز دیمش.

۳۲ - خوجه نك بر قوزیسی وارمش، پک چوق بسلمش،
برکون یارانلری کلوب؛ خوجه یارین قیامت قوپه جقمش. کل بو
قوزی بی بوغازلیلم و بیلم دیرلر. خوجه اینانماز، بری دهاکلوب بوبله
سویله، خوجه کرچک صانوب قوزی بی بوغازلار، اوندن آرقه سنه
آوب بر سیر برنه کیدرلر. اوراده آتش یاقوب قوزی بی قیزارتمغه
باشلار، بو صرهدده آرقداشلاری صرتلرینی صوبونوب خوجه یه بر اقبیرلر،
هریری بر یانه اویتامغه کیدرلر. خوجه: بو چاشورلرک هپسنی آتسه
اوروب یقار. برده بونلرک قارنلری آجیقوب کلدکلرنده کوررلرک
چاشورلرک هپسی یانوب کول اولمش، خوجه یه بونلری کیم یاقسدی؟
خوجه: یارین قیامت قویاجق چاشوری نیلیه جکسکز دیمش.

۳۳ - برکون خوجه نك اوینه براوغری کیدر، هر نه سی وارسه
آوب کیدر. خوجه دخی کیروبه قالاتی طویلابوب اوغری نك آردینه
دوشر. اوینه کیرنجه خوجه ده آردندن یدیشیر. اوغری نه ایسترسک
دیدکده: خوجه بو اوه کوچه دکمی دیمش.

۳۴ - برکون خوجه یه بر قاج افندیلر کلوب سن اوغور یازار

برر پوله بازارلق ایدرلر . خوجه بونلری کچر برکن برنی ایرماق طو-
بارلیوب کتورر . کورلر باغرمغه باشلاخجه خوجه نچون باغروب
چیغیرییورسکز؟ برپول اکسیک ویرک دیمش .

۱۶ — برکون خوجه قیرده کزرکن برطانیاه راست کلوب او-
غورلر، اوه کتوروب بوغازلر، دریسنی صاقلار . طاناصاحی آغلیه رق
خوجه نك اوی یانسه کلیر . خواجه قاریسنه ایدر: آفری شو طانه نك
دریسنی چیقارکه شو حریفک یوزنی قره ایلیهیم دیمش .

۱۷ — برکون برآدم آووچنک ایچنه بریمورطه آوب خوجه یه
شو آووچده اولائی بیل سکا برقایقانه لئی ویرهیم . خوجه نصل
اولدیننی سوبله ، بیلرم دیدکده حرریف : طیش آق ایچی صاریدر
دیر خوجه بیلدم بیلدم شالغامی اویمشار ایچنه آووج اوطورتمشدر
دیمش .

۱۸ — برکون بر حرریف بازارده کزرکن خوجه یه راست کلیر .
بوکون آیک اوچیمی بوقسه دردیمی؟ دیدکده خوجه بیلهم آی
آوب صاندیغ بوقدر دیمش .

۱۹ — برکون خوجه اوموزینه بر مردیون آوب بر باغچه دیوا-
رینه دایابوب بوقاری چیقار . صکره بوقاریدن ایجری کیرر، بوستانچی
بونی کوروب، سن کیمسک بوراده نه آراسک دیدکده خوجه چار
چابوق مردیونک یانسه کلوب مردیون صانارم . بوستانچی هیچ بوراده
مردیون صانیسلورمی دیر . خوجه بی بیلکیسز حرریف! مردیون
زده اولسه صانیلور دیمش .

۲۰ — خوجه برکون طاووقلرینی برر برر طوتوب بوونلرینه

برر پارچه یشمال وروب کچر بر ، میدانه بونلری صالیورر . اوراده
اولانلر خوجه نك یانسه بریکوب بونلره نه اولدی دیرلر . خوجه
آمالری اولدی یانسی طونارلر دیمش .

۲۱ — برکون خوجه نك نارلاسنه براوکوز کیرر . خوجه الهه
بردکنک آوب اوزرینه واردقده اوکوز قاچار . برهفته صکره برآدم
قانلیا اوکوز قوشه رق کیدیور اولدیننی خوجه کورنجه، الهه برچو-
ماق آوب اوکوزه بر قاچ چوماق اورور . حرریف بره آدم بنم او-
کوزمدن نه ایستورسک؟ دیدکده سن چوق سوبلعه بیلکیسز ایت، او
صوچک بیلور دیمش .

۲۲ — برکون خوجه ایرماق کنارنده آبدست آلیرکن یابوجنی
صو آوب کیدر . همان کناره چیقوب براووروق چکر آل آبدستی
ویر یابوجنی دیمش .

۲۳ — برکون خوجه قومشولرینی جاغره رق سوبلرکه بن
اولنجه براسکی مزاره قویک . قومشولر نچون دیرلر . خوجه صورغو
فرشته لری کلکده بن صورولدم کورمزیمسکز مزارم بیله اسکیدر
دیرم دیمش .

۲۴ — برکون خوجه صو دوکک ایچون برکنفه کیرر . برکون
برکیجه اوطورر . مکر یانسنده بر بونار وارمش هیچ طورمه دن شریل
شریل آقارمش خوجه چشم توکنمدی صانور . بر حرریف کلوب
بی آدم! نه چوق اوطوردک دیدکده خوجه چشم توکنمدی که
قالقهیم دیمش .

۲۵ — برکون خوجه بر آنه یینمک ایستر . آت بوکسک .

۸ - برکون خوجه یشیلک باغچه سنه کیره رک بولدینی حاووج، شالغام، طووب کبی اوتلری بولوب قوینته، چواله طولدر دینی صرده، باغچه جی بانه کلیر، خوجه به یا قلاشهرق بوراده، نه کز بیورسک دیو صورنجی خوجه نه دبه جکنی شاشیروب باغچه جی به، اوغل هایا کچن کونلر اسن او قاصرغه بوغی؟ ایشته بی بورایه آندی ایدی دیر. باغچه جی طونالمکه اویله اولسون یا بونلری کیم بولدی دیدکده اوت اوت بن بولدم . چونکه قاصرغه نك کوچلی اولسی بی اورادن اورایه آندیغندن هر هانکی اونه یا یشدمسه المده قالدی دیر . باغچه جی قزه رق: یا بونلری چوواله ، قوینته کیم طولدریدی دیسنه، ایشته بن ده بوراسنی دوشو- نیورم یا دیمش .

۹ - برکون خوجه قوینیه کیدر، چارشوده کررکن بر حلواجی دکانه کیره رک همان حلوا یمکه باشلار. حلواجی بویله پارسز ماراسز حلواسنک یندیکنه قزه رق خواجه نك بقه سندن طوتوب اورمغه ، دوکمه باشلادینی صرده ، خوجه آبوراسی نه کوزل بر شهر ایش! آدمه دوکه دوکه کوچ ایله حلوا یدیر بیورلر دیمش .

۱۰ - خوجه اوروج آبی کلسدکده آیک قاجی اولدیغندسه یا کلامق ایچون، برچوملکه هر کون بر طاش آنه رق کونلرک صایسنی بلر مش. خوجه نك بر اوافق قزی ده باباسنک چوملکه طاش آندیغنی کوره رک بر آووج طاش آتش . اوروج آیسک بکرمی بشنجی کونی حریفک بری خوجه دن بوکون آیک قاجی دیبه صورارسه خوجه ده آزاجق اکان قاجی اولدیغنی سکا طوس طوغری سسویلیه یم دیره رک اوه کلیر چوملکه کی طاشلری بر بر صابوب بوز بکرمی کورنجی بن اگر بونلرک هپسنی سوباسه بکا کولرلر وسن دلی اولمشک دیرلر. ایوسى بر آز اشاغی اولسون سوبلرم دیره رک کری کلوب بو کون آیک

قرق بشی اولمش دیر. اوراده بولنانلر جانم خوجه افندی آیک هپسی اوتوز کوندر، سن نصل قرق بشی اولمش دیورسک؟ دینچه خوجه آقرداشلر آشاغی بیله سوبلدم. اگر چوملکه کی طاشلرک صایسنه باقارسه کر بوکون آیک بوز بکرمی بشیدر دیمش .

۱۱ - خوجه به آی بیکی اولدقده اسکینسی نه یاپارلر دیمشلر . خواجه دخی قیرپارلر قیرپارلر بیلدیز یاپارلر دیمش .

۱۲ - خوجه کوچ ایله شهر دن جیقوب کیشک ایستر. مکر بر دوه سی وارایش باری دوه به ینوب کیفله کیده یم. پایان کیمه یم دیره رک دوه به ینوب کوچ ایله کیدرکن دوه کوکره بوب خواجه بی یره اورده. رق اوزرینه چوکر خوجه باغیر . اوراده بولنانلر بونی قورتاریرلر. بر آز صکره آیه لر رق مسلمانلر کوردیکرمی شول اوغورسز دوه بکا نعلر ایلدی طورون شونی بکا طوتون بوغازلیه یم دیمش .

۱۳ - برکون خوجه یمورطه نك طقوزنی بر آقچه آلوب بشقه بر رده اوتی صانارمش. نیچون بویله طقوزنی آلوب اوتی صانارسک دیدکارنده، خوجه : زیان کاردندر دوستلر زنی آیش ویریشده کور. سونلر دیمش .

۱۴ - برکون خوجه قیسه چاشور کیوب جامع ده نماز قیلار. کن اکیلدکده اگه سنده اولان آدم خوجه نك طاشاقلرینی کوره رک همان طوتوب صیقار خوجه دخی امامک طاشاقلرینی صیقار امام دونوب خوجه به نیلرسک دیدکده آردمده کی آدمه صور دیمش .

۱۵ - خوجه برکون ایرماق کنارنده اوطورورکن اون دانه کور آدملر کلیر . کندیلرینی ایرماقدن کچرمک ایچون خوجه ایله

۱ — خواجه افندی بر کون اوکود و برمک ایچون جامعده اوکود اسکلهسنه چیقوب ای مسلمانلر! بن سزه نه دیه جگمی بیلور- میسکر دیمش. اوراده اولانلردخی خیر بیلیمز دینجه، خواجه افندی: آنلره، سز بیلیمنجه بن سزه نه سویلیهیم دیمش. — بر کون ینه اوکود اسکلهسنه چیقوب ای مسلمانلر! بن سزه نه سویلیه جگمی بیلور میسکر دیمش. آنلر اوت بیلیرز دینجه، خوجه آنلره، سز بیلدکن صکره بن سزه نه سویلیهیم دیمش. بونک اوزرینه اوراده اولانلر خوجهنک بو ایشه شاشوب اگر خوجه بر دها بوبله صوره جق اولورسه کیممز بیلیرز کیممز بیلیمز دیمک اوزره سوز بر ایدرلر. خوجه ینه بر کون اوراده اوکود اسکلهسنه چیقوب ای مسلمانلر! بن سزه نه سویلیه جگمی بیلیر میسکر دیمش. آنلر اوت کیممز بیلیرز کیممز بیلیمز دیمک لرینه نه کوزل! بیلنلر بیلیمنلره اوکرتسون دیمش.

۲ — بر کون خوجه بر کوبده ای آدملر بیلیمش اولکنر که بو کوبک هواسیله بزم شهرک هواسی بر در دیمش. نهدن بیلدک دیانلره بزم آق شهرده نه قدر بیلدیز وارسه بوکوبده ده او قدر بیلدیز وار دیمش.

۳ — بر کون خوجه بر درلکده ای ارقداشلر تکرری به چوق شکر ایدک که، دوه به قنادور برمه مش. اگر دوه به قنادور بریدی اولرمزی باشلر کره بیقاردی دیمش.

۴ — بر کون خوجه بیقانتق ایچون بر حمامه کیرمش حمامک ایچروسنده کیمسه اولدیغندن خوجهنک جانی صیقیلوب جاننک صیقندیسنی کیدرمک ایچون اینجه دن اینجه به ابرلامنه باشلامش. کندی سسی کندیسنه بک کوزل کلدیکندن چونکه بنم سسم بوبله کوزلدرد ده نیچون اذان او قوم یورم دهرک حمامدن چیقسارق چاماشورینی

کیوب طوغریجه بر جامع مناره سنه چیقمش ده قبا آغز دن یوکسک سسله اذان او قومغه باشلامش. آشاغیدن بر آدم بوکا، بیی اوکوز حریف! بوبله پیس سسله اوراده باغرو بده ایشیدنلری نیچون اینجیدییورسک دیدکده خوجه همان مناره دن آشاغی اینه رک آه نه اولیدی بر ابو آدم بوراده دخی بر حمام یابایدی ده بزى بو پیس سسدن قورتاره ایدی دیمش.

۵ — بر کبجه خوجه به دوشنده طقوز آچه ویرمشلر. خواجه هله اون آچه ایدک دیو غوغا ایدرکن اویانوب باقارک اللهه بر نسنه یوق. همان کوز لرینی قاپوب النی اوزاده رق کتورک باری طقوز آچه اولسون و برک دیمش.

۶ — بر کون خوجه قیرده کز رکن قارشودن کندینه طوغری بر قاچ آتلوک کلدیکنی کورنجسه چابوجق بر مزاراق یانسه گلش. صرتی صوبونوب بر مزارک ایچنه کیرمش. آتلولر یانسه یاقلاشنجه کندیسنی کوروب، بره آدم! بوراده نه یاییورسک دیمشلر. خوجه ده بر لاف بولامیوب اولولردن ایدم بورایه اکلنمکه چیقدم دیمش.

۷ — بر کون بر قادین خوجه به بر کاغد و بروب خوجه افندی سزه یالواررم که شو کاغدی او قویکیز. مکر بو صره ده خوجه دخی او قومق بیلیمز ایمش. اوتاندیغندن او قومق بیامهم دییه میوب قادیندن کاغدی آلهرق، دولتو عنایتلو افندم حضرتلری سوزلریله بر دوستک بر دوسته یازه جتی بر کاغدی او قومغه باشلامش؛ قادین: آ افندی بو اوبله بر سوکیلی کیمسه دن گلش کاغد اولیوب آنجق بزم اولک طابنی کاغدیدر دیدکده، آه خاتم افندی اوبله، سوبله سکا سکا طابو کاغدی کبی او قوبیم دیمش.

خواجه نصر الدینک لطائف

خواجه نصر الدینک منسوب لطائف : قونیه و آیدین ولایتلرنده
مختصراً اجرای سیاحت ایدیلرک اورا ساکنلرینک آغزندن
ایشیدلرکی کبی حفظ و جمع اولمشدر .

جامعی :

بودایشته شرق مکتبی مدیری :

مجارلی دوئتور قونوش

بودایشته

مجارستان آقاده میاسی طرفندن طبع اولمشدر .

۱۸۹۹

tagtól, 30 kr. — IV. szám. Brassai és a nyelvújítás. *Ballagi Mór* r. tagtól, 15 kr. — V. szám. Emlékbeszéd Kriza János l. t. felett. *Szász Károly* l. tagtól, 25 kr. — VI. szám. Művészet és nemzetiség. *Bartalus István* l. tagtól, 20 kr. VII. szám. Aeschylus. *Telley Iván* lex. tagtól, 80 kr. — VIII. szám. A mutató névmás hibás használata. *Barna Ferdinánd* l. tagtól, 10 kr. — IX. szám. Nyelvtörténelmi tanulmányok a nyelvújításra nézve. *Imre Sándor* l. tagtól, 60 kr. — X. szám. Bócsy Károly emlékeztető. *Arany László* l. tagtól. (1875—1876.)

- VI. k. I. szám. A lágy aspiráták kiejtéséről a zombben. *Mayr Auréltól* 10 kr. — II. szám. A mandsuk szertartásos könyve. *Balint Gabortól*, 10 kr. — A rómaiak satirájáról és antirairóikról. *Dr. Barna Ignác* l. tagtól, 20 kr. — IV. szám. A apanyolország arabok helye az iszlám fejlődése történetében, összehasonlítva a keleti arabokéval. *Goldzsher Ignác* l. tagtól, 50 kr. — V. Emlékbeszéd Jakab István l. t. fölött. *Szász Károly* r. tagtól, 10 kr. — VI. Adalékok a m. t. Akadémia megalapítása történetéhez. I. *Szilágyi István* l. tagtól, II. *Vassary Kozegtól*, III. *Kévess Imre* l. tagtól, 60 kr. — VII. Emlékbeszéd Mátray Gábor l. t. felett. *Bartalus István* l. tagtól, 10 kr. — VIII. A mordvainak történelmi viszonyosságai. *Barna Ferdinánd* l. tagtól, 20 kr. — IX. Eranos. *Telley Iván* l. tagtól, 20 kr. — X. Az ik-es igékről. *Joannovics György* l. tagtól, 40 kr. (1876.)
- VII. k. I. Egy szavazat a nyelvújítás ügyében. *Barna Ferdinánd* l. tagtól, 50 kr. — II. Pódkorszky Lajos magyar-sínai nyelvhasználtása. *Budens Jozsef* r. tagtól, 10 kr. — III. Lessing (székfoglaló). *Zichy Antal* l. tagtól, 20 kr. — IV. Kaposolat a magyar és szuomi irodalom között. *Barna Ferdinánd* l. tagtól, 30 kr. — V. Emlékbeszéd Kleon új-görög drámája. *Telley Iván* l. tagtól, Ara 30 krajczár. — VI. A nevek uk és ik személyragairól. *Imre Sándor* l. tagtól, 20 kr. — VII. Emlékbeszéd Székács József l. tag fölött. *Ballagi Mór* r. tagtól, 20 kr. — IX. A török-tatár négy primítív kulturájában az ősi testek. *Vámbery Ármintól*, 10 kr. — X. Bátor László és a Jordánszky-codex bibliafordítása. (Székfoglaló.) *Volf Gyorggytól*, 10 kr.
- VIII. k. I. Corvin-codexek. *Dr. Abel Jenőtől*, 60 kr. — II. A mordvatuk pogány istenei s ünnepei szertartásai. *Barna Ferdinánd* l. tagtól, 50 kr. — III. Orosz-lapp utazásomból. *Dr. Genetz Arvidtól*, 20 kr. — IV. Tanulmány a japáni művészetéről. *Dr. Zichy Ágostól*, 1 frt. — V. Emlékbeszéd Pázmáni Horvát Endre 1839-ben elhunyt r. t. fölött. A születése századik évfordulóján, Pázmádon rendezett ünnepélyen, az Akadémia megbízásából tartotta *Szász Károly* r. t. 10 kr. — VI. Ukkonpohár. A régi magyar jogi szokásunk egyik töredéke. *Hunfalvy Pál* r. tagtól, 20 kr. — VII. Az agyvezevett lágy aspiráták phonetikus értékéről az 5-nd-ben *Mayer Auréltól*, 60 kr. — VIII. Magyarországi humuszták és a dunai tudós társaság. *Dr. Abel Jenőtől*, 80 kr. — IX. Ujperzsa nyelvjárások. *Dr. Poszer Károlytól*, 50 kr. — X. Bereszásai Nagy Pál élete és munkái. Székfoglaló *Imre Sándortól*, 30 kr.
- IX. k. I. Emlékbeszéd Schietner Antal k. tag felett. *Budens J.* r. tagtól, 10 kr. — II. A Boro-Budur Jáva szigetén. *Dr. gr. Zichy Ágost* l. tagtól, 40 kr. — III. Nyelvünk újabb fejlődése. *Ballagi Mór* r. tagtól, 20 kr. — IV. A hunnok és avarok nemzetisége. *Vámbery Ármintól* r. tagtól, 30 kr. — V. Emlékbeszéd Petrarca-codex és a künök. *Hunfalvy Pál* r. tagtól, 30 kr. — VI. Emlékbeszéd Lawes Henrik György külső tag felett. *Szász Károly* r. tagtól, 10 kr. — VII. Ós vallásunk főistenek. *Barna Ferdinánd* l. tagtól, 40 kr. — VIII. Schopenhauer aesthotikája. *Dr. Russicka Kálmántól*, 10 kr. — IX. Ós vallásunk kisebb istenei lényei és áldozati szertartásai. *Barna F.* l. tagtól, 30 kr. — X. Lessing mint philologus. *Dr. Kont Ignácól*, 30 kr. — XI. Magyar egyházi népének a XVIII. századból. Székfoglaló. *Boginich Mihály* l. tagtól, 50 kr. — XII. Az analogia hatásáról, főleg a szóképzésben. *Simonyi Zsigmond* l. tagtól, 20 kr.
- X. k. I. A jelentéstan alapvonalai. Az alakokban kifejezett jelentések. (Székfoglaló.) *Simonyi Zsigmond* l. tagtól, 30 kr. — II. Etzelburg és a magyar hünömondák. (Székfoglaló.) *Heinrich Gusztáv* l. tagtól, 20 kr. — III. A M. T. Akadémia és a szémi irodalmi társaság. *Hunfalvy Pál* r. tagtól, 20 kr. — IV. Ertetik meg egymást. (A neologia és orthologia ügyében.) *Joannovics György* t. tagtól, 30 kr. — V. Baranyai Decsi János és Kis-Viczay Péter közmondásai. *Ballagi Mór* r. tagtól, 10 kr. — VI. Euripides tropusai összehasonlítva Aeschylus és Sophokles tropusaiival. Miveltégtörténeti szempontból. (Adalék a költészet összehasonlító tropikájához.) *Dr. Pétz Vilmostól*, 60 kr. — Id. gróf Teleki László ismeretlen versei. *Szász Károlytól*, 10 kr. — VIII. Canticone et Passionale Hungaricum. *Boginich Mihálytól*, 30 kr. — IX. Az erdélyi hírlapirodalom története 1848-ig. *Jakab Elek-től*, 50 kr. — X. Emlékbeszéd Klein Lipót Gyula kultag felett. *Dr. Heinrich Gusztávól*, 40 kr. — XI. Újabb adalékok a magyar zene történelméhez. *Bartalus Istvántól*, 40 kr. — XII. A magyar romanticismus. *Bánósi Jozseftől*, 10 kr. — XIII. Újabb adalék a magyar zene történelméhez. *Bartalus Istvántól*, 40 kr.
- XI. k. I. Ugor vagy török-tatár eredetű-e a magyar nemzet? *Hunfalvy Pál* r.